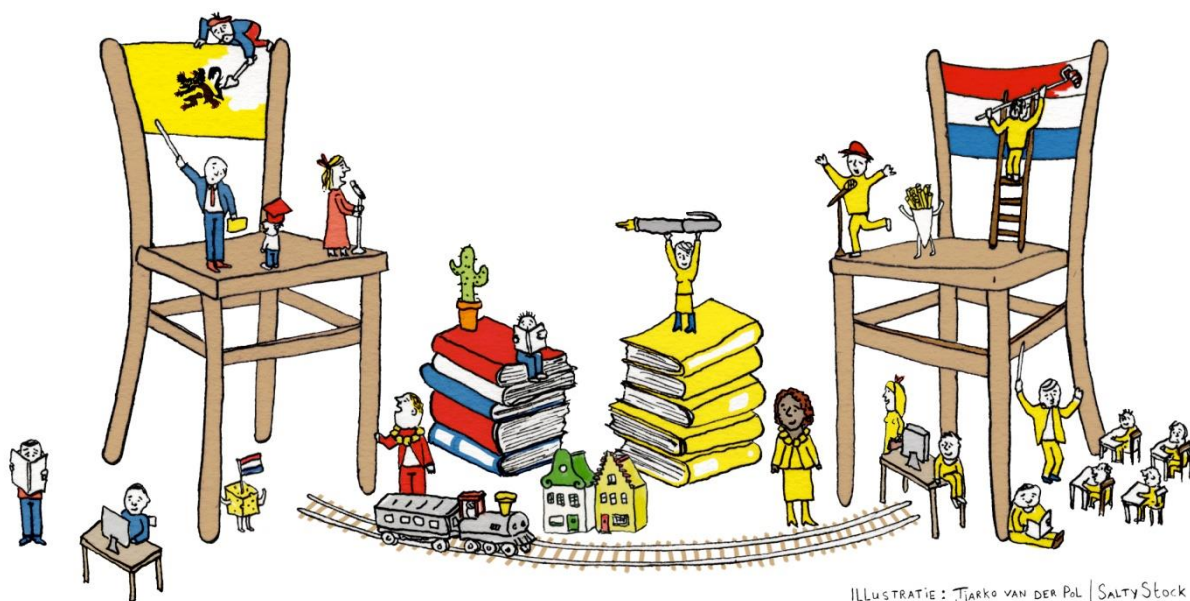

Het gewicht van een gedeelde cultuur

Ontstaan, bloei, opheffing en hervorming van de
Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland,
1995 - 2015

Masterscriptie Jonne van Galen

24 juni 2016

Het gewicht van een gedeelde cultuur

Ontstaan, bloei, opheffing en hervorming van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, 1995 - 2015

Masterscriptie Cultuurgeschiedenis

Jonne van Galen

3663701

Asker Pelgrom

24 juni 2016

Afbeelding: Tjarko van der Pol | SaltyStock

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	9
Opzet	11
Theoretisch kader en methode	11
Hoofdstuk 1: De CVN in het Vlaamse en Nederlandse culturele landschap	13
De historische context van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland	13
De voorgeschiedenis van de CVN	17
Cultuurbeleid in Vlaanderen en Nederland	18
Nationale beeldvorming	20
Hoofdstuk 2: Het functioneren van de CVN van 1995 tot en met 2015	22
De praktische werking van de CVN	23
Analyse van de gepubliceerde adviezen en adviesaanvragen	25
Veranderingen in politieke context	28
Hoofdstuk 3: De reconstructie van de opheffing van de CVN in 2015	31
Knelpunten bij de CVN zelf	32
Knelpunten bij de overheden	33
Reacties op de opheffing van de CVN	34
Gevolgen van de hervorming van de CVN voor het politieke en het culturele veld	35
Conclusie	37
De toekomst van de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking	38

English summary	40
Literatuur	42
Transcripties van de interviews	47
Roxanne Van Hulle	47
Luc Devoldere	62
Quirine van der Hoeven	79
Dick van den Bout.....	93

Voorwoord

Van september 2015 tot en met februari 2016 heb ik in het kader van mijn masterstudie Cultuurgeschiedenis stage gelopen bij Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel: een platform voor debat over cultuur, wetenschap, politiek en samenleving in Vlaanderen, Nederland en Europa. In deze periode heb ik mij beziggehouden met het BesteBuren-project, een feestjaar dat ter ere van 20 jaar culturele betrekkingen tussen Vlaanderen en Nederland door beide overheden op touw was gezet. Ik heb mij ingezet voor de communicatie en coördinatie van het evenement en was betrokken bij de organisatie van een groots opgezet slotfeest in Antwerpen waar naast kunstenaars en afgevaardigden van culturele organisaties ook veel politieke figuren aanwezig waren. Tijdens deze stage heb ik kunnen kennismaken met de verschillende instanties die zich sterk maken voor Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking. Door het bijwonen van vergaderingen, het verzamelen van artikelen en het spreken met betrokkenen uit zowel de culturele als de politieke sector heb ik mij een beeld kunnen vormen van de huidige status-quo van het Vlaams-Nederlands cultuurbeleid. Het is mij duidelijk geworden dat de toekomstige invulling van deze bilaterale betrekkingen onzeker is. Het leek mij daarom een bijzonder geschikt onderwerp om in mijn masterscriptie nader te bestuderen. Om de scriptie overzichtelijk te houden heb ik ervoor gekozen mij te richten op de levensloop van een instantie die de afgelopen 20 jaar een centrale speler was in de culturele samenwerking tussen de twee buurlanden: de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland.

Het schrijven van deze scriptie heeft me een dieper inzicht verschaft in de Vlaams-Nederlandse betrekkingen, op cultureel, maar ook op politiek niveau. Het was voor mij als cultuurhistorica een uitdaging om een zo sterk politiek beladen onderwerp te kunnen doorgronden. Speciale dank ben ik verschuldigd aan Roxanne Van Hulle, Luc Devoldere, Quirine van der Hoeven en Dick van den Bout, die zich bereid toonden over hun ervaringen in of met de CVN te vertellen en aan Greetje van den Bergh voor haar waardevolle advies. Ook ben ik mijn collega's bij deBuren zeer dankbaar, Ann Venneman en Wim Vanseveren in het bijzonder, die mij de kans hebben gegeven om mij in dit onderwerp te verdiepen en die zich gedurende het hele proces geïnteresseerd en behulpzaam hebben opgesteld. In dit dankrijtje hoort ook Asker Pelgrom, die mij vanuit de universiteit heeft begeleid. Tot slot wil ik mijn vrienden, ouders en Manuel bedanken voor de broodnodige gesprekken, koffies, correcties en knuffels. Lieve allemaal, jullie zijn onmisbaar.

Jonne van Galen

Utrecht, 24 juni 2016

Inleiding

Nederland en Vlaanderen delen een taal en een verleden. Van 1815 tot 1830 behoorden beide gebieden zelfs tijdelijk tot hetzelfde koninkrijk. Hoewel Nederland en Vlaanderen zich in de voorbije 200 jaren los van elkaar hebben ontwikkeld lijkt samenwerking vandaag de dag evident: de geringe afstand tussen de verschillende grote steden en de gemeenschappelijke taal zouden grensoverschrijdende communicatie moeten vergemakkelijken.¹ Toch blijken er wezenlijke cultuurverschillen te bestaan. De sociaal psycholoog Geert Hofstede verwoordde de verhouding zelfs als volgt: “In fact, no two countries (...) with a common border and a common language are so far culturally apart (...) as (Dutch) Belgium and the Netherlands.”² Om de communicatie vlotter te laten verlopen zijn er verschillende initiatieven speciaal ter bevordering van de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in het leven geroepen. Op 17 januari 1995 werd door de Nederlandse Rijksoverheid enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap³ anderzijds het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland ondertekend waarin de politieke wil werd uitgedrukt om samen te werken op het gebied van cultuur, maatschappij, educatie en welzijn.⁴ Het begrip ‘cultuur’ was breed bedoeld: de naam van de overeenkomst luidt voluit “Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn tussen de Vlaamse Gemeenschap in het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden”. De resultaten van dit verdrag zouden zowel nationaal als internationaal zichtbaar moeten worden. Om de uitvoering van het Cultureel Verdrag te evalueren en terzake advies uit te brengen werd met de ondertekening van het document de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) opgericht, bestaande uit ambtelijke en niet-ambtelijke leden uit beide landen.⁵

De CVN heeft in haar basisvorm precies twintig jaar bestaan. Op 9 maart 2015, in het jaar dat beide overheden een groots feestjaar getiteld ‘BesteBuren’ hadden opgezet ter gelegenheid van de viering van twintig jaar culturele samenwerking, besloten de commissieleden collectief hun mandaat terug te geven. Ze kwamen tot de conclusie dat het verdrag een papieren tijger was. Bij de opheffing van

¹ Marinel Gerritsen, ‘Vlaanderen en Nederland: één taal, twee culturen?’, *Neerlandia* 118 (2014) 1, 26.

² Geert Hofstede, *Culture’s consequence: comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations* (Thousand Oaks 2001) 63.

³ De Vlaamse Gemeenschap is een deelstaat van België met een eigen regering en parlement die autonome bevoegdheden hebben op het terrein van onderwijs, cultuur, taal, welzijn en gezondheid.

⁴ CVN, <http://cvn.be/over-cvn/> (11 maart 2016).

⁵ Artikel 7 van Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap in het Koninkrijk België.

de commissie werd de volgende verklaring gegeven: “De commissie voelt onvoldoende steun en draagvlak vanuit de overheden. De adviserende kwaliteiten die de commissie te bieden heeft, worden daardoor slechts zeer ten dele benut. Daarbij reiken, mede door de steeds smallere taakstelling en financiële ruimte voor de commissie, de ambities van de leden verder dan de mogelijkheden die de opdrachtgevers bieden.”⁶ Hiermee kwam er een voorlopig einde aan het enige Vlaams-Nederlandse adviesorgaan voor cultuurbeleid dat ooit bestaan heeft. Op 20 maart 2015 verscheen echter het bericht dat de beide overheden besloten hadden tot een aanpassing van de samenstelling en het mandaat van de CVN.⁷ Er werd een nieuwe commissie benoemd die het toezicht op de uitvoering van het Cultureel Verdrag oftewel het evalueren van de samenwerking moest overnemen.⁸

Met het aflopen van het BesteBuren-jaar in februari 2016 en de doorstart van de CVN bevindt de beleidsvoering rond Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking zich nu op een scharnierpunt. Zowel van overheidswege als vanuit de culturele sector wordt herinrichting van de CVN aangegrepen om de opzet en invulling van culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland opnieuw te overdenken. Om een inschatting te kunnen maken van de huidige status van deze bilaterale betrekkingen, is het van belang een overzichtelijk en compleet beeld te krijgen van het functioneren en de prestaties van de CVN in de afgelopen twintig jaar. Omdat de voortzetting van deze organisatie op dit moment een centrale plaats inneemt in de discussie rondom de toekomstige invulling van gezamenlijk Vlaams-Nederlands cultuurbeleid in zijn geheel wil ik in deze scriptie vanuit een cultuurhistorische invalshoek een antwoord vinden op de vraag waarom de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 2015 hervormd werd. De focus zal hierbij liggen op de relevantie van de CVN in het culturele en politieke veld, gezien vanuit beide overheden. De term hervorming, die terugkomt in officiële regeringsdocumenten waarin over de toekomst van de CVN wordt bericht, is eigenlijk een ambtelijk eufemisme: de oude commissie viel uiteen, waarna de overheden besloten het concept van de CVN te veranderen en een nieuwe commissie met een gewijzigde taakstelling te installeren.⁹ Om een verbinding te kunnen leggen tussen de manier waarop de CVN voor en na 2015 was opgebouwd en de verschillen dan wel verbanden in de organisatievorm te kunnen laten zien, zal ik toch van het begrip hervormen gebruikmaken. Naar verwachting zal blijken dat de CVN onderdeel

⁶ CVN, <http://cvn.be/nieuws/persbericht-commissie-cultureel-verdrag-vlaanderen-nederland-geeft-mandaat-terug/> (11 maart 2016).

⁷ CVN, <http://cvn.be/nieuws/nieuwe-commissie-cultureel-verdrag-vlaanderen-nederland-2/> (11 maart 2016).

⁸ Geert Bourgeois, *Nota aan de Vlaamse Regering. Betreft: hervorming Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland* (Brussel 20-03-2015) 2.

⁹ Bourgeois, *Nota aan de Vlaamse Regering*, 2.

was van een politiek spel waarbij de regenteske houding van Nederland tegenover Vlaanderen die in de negentiende eeuw ontstond nog altijd een beslissende invloed had.

Opzet

Om het ontstaan, het functioneren en het hervormen van de CVN van 1995 tot 2015 goed in beeld te kunnen brengen is het in de eerste plaats van belang de CVN in de bredere context van Vlaams-Nederlandse culturele activiteiten te plaatsen. Welke ontwikkeling heeft de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking doorgemaakt? Hoe verhiel de CVN zich tot andere bilaterale samenwerkingsorganisaties zoals het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel, de culturele instelling Ons Erfdeel en de Taalunie? Op welke wijze wordt er in Nederland respectievelijk Vlaanderen van overheidswege tegen het belang van cultuur aangekeken? Uit deze analyse zal blijken welke positie de CVN innam in het cultuurbeleid in beide gebieden. Vervolgens is het belangrijk een overzicht op te stellen van de bezigheden van de CVN in de afgelopen twintig jaar. Bij welke activiteiten lagen de zwaartepunten? In hoeverre heeft de Nederlandse dan wel de Vlaamse blik op cultuur een rol gespeeld bij de invulling van de agenda van de CVN? Ten slotte zal ik de loop van de gebeurtenissen reconstrueren die verklaren welke factoren ertoe hebben geleid dat de CVN in de huidige vorm in 2015 werd opgeheven en analyseren welke gevolgen dit heeft voor de toekomstige culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland.

Theoretisch kader en methode

Bij een analyse van het functioneren van de CVN is het van belang inzicht te hebben in de politiek-culturele context waarin het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland tot stand is gekomen. Met behulp van secundaire literatuur en overheidsdocumenten zal ik kort de historische aanloop naar de ondertekening van het verdrag schetsen, een overzicht van het cultuurbeleid in beide landen opstellen en de relevante Vlaams-Nederlandse culturele organisaties die de afgelopen twintig jaar actief zijn geweest in kaart brengen. Wanneer het culturele landschap in beide landen zichtbaar is gemaakt, kan onderzocht worden welke positie de CVN daarin heeft ingenomen.

Naast publicaties en literatuur over Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking vormen de archieven van de CVN zelf, zowel digitaal als op papier, een onmisbare bron. Algemene beleidsstukken, zoals jaarverslagen en vergadernota's, helpen mij een algemeen overzicht op te stellen van het functioneren van de commissie. Dit raamwerk wordt vervolgens onderbouwd met concrete voorbeelden in de vorm van door de CVN georganiseerde projecten en uitgebrachte adviezen.

Om actuele informatie te vergaren zijn in het kader van dit onderzoek vier met zorg geselecteerde personen geïnterviewd die rechtstreeks met de CVN te maken hebben gehad: Quirine van der Hoeven, momenteel hoofd internationaal cultuurbeleid en plaatsvervangend hoofd algemeen beleid, Directie Erfgoed en Kunsten bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in Nederland; Dick van den Bout, voormalig directeur van het Zeeuws sociaal-cultureel planbureau SCOOP en niet-ambtelijk Nederlands commissielid van 2003 tot 2012; Roxanne Van Hulle, nu werkzaam bij het Vlaamse ministerie voor Buitenlandse Zaken en voormalig medewerker op het secretariaat van de CVN en Luc Devoldere, hoofdredacteur van de Vlaams-Nederlandse stichting Ons Erfdeel en tevens niet-ambtelijk Vlaams lid van de CVN vanaf 2012. Bij deze interviews moet er rekening mee gehouden worden dat een aantal van de ondervraagde personen een politieke verantwoordelijkheid hebben en dat een aantal van hen om andere, al dan niet private redenen, een persoonlijk gekleurd relaas hebben. Ook zou mijn eigen positie als voormalig stagiaire bij de Bureaus van invloed kunnen zijn op de gesprekken. Om de interviews zo objectief mogelijk te houden heb ik alle personen aan dezelfde basisvragen onderworpen. Slechts enkele vragen zijn specifiek toegespitst op de afzonderlijke posities van de geïnterviewden.

Hoofdstuk 1: De CVN in het Vlaamse en Nederlandse culturele landschap

Wanneer men een taal, een verleden en een 450 kilometer lange landsgrens deelt, lijkt samenwerking tussen twee landen vanzelfsprekend. Dat deze stelling niet altijd opgaat, bewijst het streefde samenwerkingstraject tussen Nederland en Vlaanderen gedurende de afgelopen decennia. Op 7 november 2015 sprak Peter Vandermeersch, geboren Vlaming maar hoofdredacteur van de Nederlandse krant *NRC Handelsblad*, de 32^e Pacificatielezing uit, een toespraak die ieder jaar door een prominente Nederlander of Vlaming gegeven wordt om de Pacificatie van Gent uit 1576 te herdenken. In deze overeenkomst besloten de gewesten die gezamenlijk de Nederlanden vormden zich samen te voegen tot de Generale Unie. De contemporaine Pacificatielezingen zijn bedoeld om de verzoenende geest van het verdrag uit 1576 te vertalen naar het heden. Vandermeersch koos echter een opvallend polemische titel: “Geen Nederlander ligt er wakker van, geen Vlaming kan er van slapen. Over de onzichtbare kloof tussen noord en zuid”.¹⁰ Het levensverhaal van de CVN laat zien hoe er op politiek-cultureel gebied met deze veronderstelde kloof wordt omgegaan. Om inzicht te krijgen in het proces dat leidde tot de hervorming van de CVN in 2015 is het van belang te weten hoe de gedeelde geschiedenis van Nederland en Vlaanderen er uit ziet.

De historische context van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland

De historie van het huidige Nederland en België is innig verweven met en nog altijd bepalend voor de manier waarop beide landen politiek functioneren. De twee landen hebben in de loop van de geschiedenis gezamenlijk tot de overkoepelende staatkundige eenheden van het Karolingische Rijk, Lotharingen en het Duitse Rijk, Bourgondië en het Habsburgse Rijk behoord.¹¹ Om een neutrale hoekstaat tussen Frankrijk, Pruisen en de Britse Eilanden te vormen werden Nederland, België en Luxemburg in 1815 samengevoegd tot een Groot-Nederlandse eenheidsstaat onder heerschappij van koning Willem I.¹² Onder invloed van het Verlichtingsdenken dat in de periode na de Franse Revolutie in 1789 volop aanwezig was ontstond in heel Europa een proces van culturele natievorming.¹³ Om zijn ideaal van een sterke eenheidsstaat te verwezenlijken dichtte Willem I kunst en cultuur een

¹⁰ Peter Vandermeersch, *Geen Nederlander ligt er wakker van, geen Vlaming kan ervan slapen. Over de onzichtbare kloof tussen noord en zuid* (Breda 2015).

¹¹ Rob Aspeslagh e.a., *Nederland en België in beeld. Wat weten, denken en vinden jongeren in België en Nederland van elkaars landen en bevolkingen? Een empirisch onderzoek in opdracht van de Belgisch-Nederlandse Vereniging* (Den Haag 2000) 11.

¹² Riemig Aerts, ‘Over een mislukte staat, zonder nostalgie. Het Verenigd Koninkrijk van Willem I en de scheiding van 1830’ *Ons Erfdeel* 48 (2005) 1, 5.

¹³ Els Witte, ‘Het natiebegrif in het zuidelijke krantendiscours aan de vooravond van de Belgische opstand (augustus 1829-juli 1830)’ *BMGN - Low Countries Historical Review* 121(2), 222.

belangrijke rol toe. Door in het gehele gebied kunstensubsidies te verstrekken en in de Zuidelijke Nederlanden taalbesluiten te verordenen probeerde de koning het land te verenigen.¹⁴ In vergelijking met de direct aan deze periode voorafgaande Frans-Bataafse tijd was de overheid op het gebied van literatuur liberaal, vooral wat betreft de vrijheid van drukpers en meningsuiting.

Deze maatregelen werden in het zuiden echter niet altijd even positief ontvangen: het stuitte de francofone Belgische elite tegen de borst dat het in hun ogen inferieure Nederlands tot officiële taal werd verheven.¹⁵ Bovendien kreeg Willem I het verwijt dat vele van zijn economische, religieuze en culturele maatregelen voor de zuidelijke bewoners bijzonder ongunstig uitvielen. Hoewel de koning zijn best deed nationale eenheid te creëren, bleek al snel dat de twee onderdelen van de Lage Landen niet als culturele eenheid beschouwd konden worden. Op 25 augustus 1830 barstte de bom.¹⁶ In de Muntschouwburg in Brussel werd *La Muette de Portici* opgevoerd, een opera van Daniel Auber die verhaalt over een opstand van de Napolitanen tegen de Spaanse overheersing in de 17^e eeuw. Het thema sloot zo goed aan bij de sfeer die op dat moment bij de zuidelijke bevolking heerste dat enkele operabezoekers de zaal uitstormden om op straat hun ongenoegen over de Haagse regering kenbaar te maken. In de dagen die volgden namen de rellen toe wat er uiteindelijk toe leidde dat op 4 oktober 1830 de Belgische onafhankelijkheid werd uitgeroepen.¹⁷

In de negentiende eeuw heerste de opvatting dat het uiteenvallen van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden te wijten was aan onverenigbare nationale ambities en sentimenten. Reeds sinds de 16^e eeuw hadden de noordelijke en zuidelijke Nederlanden ieder een eigen cultuur, sociale structuur en bestuursstijl ontwikkeld, waardoor de samenvoeging gedoemd was te mislukken.¹⁸ Tegenwoordig is die romantisch-nationalistische visie bijgesteld. De spanningen tussen de noordelijke en zuidelijke Nederlanden berustten eerder op een politiek conflict over macht en invloed binnen het bestuur van het koninkrijk dan op een cultureel-ideologisch probleem. Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden had misschien kunnen functioneren, maar Willem I hield met zijn centralisering en unitaire denken te weinig rekening met het sterk gewortelde regionalisme in de zuidelijke Nederlanden. In het nieuw ontstane België was echter ook geen sprake van culturele eenheid, wat ertoe leidde dat in de loop

¹⁴ Roel Pots, *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland* (Nijmegen 2000), 76.

¹⁵ Marc Reynebeau, *Een geschiedenis van België* (Tielt 2003) 19.

¹⁶ Reynebeau, *Een geschiedenis van België*, 15.

¹⁷ Els Witte, *De constructie van België 1828-1847* (Tielt 2006) 201.

¹⁸ Aerts, 'Over een mislukte staat, zonder nostalgie', 7.

van de negentiende en de twintigste eeuw de scheidingslijn tussen Wallonië en Vlaanderen zich steeds scherper aftekende.¹⁹

Het kwam opnieuw tot een politieke toenadering tussen Nederland en België toen in 1944 met inbegrip van Luxemburg een douanesamenwerkingsverband werd gesloten: de Benelux.²⁰ Deze douane-unie had ten doel door vergaande internationale samenwerking op het gebied van economie, politiek, defensie en ook cultuur het Europese continent te bevrijden van hardnekkig nationalisme. In 1946 volgde in de vorm van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord een samenwerkingsverdrag dat zich specifiek richtte op de culturele betrekkingen.²¹ Dit akkoord pleitte niet alleen voor culturele en wetenschappelijke samenwerking, maar ook voor het gezamenlijk optreden in het buitenland en het oprichten van culturele instituten op elkaars grondgebied. Volgens de Vlaamse historica Iris Steen was de Vlaamse Beweging er direct na de Tweede Wereldoorlog slecht aan toe. De Vlamingen vreesden al langere tijd onder de voet gelopen te worden door de Waalse invloed en cultuur. Daarom zochten ze aansluiting bij het cultureel verwante Nederland, ter bescherming en versterking van hun eigen Vlaamse identiteit en ter onderscheid van de francofone Walen.²² Nu was het begrip Nederlandse cultuur vrij vaag, omdat het niet gebaseerd was op een natuurlijke eenheid maar op het evidente gemeenschappelijke belang van de Nederlandse taal. Een taal is echter voortdurend in beweging en wordt beïnvloed door politieke beslissingen en ontwikkelingen in de maatschappij. Een gezamenlijke cultuur op basis van een taal is dus niet vanzelfsprekend. Deze zwakke onderbouwing van het begrip Nederlandse cultuur leidde ertoe dat de term als mythe kon fungeren. Deze mythe gaf inhoud aan het begrip Vlaamse cultuur en werkte voor de Vlamingen als samenbindende factor: het hielp hen bij het creëren van een eigen identiteit en een volwaardige positie in België. Het initiatief voor het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord kwam dan ook vooral van Vlaamse kant. De Nederlandse overheid wilde echter vanwege de moeilijke politieke verhoudingen in België elke schijn van verbondenheid met een niet-zelfstandig Vlaanderen uitsluiten. Een verwijzing naar een Groot-Nederland en de taalverwantschap werd dan ook zorgvuldig vermeden.

¹⁹ Samuel Humes, *Belgium. Long united, long divided* (Londen 2014) 162.

²⁰ Thomas Vanheste, 'De Benelux: een oefenperk voor Europa en een voorbeeld voor de wereld, toen en nu?', uit de Buren en Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in Brussel, *Benelux: Stille Kracht in Europa. Interviews en essays over de Benelux* (Brussel 2014) 14.

²¹ Iris Steen, 'Idealisme versus pragmatisme. De Belgisch-Nederlandse culturele betrekkingen 1945-1980', *BMGN* 116 (2001) 4, 437.

²² Steen, 'Idealisme versus pragmatisme', 440.

De uitvoering van het Akkoord lag in handen van een gemengde commissie. Hoewel uitdrukkelijk was vastgelegd dat de inzet van de commissieleden representatief moest zijn voor beide landen was de samenstelling van de Belgische zijde opvallend pro-Vlaams. Officieel was het slechts de taak van de commissieleden advies uit te brengen aan de ministers van onderwijs van beide landen. In de praktijk moesten deze adviezen alvorens ze ten uitvoer gebracht konden worden echter ook de ministers van buitenlandse zaken passeren, omdat het een internationaal verdrag betrof. Deze gang van zaken leidde tot veel onduidelijkheid en was niet bevorderlijk voor de uitvoering van de adviezen.²³ Bovendien dreigden de culturele betrekkingen bij beide ministeries ondergesneeuwd te raken, omdat buitenlandse zaken zich meer bezighield met economische en politieke belangen en de ministeries van onderwijs hun handen vol hadden aan educatieve zaken. Deze politieke onverschilligheid gaf de leden van de commissie de ruimte om zelf ideeën over Vlaams-Nederlandse culturele toenadering te ontwikkelen. De realisaties van de commissie door de jaren heen strekten zich uit van het uitreiken van diploma's en het toekennen van studiebeurzen tot het oprichten van Vlaams-Nederlandse tijdschriften. Ondertussen stelde de commissie zich ten doel om brede lagen van de bevolking bij de culturele uitwisseling te betrekken.

In de tweede helft van de twintigste eeuw vonden er in België belangrijke interne politieke veranderingen plaats. Vanaf 1970 werden er staatshervormingen doorgevoerd die ertoe leidden dat Vlaanderen, Wallonië en het hoofdstedelijk gewest Brussel steeds meer eigen bevoegdheden kregen.²⁴ Het initiatief hiervoor lag bij de Vlaamse deelregering, die meer zeggenschap wilde over onder andere persoonsgebonden en culturele zaken, zoals bescherming van de kunsten, de taal en het cultureel erfgoed. Dit had ook weer te maken met het ontbreken van een staatsgevoel door het van oudsher sterk heersende regionalisme, waar vandaag de dag nog steeds sprake van is: een Belg voelt zich in eerste instantie Vlaming, Waal of Brusselaar.²⁵

Omdat de federale overheid in België juridisch gezien niet boven de regionale overheden staat hebben de verschillende deelregeringen bijzonder veel invloed. Wat betreft het buitenlandbeleid dienen alle Belgische overheden het gezamenlijk eens te worden over de inhoud. In Nederland is in de loop van de geschiedenis juist een omgekeerde ontwikkeling te bespeuren: de Verenigde

²³ Ibidem, 444.

²⁴ David Crikemans en Guy Janssens, 'De Belgische staatshervormingen en de Nederlands-Belgische betrekkingen' uit Duco Hellema, Rik Coolsaet en Bart Stol (red.), *Nederland-België. De Belgisch-Nederlandse betrekkingen vanaf 1940* (Amersfoort 2011) 291.

²⁵ Derk Jan Eppink, *Vreemde burenen. Over de politiek in Nederland en België* (Amsterdam/Antwerpen 2003) 280.

Provinciën waren oorspronkelijk een confederatie, maar de macht concentreerde zich geleidelijk aan in Den Haag, waardoor de afzonderlijke provinciën uiteindelijk opgingen in een centrale staat.

De voorgeschiedenis van de CVN

Ook voordat Vlaanderen op politiek gebied autonoom werd bestonden er al verschillende organisaties die zich specifiek op de culturele samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen richtten. Sinds 1895 hield het Algemeen Nederlands Verbond (ANV) zich bezig met de bevordering van de Nederlandse taal en letterkunde en de ontplooiing van de Nederlandse cultuur, Vlaanderen inbegrepen, in het nieuwe Europa.²⁶ In 1957 verscheen de eerste versie van het cultureel tijdschrift *Ons Erfdeel*, waarin aandacht werd besteed aan literatuur, beeldende kunsten, muziek, theater, film en uiteenlopende maatschappelijke verschijnselen in Vlaanderen en Nederland.²⁷ In het kader van de voorbereidingen van het Taalunieverdrag in 1980 werden er door de Nederlandse en Belgische regering plannen gemaakt om in elkaars hoofdstad een cultureel huis op te richten.²⁸ In lijn met de verzelfstandiging van Vlaanderen in de jaren 1970 werd in 1978 in Amsterdam begonnen met de bouw van Vlaams Cultureel Centrum de Brakke Grond dat ten doel had de Vlaams-Nederlandse samenwerking te bevorderen door Vlaamse kunst en cultuur een podium te geven in Nederland en zo de Vlaamse culturele identiteit te profileren. Het was de bedoeling dat in Brussel een Nederlands equivalent opgericht zou worden, maar door onder andere subsidieproblemen en gebrek aan actie aan Nederlandse kant zou dat nog meer dan 25 jaar duren. De onverschillige houding van de Nederlandse regering in deze zaak toonde dat het aanhalen van de culturele banden met Vlaanderen geen enkele urgentie had.

Vanaf 1983 vergaderden de drie Belgische taalgemeenschappen elk afzonderlijk met Nederland, waardoor het gezamenlijke samenwerkingsakkoord steeds minder relevantie kreeg.²⁹ In 1995 kreeg de Vlaamse Gemeenschap de bevoegdheid zelfstandig verdragen af te sluiten met buitenland. Ook in Nederland werd in dat jaar het buitenlands beleid tegen het licht gehouden, waarbij er een hernieuwde focus kwam te liggen op nauwe bilaterale banden met de buurlanden.³⁰ Deze beleidsveranderingen hadden tot gevolg dat in 1995 het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland

²⁶ Steen, 'Idealisme versus pragmatisme', 442.

²⁷ *Ons Erfdeel*, 'Over ons', <http://www.onserfdeel.be/nl/over-ons> (3 mei 2016).

²⁸ Bas van Lies, 'De geschiedenis van de Brakke Grond', <https://www.brakkegrond.nl/over-ons/de-geschiedenis-van-de-brakke-grond> (3 mei 2016).

²⁹ CVN, <http://cvn.be/over-cvn/> (31 maart 2016).

³⁰ *Kamerstukken II 1994-1995*, 24337, 2, 14.

werd getekend als vervanging van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord uit 1946.³¹ De afspraken tussen Nederland en de overige Belgische deelregeringen kwamen dus te vervallen.

Cultuurbeleid in Vlaanderen en Nederland

De ontwikkeling van het cultuurbeleid in Nederland dan wel Vlaanderen staat nauw in verbinding met de manier waarop de twee staten politiek geconstrueerd zijn. Het Nederlandse beleid wordt gekenmerkt door pragmatisme en zakelijkheid. De Nederlandse overheid heeft zich de laatste decennia terughoudend opgesteld bij het ontwikkelen van cultuurbeleid en veel verantwoordelijkheid gelaten aan de culturele sector zelf. Deze traditie gaat terug tot de visie van de liberale staatsman en grondlegger van het Nederlands parlementarisme Thorbecke, die meende dat kunst geen regeringszaak is.³² Tegenwoordig wordt het beleid inhoudelijk gezien nog steeds niet in de eerste plaats door politici, maar voornamelijk door ambtenaren en vertegenwoordigers uit het brede culturele veld ingevuld.³³ Volgens Quirine van der Hoeven heeft deze systematiek een geïntegreerd, goed georganiseerd en kwalitatief hoogstaand cultureel landschap tot resultaat.³⁴ De aandacht voor de ontwikkeling van cultuurbeleid is volgens Van der Hoeven echter gering, onder andere omdat dit beleidsdomein in Nederland slechts een klein gedeelte vormt van het totale overheidswezen, zowel op financieel als op politiek gebied.³⁵ Een aspect van deze situatie is dat het contact tussen de cultuursector en het publiek soms te wensen overlaat. De culturele samenwerking met Vlaanderen valt in Nederland binnen de categorie internationaal cultuurbeleid, een samenwerking van de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).³⁶ Bij een herijking van het buitenlands beleid in 1995 werd vastgelegd dat het internationaal cultuurbeleid uitgaat van de eigen verantwoordelijkheid van kunstenaars en culturele instellingen om hun buitenlandse activiteiten zelf vorm te geven. Waar nodig kan de overheid ondersteunen.³⁷ Om de effectiviteit van het internationale cultuurbeleid te vergroten werden enkele prioriteitslanden

³¹ Wilfried Vandaele, 'Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 1995-2005', *Neerlandia/Nederlands van nu* 109 (2005) 1, 3.

³² Quirine van der Hoeven, *De grens als spiegel. Een vergelijking van het cultuurbestel in Nederland en Vlaanderen* (Den Haag 2005) 57.

³³ Warna Oosterbaan Martinus, *Schoonheid, welzijn, kwaliteit. Kunstbeleid en verantwoording na 1945* (Den Haag 1990) 79.

³⁴ Van der Hoeven, *De grens als spiegel*, 145.

³⁵ Quirine van der Hoeven, *Van Anciaux tot Zijlstra: Cultuurbeleid en cultuurparticipatie in Nederland en Vlaanderen* (Den Haag 2012) 41.

³⁶ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, *Cultuurbeleid in Nederland* (Den Haag 2002) 214.

³⁷ *Kamerstukken II 1994-1995, 24337, 2, 14.*

vastgesteld, waar de Nederlandse overheid extra aandacht aan dient te besteden. Vlaanderen hoort hier ook bij.³⁸

Het cultuurbeleid in Vlaanderen omvat een breder gebied dan in Nederland. Het is verdeeld in twee sporen: sociaal-cultureel werk en kunsten. Bovendien is het Vlaams cultuurbeleid specifiek gericht op contact maken met het publiek dan het Nederlandse. De Vlaamse Beweging, die een belangrijke rol speelde in de emancipatie van Vlaanderen in België en de rest van de wereld, heeft een grote invloed gehad op de ontwikkeling van het beleid.³⁹ Onder de noemer van cultuurflamingantisme werd geprobeerd de Vlaamse cultuur uit te dragen en te beschermen.⁴⁰ In Vlaanderen is het cultuurbeleid dan ook lange tijd sterker gepolitiseerd geweest dan in Nederland en neemt het in het regeerakkoord een meer centrale plek in.⁴¹ Langer dan in Nederland was cultuur in Vlaanderen verbonden aan verzuiling. De katholieke, liberale en socialistische zuilen hadden veel invloed. In de jaren 1970 werden in Vlaanderen veel laagdrempelige regionale cultuurcentra opgezet, waar verenigingen die waren ontstaan uit verzuilde organisaties culturele activiteiten organiseerden. Subsidies werden verdeeld op basis van kwantitatieve criteria, waardoor de organisaties met een grote lokale achterban de meeste steun kregen.⁴² Publieke invloed speelde hierdoor een grote rol in de ontwikkeling van het cultuurbeleid.

Omdat Vlamingen lange tijd hebben moeten vechten voor de erkenning van hun eigen taal en identiteit kennen ze volgens voormalig directeur van de Buren Dorian van der Brempt nog steeds restanten van een micro-nationalistische instelling.⁴³ Dat heeft als effect dat de Vlaamse cultuurpolitiek in eerste instantie de eigen nationalistische cultuur wil uitdragen, vervolgens het taalverwante Nederland een voorkeursbehandeling geeft en daarna pas naar verbanden zoekt met de rest van de wereld. Het internationaal cultuurbeleid in Vlaanderen is dan ook meer overheid gestuurd dan in Nederland. Het is in het kader van het Vlaams nationalisme en cultuurflamingantisme vooral gericht op het uitdragen van de Vlaamse sociaal-culturele traditie en het ondersteunen van hedendaagse kunstenaars om in een mondiale context actief te zijn.⁴⁴

³⁸ *Kamerstukken II 2014-2015, 49840 (kamerbrief) 6.*

³⁹ Van der Hoeven, *De grens als spiegel*, 12.

⁴⁰ Reynebeau, *Een geschiedenis van België*, 153.

⁴¹ Van der Hoeven, *Van Anciaux tot Zijlstra*, 20.

⁴² Van der Hoeven, *De grens als spiegel*, 141.

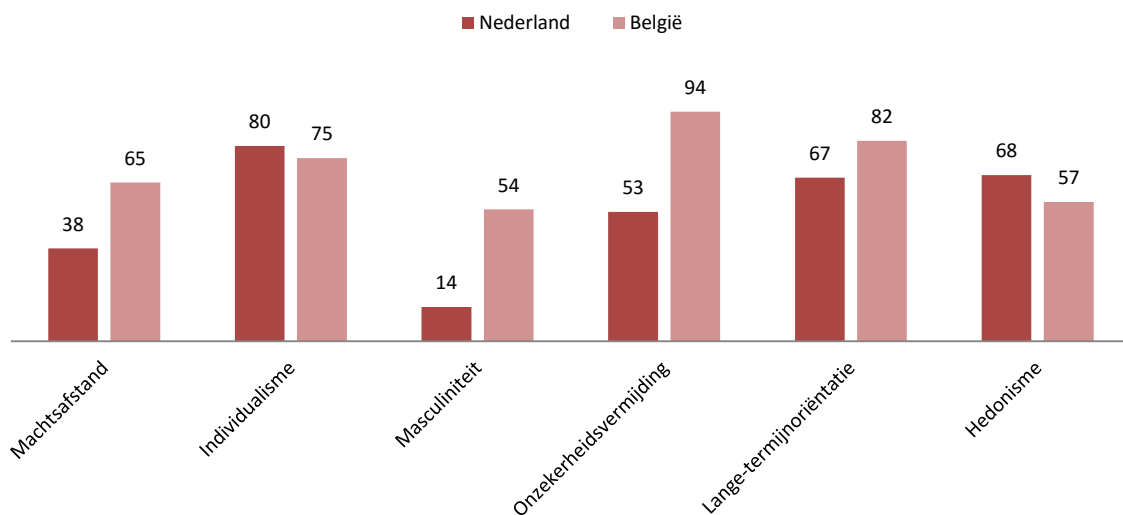
⁴³ Dorian van der Brempt, 'Ik ben een cultuurflamingant', *De Tijd*, 24 augustus 2015.

⁴⁴ Vlaamse overheid, *Internationaal cultuurbeleid*, <https://cism.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid> (25 april 2016).

Nationale beeldvorming

Om de cultuurpolitieke verschillen tussen Nederland en Vlaanderen inzichtelijk te maken is het nuttig de aandacht te richten op structuren die ten grondslag liggen aan de identiteitsvorming van beide landen. De organisatiepsycholoog Geert Hofstede vergeleek verschillende landen, waaronder Nederland en België, aan de hand van zes dimensies van nationale cultuur: machtsafstand, individualisme, masculiniteit, onzekerheidsvermijding, lange-termijnonoriëntatie en hedonisme.⁴⁵ Deze dimensies representeren volgens Hofstede de onafhankelijke voorkeuren van een natiestaat, hoewel er rekening mee gehouden moet worden dat het generalisaties betreft en de scores per dimensie dus relatief zijn.

Vergelijking tussen Nederland en België

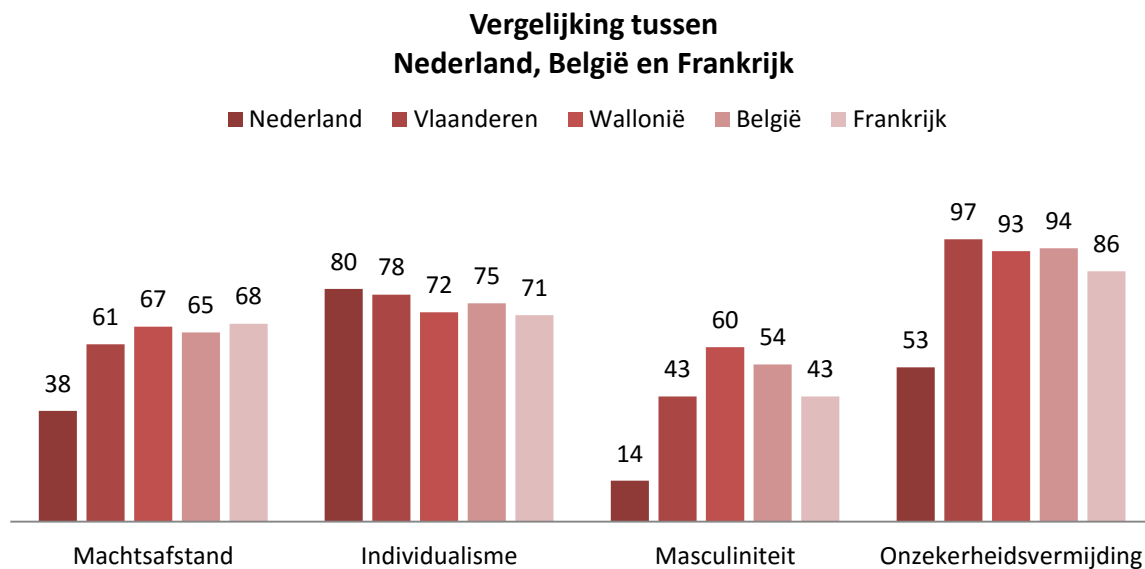
Grafiek 1. Bron gegevens: <https://geert-hofstede.com/netherlands.html>

Grafiek 1 laat zien dat de scores tussen Nederland en België ver uiteenlopen, vooral op het gebied van machtsafstand, masculiniteit en onzekerheidsvermijding. Hofstede verklaart deze verschillen aan de hand van een denkbeeldige scheidslijn tussen Noord-Europa en Zuid-Europa.⁴⁶ Hij stelt dat in het noorden over het algemeen veel waarde wordt gehecht aan progressiviteit en pragmatisme, terwijl in het zuiden meer vastgehouden wordt aan tradities en conservatieve waarden. De Belgische filosoof Paul Wouters paste Hofstedes theorie toe op een vergelijking tussen Nederland, Nederlandstalig België, Franstalig België en Frankrijk. De uitkomst van zijn onderzoek is weergegeven in grafiek 2. Hier is te zien dat Vlaanderen meer overeenkomsten met de Belgische scores heeft dan

⁴⁵ Geert Hofstede Instituut, <https://geert-hofstede.com/national-culture.html> (25 april 2016).

⁴⁶ Van der Hoeven, *Van Anciaux tot Zijlstra*, 414.

met de Nederlandse. Ook liggen de waarden van de Belgische gebieden en Frankrijk dicht bij elkaar. Hieruit valt af te leiden dat de denkbeeldige grens tussen noord en zuid precies tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden loopt zoals die in de 17^e eeuw staatkundig vorm hebben gekregen: de Republiek der Zeven Provinciën enerzijds en de Oostenrijkse Nederlanden als onderdeel van het Habsburgse Rijk anderzijds.⁴⁷

Grafiek 2. Bron gegevens: Paul Wouters, *België-Nederland: verschil moet er zijn* (Rotterdam 2005) 38.

Het onderzoek van Hofstede en de precisering van Wouters bevestigen de verschillen in de inrichting van het cultuurbeleid in Nederland en Vlaanderen. In Nederland staan pragmatisme en een welwillendheid richting vernieuwing voorop.⁴⁸ Het Vlaamse cultuurbeleid daarentegen is veel meer gestoeld op traditionele waarden, centralisatie en nationalisme. Meer dan in Nederland wordt cultuur gebruikt als instrument om de nationale identiteit uit te bouwen. Cultuur is daarom in Vlaanderen een zaak van landsbelang waar sterk wordt ingezet op participatie, terwijl in Nederland het private initiatief hoger in het vaandel staat.⁴⁹

⁴⁷ Paul Wouters, *België-Nederland: verschil moet er zijn* (Rotterdam 2005) 38.

⁴⁸ Geert Hofstede Instituut, <https://geert-hofstede.com/netherlands.html> en <https://geert-hofstede.com/belgium.html> (25 april 2016).

⁴⁹ Van der Hoeven, *Van Anciaux tot Zijlstra*, 414.

Hoofdstuk 2: Het functioneren van de CVN van 1995 tot en met 2015

De in het vorige hoofdstuk besproken Vlaamse dan wel Nederlandse blik op cultuur heeft een cruciale rol gespeeld bij ontwikkeling van de CVN in de periode van 1995 tot 2015. De totstandkoming van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland verliep niet zonder politieke discussie. In 1980 hadden België en Nederland de Nederlandse Taalunie opgericht: een beleidsorganisatie die de ontwikkeling van een gemeenschappelijk taal- en letterenbeleid en de bevordering van de studie van de Nederlandse taal en letteren in het buitenland ten doel had.⁵⁰ Toen er in de vroege jaren 1990 vanuit de overheden plannen ontstonden om een nieuw Vlaams-Nederlands cultureel verdrag op te stellen gingen er vanuit de Taalunie stemmen op om deze toe voegen aan het Taalunieverdrag, om zo een brede taal- en cultuurunie te kunnen creëren. Actoren uit de politieke en culturele sector in zowel Nederland als Vlaanderen, zoals beleidsmakers en leiders van culturele instellingen, voelden er echter niets voor hun bevoegdheden over te geven aan deze intergouvernementele verdragsorganisatie, omdat ze het gevoel hadden daarmee hun greep op de maatregelen in hun eigen land te verliezen.⁵¹ Een nog intensiever taal- en cultuurverdrag zou alleen maar tot meer weerstand leiden. De toenmalige Nederlandse minister van Cultuur Hedy d'Ancona stelde in 1990 dat de cultuurverschillen tussen Nederland en Vlaanderen verder uiteenlopen dan de taalverschillen.⁵² Het leek daarom, vooral vanuit Nederlandse zijde, niet verstandig om de reikwijdte van het bestaande verdrag verder te verbreden. De wens van de Vlaamse politici om ten opzichte van de Belgische federale staat zo veel mogelijk autonoom te zijn bestond in 1995 echter nog steeds. De Vlaamse overheid stuurde er zelfs op aan over alle bevoegdheden die het deelde met Nederland, zoals mobiliteit en leefmilieu, een Vlaams-Nederlands samenwerkingsverdrag op te stellen. De Nederlandse regering hield dit plan af, waardoor er uiteindelijk alleen een Cultureel Verdrag kwam, hoewel uitgebreid met onderwijs, wetenschappen en welzijn. Dit Cultureel Verdrag onderscheidde zich van andere samenwerkingsovereenkomsten vanwege de aandacht voor en betrekking van het culturele middenveld: het draaide niet alleen om een ambtelijke structuur maar betrok ook de actieve organisaties uit de samenleving die werkzaam waren in de betreffende beleidsterreinen.⁵³ Er bestond echter binnen de ministeries onenigheid over de precieze taakstelling en financiering. Om

⁵⁰ De Nederlandse Taalunie, <http://taalunie.org/verdrag-inzake-nederlandse-taalunie> (25 maart 2016).

⁵¹ Vandaele, 'Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 1995-2005', 3.

⁵² Ibidem.

⁵³ *Vraag om uitleg over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) 2014-2015*, 1654.

die reden werd pas drie jaar na de verdragsondertekening de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland geïnstalleerd.⁵⁴

De praktische werking van de CVN

Om te begrijpen waarom de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in de vorm van de CVN in 2015 spaak liep, is het van belang een overzicht te hebben van de praktische werking van de commissie. De kerntaak van de CVN bestond uit het evalueren van de uitvoering van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland en in dat kader het geven van gevraagde en ongevraagde adviezen aan de overheden over Vlaams-Nederlandse samenwerking. Ook functioneerde de CVN als een makelaar om verschillende partijen uit het culturele veld bij elkaar te brengen. Op deze manier kon de CVN ook buiten ambtelijke wegen om directe samenwerkingen bewerkstelligen.⁵⁵ De CVN had uitsluitend een adviserende taak, geen uitvoerende.⁵⁶ De commissie had daarom telkens een beperkt budget tot haar beschikking dat slechts diende tot het uitbetalen van de commissieleden en het secretariaat en niet tot het initiëren en subsidiëren van projecten. Met de definitieve installatie van de eerste commissie in 1998 werd ook een secretariaat ingesteld, bestaande uit een algemeen secretaris en enkele projectmedewerkers, om de commissieleden bij te staan in hun werkzaamheden. Om gelijkwaardigheid te waarborgen werd de commissie geleid door twee voorzitters, een Vlaamse en een Nederlandse.

Deze eerste commissie was zowel van Vlaamse als van Nederlandse kant samengesteld uit gezaghebbende, invloedrijke cultuurpolitici. In deze beginperiode van de CVN werden adviezen voorbereid en opgesteld met behulp van werkgroepen bestaande uit commissieleden, deskundigen uit de particuliere sector en ambtelijke verantwoordelijken.⁵⁷ De groepen spitsten zich toe op actuele thema's, maakten een inventaris van de Vlaams-Nederlandse samenwerking op dat gebied, stelden vast waar zich knelpunten bevonden en bedachten oplossingen. Door tijdens de voorbereiding van de adviezen relevante personen uit het veld te consulteren en met elkaar in contact te brengen werden samenwerkingen gefaciliteerd.⁵⁸ In het advies probeerden ze het Vlaamse en Nederlandse

⁵⁴ Wilfried Vandaele, 'Laat de (noorder)buren niet los', *De Standaard*, 26 maart 2015.

⁵⁵ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Activiteitenverslag 2001* (Brussel 2002) 3.

⁵⁶ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag eerste werkvergadering van de Gemengde Commissie Vlaanderen/Nederland ter uitvoering van het cultureel verdrag* (Den Bosch 1998) 2.

⁵⁷ Wilfried Vandaele, 'Het Vlaams-Nederlands Cultureel Verdrag. Samenwerking van nu en straks', *Ons Erfdeel* 43 (2000) 1, 140.

⁵⁸ Dick van den Bout, interview door Jonne van Galen, 27 mei 2016.

cultuurbeleid zodanig op elkaar aan te laten sluiten dat obstakels rond regelgeving overwonnen konden worden.

De CVN concentreerde zich in eerste instantie op de adviesaanvragen die vanuit de overheden werden aangeleverd. Daarnaast bracht ze ook ongevroegde adviezen uit over relevante onderwerpen waar de commissieleden in hun eigen netwerk tegenaan liepen of die vanuit de expertmeetings werden aangedragen. Enkele voorbeelden van uitgebrachte adviezen en de effecten die ze teweegbrachten laten zien dat de Nederlandse en Vlaamse cultuurpolitiek zich lastig op elkaar aan lieten sluiten. Verscheidene publicaties van de CVN hadden succes in de zin dat de overheden beslissingen namen die ervoor zorgden dat de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland zich verdiepte. Eén van deze gevallen betrof de satellietzender BVN (Het Beste van Vlaanderen en Nederland). Sinds 1997 zond de Wereldomroep dagelijks via de satelliet programma's uit van landelijke en regionale omroepen, gericht op Nederlandstaligen in Europa.⁵⁹ Aanvankelijk werd dit project volledig vanuit de Nederlandse omroepmiddelen gefinancierd. Het CVN-advies leidde ertoe dat de Vlaamse Regering besloot structureel deel te nemen aan het BVN-project. Hierdoor kon de VRT zitting nemen in de Raad van Bestuur en werd er ook vanuit Vlaamse kant geld ingebracht, waardoor het zendgebied verruimd kon worden. In een ander door de overheden overgenomen advies werd een nieuw model voor de spreiding van podiumkunsten in Vlaanderen en Nederland voorgesteld. De CVN presenteerde in 2000 de 'vuurtorenregeling': in beide gebieden zouden concentratieplaatsen (vuurtorens) aangewezen worden die subsidiegelden ontvingen om producties uit het andere land te brengen.⁶⁰ Het model heeft een aantal jaar gefunctioneerd, tot het in 2006 werd opgeheven omdat beide overheden de subsidiegelden vanwege aangekondigde bezuinigingen anders wilden inzetten. Het paradepaardje van de CVN betrof de oprichting van het Vlaams-Nederlands Huis deBuren. Het idee om een Nederlands centrum in Brussel op te zetten bestond al sinds de bouw van het Vlaams Cultureel Centrum de Brakke Grond in Amsterdam in 1978, maar werd door gebrek aan politieke actie, vooral aan Nederlandse kant, nooit ten uitvoer gebracht. De CVN maakte zich sterk om de plannen eindelijk te concretiseren en presenteerde in 2001 een advies waarin ze aanstuurde op een Vlaams-Nederlands podium voor "mensen met ideeën, nieuwe publicaties en artistieke ontgrenzing."⁶¹ Het advies paste in de tijdgeest: de gezamenlijke presentatie

⁵⁹ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies BVN – satellietzender ("Het Beste van Vlaanderen en Nederland")* (Brussel 1998) 2.

⁶⁰ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies met betrekking tot de beleidswijzigingen Podiumkunsten CVN en introductie nieuw model voor de spreiding van voorstellingen tussen Vlaanderen en Nederland, (zgn. concentratieplaatsen of vuurtorens)* (Brussel 2000) 1.

⁶¹ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies Nederlands-Vlaams centrum voor Europa in Brussel* (Brussel 2001) 6.

van Vlaanderen en Nederland in de hoofdstad van Europa sloot aan bij de behoefte aan meer aandacht voor debat over het belang van cultuur en identiteit in een steeds groter wordende Europese Unie. Mede op basis van dit advies opende in 2004, tijdens het Nederlands voorzitterschap van de Europese Raad en in het jaar dat tien nieuwe lidstaten toetraden tot de EU, het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel haar deuren.⁶² Het Huis kreeg een dubbele opdracht mee: aan de ene kant het reflecteren op en debatteren over cultuur, samenleving en politiek in Europa en aan de andere kant het informeren over en presenteren van de cultuur van Nederland en Vlaanderen.⁶³ Hiermee had de CVN bijgedragen aan de schepping van een organisatie die in het verlengde van haar eigen werking lag: waar de commissie slechts adviezen kon afleveren was deBuren in staat de plannen op het gebied van publiekelijk zichtbare samenwerking om te zetten in de praktijk.

Maar niet alle adviezen van de CVN werden door de overheden overgenomen. De commissie probeerde zich sterk te maken voor de continuering en versoepeling van reeds bestaande samenwerkingsverbanden zoals Het Theaterfestival, November Music en de *Art & Architecture Thesaurus* (AAT). In deze en meer gevallen namen de overheden echter beslissingen die tegen de adviezen van de CVN indruisten: Het Theaterfestival werd gesplitst in een apart Vlaams en Nederlands deel, de Vlaamse editie van November Music kwam te vervallen en bij de AAT, een grootschalig wetenschappelijk vertalingsproject, achtten de overheden het niet nodig meer medewerkers in te zetten.^{64,65,66}

Analyse van de gepubliceerde adviezen en adviesaanvragen

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de CVN en de afloop van de beheersovereenkomst voor deBuren gaven de overheden het externe onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix (AEF) in 2008 de opdracht het functioneren van de CVN en deBuren te evalueren.⁶⁷ De conclusies van de onderzoekers vielen zeer ongunstig uit voor de CVN. AEF constateerde een gemis aan contact tussen de overheden en de commissie.⁶⁸ Vanwege haar opstelling tussen een breed cultureel veld, twee

⁶² Greetje van den Bergh, 'Achtergrondnotitie mbt evaluatie van de werking van Vlaams-Nederlands Huis deBuren' (2008) 1.

⁶³ Paul Van Grembergen, Medy van der Laan, Atzo Nicolai en Jan Hoekema, 'Memorandum van overeenstemming inzake een *Vlaams-Nederlands Huis voor Europa in Brussel*' (Brussel 2004), 1.

⁶⁴ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies Nederlands-Vlaams Theaterfestival in München* (Brussel 2001).

⁶⁵ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies November Music* (Brussel 2003) 1.

⁶⁶ CVN, <http://cvn.be/advies/art-architecture-thesaurus-aat/> (28 april 2016).

⁶⁷ Brief staatssecretaris Frans Timmermans aan commissievoorzitters W. van Gelder en H. Balthazar, 4 juni 2008, kenmerk DCO-155/08, 1.

⁶⁸ Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie Commissie Vlaanderen Nederland (CVN) en Vlaams Nederlands Huis deBuren* (Utrecht 2009) 21.

regeringen en meerdere ministeries bevond de CVN zich in een complexe, maar ook potentieel kansrijke positie. Het zeer geringe aantal adviesaanvragen vanuit de overheden duidde erop dat de parlementaire aandacht voor Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking afnam, onder andere omdat het internationaal cultuurbeleid in beide gebieden zich steeds meer richtte op grote spelers als China en de Verenigde Staten.⁶⁹ De commissieleden maakten echter volgens AEF weinig tot geen gebruik van de mogelijkheden om te lobbyen bij politici en ambtenaren om het Vlaams-Nederlandse thema weer terug op de politieke agenda te krijgen. Bovendien meende AEF dat de onderwerpen die door de CVN ter hand werden genomen actualiteit misten, waardoor ze voor de overheden weinig relevantie hadden.⁷⁰ Ten slotte stelden de onderzoekers dat het de CVN ontbrak aan een strategische agenda en een heldere visie op samenwerking, sectoren, aanpak en taakuitvoering.

De CVN reageerde verontwaardigd op de conclusies die uit het rapport naar voren kwamen. Commissielid Joop Daalmeijer tekende in een reactie terecht bezwaar aan tegen het feit dat AEF zich in het rapport slechts beperkt had tot de CVN-projecten die betrekking hadden op cultuur, terwijl dit beleidsveld slechts 25% van het werkterrein van de CVN besloeg.⁷¹ De ontmoetingen die de commissie organiseerde werden niet vermeld. Dick van den Bout, Nederlands commissielid van 2003 tot 2012, gaf aan dat er juist op het gebied van welzijn met succes veel maatschappelijk actuele thema's werden aangepakt. Bovendien deden de commissieleden weldegelijk hun best om in contact te komen met de overheden.⁷² Aan Vlaamse kant leidde dit tot gesprekken met ministers die zich bereid toonden de CVN waar nodig te ondersteunen. Bij de Nederlandse overheid liep men echter tegen gesloten deuren aan, waardoor het voor de commissieleden lastig was de negatieve conclusies uit het AEF-rapport te rectificeren.

Hoewel AEF veel kritiekpunten uitte, gaf het wel aan dat de CVN in potentie een krachtig instrument kon zijn. Van haar oprichting tot het evaluatiemoment in 2008 had de commissie 72 adviezen uitgebracht, waarvan ongeveer de helft geheel of gedeeltelijk werd opgevolgd, zoals te zien is in tabel 1. Wilfried Vandaele, de toenmalige algemeen secretaris van het secretariaat van de CVN, noemde dat in 2005 een "behoorlijke score".⁷³ Vanaf het moment dat het onderzoek in 2008 werd uitgevoerd daalde de interesse van de overheden, vooral aan Nederlandse kant, echter zienderogen.

⁶⁹ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

⁷⁰ Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie CVN en deBuren*, 62.

⁷¹ Daalmeijer, Joop, 'Evaluatie CVN/deBuren/jd190809' (Interne reactie op Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie Commissie Vlaanderen Nederland (CVN) en Vlaams Nederlands Huis deBuren* (Utrecht 2009), mail, 2009) 5.

⁷² Dick van den Bout, interview door Jonne van Galen, 27 mei 2016.

⁷³ Vandaele, 'Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 1995-2005', 5.

Jaar	Totaal aantal adviezen	Gevraagd/ ongevraagd	Opgevolgd	Niet opgevolgd	Totaal gevraagd	Totaal ongevraagd
2000	13	Gevraagd	2	0	2	
		Ongevraagd	7	4		11
2001	12	Gevraagd	2	0	2	
		Ongevraagd	3	7		10
2002	8	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	5	3		8
2003	8	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	5	3		8
2004	9	Gevraagd	1	0	1	
		Ongevraagd	2	6		8
2005	10	Gevraagd	1	1	2	
		Ongevraagd	2	6		8
2006	8	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	5	3		8
2007	5	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	3	2		5
2008	2	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	1	1		2
2009	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
2010	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
2011	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
2012	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
2013	3	Gevraagd	2	1	3	
		Ongevraagd	0	0		0
2014	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
2015	0	Gevraagd	0	0	0	
		Ongevraagd	0	0		0
Totaal	78		39	36	10	68

Tabel 1. Bron gegevens: Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie Commissie Vlaanderen Nederland (CVN) en Vlaams Nederlands Huis deBuren* (Utrecht 2009) 18.

Er werden minder adviezen opgevolgd, subsidies werden teruggeschroefd en het contact tussen de overheden en de commissie nam af.⁷⁴ Ook bij de Vlaamse overheid verslaptte echter de aandacht voor culturele samenwerking met Nederland, omdat de ontwikkeling van de Vlaamse natiewording er voor had gezorgd dat Vlaanderen steeds meer een eigen koers ging varen.⁷⁵

Veranderingen in politieke context

Dat de CVN in moeilijkheden kwam hing dus ook nauw samen met politieke veranderingen in zowel Nederland als Vlaanderen. In 2009 vonden er in Nederland rigoureuze bezuinigingen plaats in de culturele sector: het kabinet gaf tien miljoen euro minder uit aan cultuur dan vooraf was aangekondigd.⁷⁶ Ook in Vlaanderen werd er, hoewel minder drastisch, gesneden in de culturele budgetten.⁷⁷ Omdat de CVN 50/50 gefinancierd werd door de Nederlandse en Vlaamse overheden, had een subsidieverlaging bij één van de regeringen tot gevolg dat de ander om diplomatieke redenen ook minder geld inzette. De CVN kreeg op deze manier te maken met grote besparingen, wat een afgeslankt personeelsbestand tot gevolg had.⁷⁸ Een andere voor de CVN nadelige ontwikkeling was de toename van het onderlinge contact tussen Vlaamse en Nederlandse ambtenaren, waardoor een externe adviesorganisatie als de CVN door veel beleidsmakers als overbodige tussenstap werd gezien.⁷⁹ Deze veranderingen in politieke context zorgden ervoor dat er geleidelijk steeds minder adviezen werden gevraagd door beide overheden, waardoor ook het aantal adviezen dat de CVN jaarlijks uitbracht opvallend afnam. Als reactie hierop begon de commissie zich meer te concentreren op alternatieve activiteiten, zoals het opzetten van expertmeetings, debatmiddagen en digitale projecten.⁸⁰ Zo werd er op 31 januari 2009 een Grote Ontmoeting georganiseerd: een grootschalige conferentie waarbij ruim 600 deelnemers uit het Vlaamse en Nederlandse politieke en culturele veld kennis konden maken met elkaar en elkaars organisaties.⁸¹ Dit succesvolle evenement toonde aan dat de CVN naast adviesorgaan ook waardevol werk kon verrichten als culturele makelaar, door in samenwerking geïnteresseerde partijen bij elkaar te

⁷⁴ Dick van den Bout, interview door Jonne van Galen, 27 mei 2016.

⁷⁵ Annick Schramme, 'Het Culturele Verdriet van België', *Internationale Spectator* 65 (2001) 5, 283.

⁷⁶ NRC, 'Kabinet bezuinigt 10 miljoen euro op cultuur', 16 september 2009, http://vorige.nrc.nl/kunst/article2361644.ece/Kabinet_bezuinigt_10_miljoen_euro_op_cultuur (24 juni 2016).

⁷⁷ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2010. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2010* (Brussel 2011) 1.

⁷⁸ *Vraag om uitleg over de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 2014-2015*, 106.

⁷⁹ *Actuele vraag over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN), naar aanleiding van het collectief ontslag van de leden van de Commissie CVN 2014-2015*, 244.

⁸⁰ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2011. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2011* (Brussel 2012) 3-11.

⁸¹ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *De Grote Ontmoeting Nederland-Vlaanderen. Verslagboek* (Brussel 2009) 1.

brengen. Strikt genomen viel dit organisatorische werk echter niet onder het officiële mandaat van de commissie.

In 2011 werd officieel besloten het werkveld van de CVN te beperken tot het beleidsveld cultuur.⁸² Daarmee gingen de overheden feitelijk in tegen het Cultureel Verdrag. Als argument werd echter aangedragen dat er voor samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland in het onderwijs een ander verdrag bestond in de vorm van de GENT-akkoorden (Gehele Europese Nederlandse Taalgebied) en dat welzijn niet bilateraal hoefde te worden aangepakt.⁸³ Bovendien werd besloten de organisatie van ontmoetingen en debatten rond Nederlands-Vlaamse culturele samenwerking over te laten aan de Buren, de Brakke Grond en DutchCulture, een door de Nederlandse overheid gesubsidieerd advies- en organisatiebureau voor internationale, culturele samenwerking. De CVN kreeg de taak uitsluitend vraaggestuurde aanbevelingen te verstrekken.⁸⁴ Het eigen initiatief van de commissieleden in de vorm van de publicatie van ongevraagde adviezen en het bijeenbrengen van experts uit het culturele veld ter voorbereiding van deze documenten werd dus aan banden gelegd.

Met deze beslissing gaven de overheden het signaal meer bezig te zijn met het voortbestaan van de CVN als instantie dan met de ontwikkeling van de Vlaams-Nederlandse samenwerking in de praktijk. Bij zowel de Vlaamse als de Nederlandse overheid was er sprake van een onduidelijk geformuleerde strategie op het gebied van internationale samenwerking rond cultuurbeleid. Dit gebrek aan een cultuurpolitieke context had tot resultaat dat er over en weer veel misverstanden ontstonden over de positionering van de CVN tussen het politieke en culturele veld en over de concrete taakstelling van de organisatie. Omdat het mandaat van de vorige commissie verlopen was werden in 2012 tien nieuwe commissieleden geïnstalleerd. Vlaanderen bleef trouw aan de letter en de geest van het Cultureel Verdrag door commissieleden aan te stellen die uit zowel de sociale als de culturele sector kwamen. De Nederlandse overheid benoemde daarentegen alleen mensen uit de culturele sector.⁸⁵ Bovendien werd uit praktisch oogpunt besloten slechts één voorzitter aan te stellen, waarbij de keuze viel op Onno Hoes, destijds de burgemeester van Maastricht. Zowel Devoldere als Van den Bout gaven in een interview dat in het kader van deze scriptie werd afgenomen aan dat deze nieuwe samenstelling van de CVN niet onder een goed gesternte vertrok. De meeste nieuwe commissieleden waren minder geworteld in het Vlaams-Nederlandse thema dan hun voorgangers. Hoewel het slechts vermoedens zijn is het volgens Devoldere en Van den Bout mogelijk dat de overheden door

⁸² Bourgeois, *Nota aan de Vlaamse Regering*, 1.

⁸³ *Vraag om uitleg over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) 2014-2015*, 1654.

⁸⁴ *Vraag om uitleg over de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 2014-2015*, 106.

⁸⁵ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

commissieleden met een minder vanzelfsprekende affiniteit voor het onderwerp aan te stellen, de taakstelling te versmallen en de subsidiekraan nog verder dicht te draaien in 2012 eigenlijk al bezig waren met een exit-scenario van de CVN.

De nieuw aangestelde commissie bracht slechts drie adviezen uit. Deze adviezen betroffen de Vlaams-Nederlandse samenwerking richting derde landen, een mogelijke gezamenlijke herdenking van 100 jaar Eerste Wereldoorlog en de inrichting van de viering van het twintigjarig bestaan van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 2015. De reacties van de overheden op deze adviezen waren tekenend voor de politieke houding van beide gebieden tegenover de CVN. De suggesties die de CVN deed om de Vlaams-Nederlandse samenwerking richting derde landen te bevorderen waren volgens de overheden niet vernieuwend omdat ze aansloten bij het reeds bestaande beleid. Hoewel de overheden zelf advies met betrekking tot mogelijke samenwerkingsprojecten rond de Eerste Wereldoorlog hadden aangevraagd, gaven ze na de adviespublicatie aan weinig te voelen voor vanuit de overheid georganiseerde bilaterale herdenkingsprojecten. De manier waarop de Eerste Wereldoorlog in beide landen in het collectief geheugen stond gegrift verschilde namelijk te sterk: in Vlaanderen was dit thema zo belangrijk dat er al jaren werd toegewerkt naar een grootschalige herdenking, terwijl de aandacht voor het onderwerp in Nederland gering was.⁸⁶ Het advies had dus voor beide landen geen toegevoegde waarde. Ook bij het advies dat de CVN in 2013 uitbracht over de inrichting van een grootschalige viering van het twintigjarig bestaan van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 2015 reageerden de overheden anders dan de commissieleden hadden verwacht. De overheden hadden een gelegenheidsfonds ter beschikbaar gesteld om de Vlaams-Nederlandse samenwerking grootschalig te kunnen vieren. De commissie raadde aan om volgens het *bottom-up* principe meerdere initiatieven die vanuit het culturele veld zelf aangedragen werden te steunen.⁸⁷ De marketing van het project zou in handen komen te liggen van ‘gespecialiseerde sectoren (experts)’.⁸⁸ De CVN gaf aan zelf betrokken te willen blijven bij de inrichting van de ‘erkende programmering’ van de Viering. Het advies werd ten dele overgenomen. De overheden besloten inderdaad om onder de noemer ‘BesteBuren’ een feestjaar op te zetten waarbij een honderdtal samenwerkingsprojecten aandacht en financiële steun zouden krijgen. De taak van ceremoniemeester en programmasamensteller kwam echter niet in handen van de CVN, maar van deBuren en DutchCulture. De commissieleden namen de overheden dit besluit niet in dank af.

⁸⁶ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Voorbij de mythen. De Grote Oorlog toen en nu. Beleidsadvies over 100 jaar Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen en Nederland* (Brussel 2013) 8.

⁸⁷ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Tot hier. En nu verder!, Beleidsadvies over de Viering van 20 jaar Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in 2015* (Brussel 2013) 5.

⁸⁸ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Tot hier. En nu verder!*, 24.

Hoofdstuk 3: De reconstructie van de opheffing van de CVN in 2015

Met het aanstellen van nieuwe commissieleden en het veranderen van de taakstelling van de CVN in 2012 waren de problemen tussen de overheden en de commissie nog niet opgelost. Ook de nieuwe commissieleden hadden het gevoel door de overheden niet gehoord te worden. In september 2014 gaven de Nederlandse commissieleden aan vanwege deze moeizame relatie met de opdrachtgevers uit de commissie te willen stappen.⁸⁹ Om een diplomatieke rel te voorkomen wisten de Vlaamse commissieleden de Nederlanders ervan te overtuigen nog niet gelijk actie te ondernemen en de problemen als voltallige commissie aan te pakken. De reactie van de regeringen om de CVN niet verder te betrekken bij de viering van het twintigjarig bestaan van het Cultureel Verdrag schoot de commissie echter zodanig in het verkeerde keelgat dat ze op 9 maart 2015 besloot officieel haar mandaat terug te geven en de CVN daarmee voorlopig op te heffen. In een parlementaire discussie in het Vlaams Parlement die op deze beslissing volgde gaven de commissieleden de volgende verklaring: “Die commissie die daarvoor speciaal werd opgericht, mocht haar eigen twintigste verjaardag niet organiseren. Het feit dat deze viering werd uitbesteed aan deBuren en DutchCulture bevestigde het aanvoelen van de commissieleden dat de beide overheden af willen van de CVN. Het was voor de commissie de druppel die de emmer heeft doen overlopen. Daarop hebben de leden beslist om hun opdracht neer te leggen.”⁹⁰ Gezien de voorgeschiedenis was dit een begrijpelijke reactie, maar daarom nog geen onomstreden besluit. Ten eerste ging het niet om de verjaardag van de CVN, maar om die van het Cultureel Verdrag. Ten tweede had de commissie geen mandaat om culturele activiteiten te organiseren, maar diende zij slechts te adviseren. Dat de organisatie van het feestjaar werd toebedeeld aan de door de uit de adviezen van de CVN voortgevloeide organisatie deBuren, in combinatie met DutchCulture, was een logische keuze van de overheden: deze organisaties hadden, in tegenstelling tot de commissie, wel een uitvoerende functie. Dit gegeven wijst er op dat de CVN in 2015 eigenlijk niet meer goed wist wat haar taak eigenlijk was.

Toch kwam het ontslag van de CVN niet geheel uit te lucht vallen. Reeds bij de ondertekening van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 1995 werden er door critici uit zowel Nederland als Vlaanderen vraagtekens gezet bij de slagingskansen van het samenwerkingsverband.⁹¹ Sceptici vroegen zich af waarom de kansen op succesvolle samenwerking nu groter zou zijn dan in de voorgaande decennia: tussen 1981 en 1995 hadden er enkele congressen plaatsgevonden om de

⁸⁹ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

⁹⁰ *Vraag om uitleg over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) 2014-2015*, 1654.

⁹¹ Vandaele, ‘Het Vlaams-Nederlands Cultureel Verdrag’, 144.

Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking te stimuleren, maar de aanbevelingen die daaruit waren voortgekomen werden door de overheden grotendeels genegeerd. De CVN boekte in haar beginjaren weldegelijk succes door de gezaghebbendheid van haar leden en door de aanpak om in werkgroepen ambtelijke bewindslieden en experts uit het culturele veld gezamenlijk adviezen op te laten stellen. Het direct met elkaar in verband brengen van Vlaamse en Nederlandse cultuurorganisaties verhoogde de kans op realisatie van de gedane suggesties om samenwerking te stimuleren. Toch bleef de vrees bestaan dat de CVN reeds bij haar aanstelling een verloren strijd aanging. Vandaele zei al in 2000: “Voor de commissie zelf is het van levensbelang dat op de verschillende terreinen op korte en middellange termijn concrete realisaties tot stand komen. Mochten die uitblijven, dan is het cultureel verdrag ten dode opgeschreven.”⁹² Devoldere voegde daar in het interview dat in het kader van dit onderzoek met hem werd afgenomen aan toe dat de slagingskansen van de CVN in sterke mate afhingen van de bereidheid van individuele commissieleden om zich met hart en ziel in te zetten voor de Vlaams-Nederlandse samenwerking.⁹³

Knelpunten bij de CVN zelf

In 2015 bleken de uitspraken van Vandaele nog altijd relevant te zijn. Er speelden verschillende problemen binnen de CVN, die in meer of mindere mate bijdroegen aan het uiteindelijke uiteenvallen van de commissie. De opmerking van Devoldere over de afhankelijkheid van individuele affiniteit met Vlaams-Nederlandse samenwerking bleek niet ongegrond. Er bestonden veel onduidelijkheden in de interne communicatie. De algemeen secretaris functioneerde normaal gesproken als brug tussen de commissie en de overheden, maar het contact tussen de algemeen secretaris in de commissie van 2012 tot 2015 en de overige partijen verliep weinig soepel. Dit kwam niet ten goede aan de motivatie van de secretariaatsmedewerkers en de daadkracht van de commissie. Daarnaast gaf Devoldere aan dat niet alle CVN-leden van de lichter 2012-2015 de affiniteit met en toewijding aan de Vlaams-Nederlandse cultuurproblematiek toonden die eerdere commissieleden wel aan de dag hadden gelegd.⁹⁴ Voormalig secretariaatsmedewerker Roxanne Van Hulle voegde daar aan toe dat niet alle leden altijd even overtuigd waren van de meerwaarde van CVN in haar toenmalige werking. Waar in de begintijd de commissieleden persoonlijk actief waren in verschillende werkgroepen, was hun inzet in de laatste jaren vaak beperkt tot het bijwonen van vergaderingen en het goed- of afkeuren van door het secretariaat bedachte en uitgewerkte adviezen.⁹⁵ De zitting in de CVN was voor alle commissieleden slechts een nevenactiviteit. Bij een

⁹² Ibidem, 144.

⁹³ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Roxanne Van Hulle, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

zelfevaluatie in 2012 gaven de commissieleden aan het takenpakket zwaar te vinden, omdat er vanuit het secretariaat omvangrijke stukken werden geleverd en er sprake was van veel e-mailverkeer.⁹⁶ Er werd daarom aan de secretariaatsmedewerkers gevraagd de inhoud van de adviezen zoveel mogelijk te comprimeren, zodat de commissieleden tijdens de vergaderingen efficiënter te werk konden gaan. Volgens Van Hulle waren het vooral de Nederlandse commissieleden die sterk op het voorbereidende werk van het secretariaat vertrouwden. De Vlaamse leden daarentegen wilden meer inhoudelijk op de Vlaams-Nederlandse problematiek ingaan en hoopten tijdens vergaderingen op meer dialoog met de Nederlandse kant. Normaal gesproken haalden de voorzitter of de algemeen secretaris dergelijke ongelijke verwachtingen uit de weg, maar door gebrek aan communicatie werden de onduidelijkheden zowel binnen de commissie als ook naar externe partijen toe alleen maar groter.⁹⁷

Knelpunten bij de overheden

De interne problemen bij de CVN waren echter voor het grootste deel te wijten aan de opstelling van de overheden tegenover de door henzelf benoemde commissie. Bij een evaluatie in juni 2012 stelde de nieuw aangetreden commissie vast dat het vinden van de juiste positionering voor de CVN tussen beleid en praktijk een belangrijk aandachtspunt moest gaan vormen. Ook het zoeken van een permanente dialoog met de overheden om tot heldere verhoudingen te komen verdiende veel meer aandacht.⁹⁸ In verdere vergaderverslagen werd echter herhaaldelijk melding gedaan van moeizaam contact met de overheden en ontevredenheid vanuit de commissieleden rond het al maar verder krimpende budget dat de CVN ter beschikking werd gesteld.⁹⁹ Voorts waren de commissieleden verontwaardigd over reacties op uitgebrachte adviezen. Zo signaleerden ze een discrepantie tussen de oorspronkelijke adviesaanvraag met betrekking tot een gezamenlijke Vlaams-Nederlandse herdenking van de Eerste Wereldoorlog en de formele reactie op het advies, waarin de Vlaamse minister-president Kris Peeters een Vlaams-Nederlands herdenkingsmoment als onwenselijk beschreef.¹⁰⁰ Bovendien gaven de commissieleden aan dat het minieme contact met de overheden ervoor zorgde dat er nog steeds onduidelijkheid bestond over de taak en het mandaat van de CVN. “De wens van de ambtenaren is dat de CVN zich richt op het schrijven van praktijkadviezen, die niet

⁹⁶ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 12 juni 2012* (Brussel 2012) 4.

⁹⁷ Roxanne Van Hulle, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

⁹⁸ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 12 juni 2012*, 4.

⁹⁹ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 15 januari 2014* (Brussel 2014) 3.

¹⁰⁰ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 26 maart 2014* (Brussel 2014) 2.

ingrijpen in het kader van bestaand beleid. Voorts is er geen ambitie om de CVN financieel voldoende te onderbouwen. De Commissie wil vanzelfsprekend een constructieve rol vervullen en wenst ook als zodanig te worden aangesproken. Definiëring van de ruimte daartoe is dan ook noodzakelijk.”¹⁰¹ Deze noodkreet van de CVN, die in september 2013 werd opgetekend, werd echter niet door de overheden opgepakt.

Reacties op de opheffing van de CVN

De Vlaamse minister-president Bourgeois verklaarde in maart 2015, vlak na de teruggave van het mandaat van de commissie, nog altijd onverminderd waarde te hechten aan het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland.¹⁰² Hij stelde dat het uitblijven van adviesaanvragen voortkwam uit het feit er op ambtelijk vlak in alle beleidsdomeinen bijna dagelijks contact bestond tussen Vlaanderen en Nederland. De adviezen van de CVN werden door beleidsmakers daarom vaak opgevat als overbodig. Vanuit het parlement werd vervolgens de vrees uitgesproken dat de moeizaam opgebouwde samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen schade zou ondervinden van het lakse optreden van beide regeringen.¹⁰³ Bourgeois antwoordde dat de Vlaamse en Nederlandse regeringen zich zeker wilden blijven inzetten voor intensieve samenwerking. De commissie zou een nieuwe samenstelling krijgen. De officiële regeringsverklaringen hierover werden opgesteld in overeenstemming met de Nederlandse overheid.¹⁰⁴ Laatstgenoemde gaf echter geen aparte reactie op de gebeurtenissen. Het uitblijven van een plenaire discussie in de Nederlandse politiek over de culturele betrekkingen met Vlaanderen bevestigt dat de prioriteit van dit onderwerp voor Nederland niet bijzonder hoog was.

De reacties vanuit het culturele veld op het verdwijnen van de commissie waren gemengd.¹⁰⁵ Sommigen vreesden voor de toekomst van nieuwe samenwerkingsprojecten, anderen waren van mening dat de CVN hoe dan ook niet heel bekend en efficiënt was. De precieze functie van de commissie in het cultuurpolitieke veld bleek voor veel culturele instanties, fondsen en belangenorganisaties onduidelijk te zijn.¹⁰⁶ De publieke onbekendheid van de CVN bleek ook uit de geringe aandacht die de grote Nederlandse en Vlaamse kranten besteedden aan de teruggave van het mandaat in maart 2015. Alleen *de Volkskrant* publiceerde direct naar aanleiding van het

¹⁰¹ Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 11 september 2013* (Amsterdam 2013) 3.

¹⁰² *Actuele vraag over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN), naar aanleiding van het collectief ontslag van de leden van de Commissie CVN 2014-2015*, 244.

¹⁰³ *Vraag om uitleg over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) 2014-2015*, 1654.

¹⁰⁴ Quirine van der Hoeven, telefonisch interview door Jonne van Galen, 12 mei 2016.

¹⁰⁵ Leen Vervaeke, ‘Vlaams-Nederlands feest, maar zonder commissie’, *de Volkskrant*, 10 maart 2015.

¹⁰⁶ Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie CVN en deBuren*, 21.

collectieve ontslag van de commissie een kort artikel.¹⁰⁷ Volgens historicus Marc Reynebeau bleven reacties in de media uit omdat het onderwerp “geen enkele urgentie” had.¹⁰⁸

Het BesteBuren-jaar kon op iets meer aandacht rekenen: in de loop van 2015 en 2016 verschenen er in *de Volkskrant*, *NRC*, *De Morgen* en *De Standaard* enkele opinieartikelen over de status quo van de culturele Vlaams-Nederlandse samenwerking. Vlaamse en Nederlandse denkers, schrijvers en culturele experts pleitten ieder op hun eigen manier voor aandacht voor elkaars cultuur, respect voor het gezamenlijke verleden en openheid tot wederzijdse samenwerking. Ze constateerden echter ook dat, ondanks vele pogingen tot bilaterale samenwerking, Vlamingen en Nederlanders nog altijd “welwillend zijn, maar met de rug naar elkaar toelevens”.¹⁰⁹

De CVN was niet de enige adviesraad die aanstuurde op een intensieve samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Ook de Nederlandse Raad van Cultuur pleitte in een schriftelijk advies in maart 2016 voor meer cultuurinhoudelijke en diplomatieke samenwerking, met een focus op lokale partners. De Raad constateerde dat het bij internationale culturele projecten vaak ontbrak aan een heldere regie en aansturing van bovenaf.¹¹⁰ Ze wees erop dat een overkoepelende, monitorende instantie die als informatiemakelaar kan dienen op het gebied van internationale culturele betrekkingen zeer nuttig kan zijn. Bovendien adviseerde de Raad met klem om meer samen te werken met Vlaanderen, vooral in internationaal verband. Opvallend genoeg werd de CVN in deze brief niet genoemd. Deze brief bevestigt de actuele relevantie van Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking, maar laat ook zien dat de CVN door Nederlandse overheidsinstanties als niet belangrijk werd beschouwd.

Gevolgen van de hervorming van de CVN voor het politieke en het culturele veld

Het collectieve ontslag van de CVN in 2015 betekende niet dat er een einde kwam aan de bilaterale culturele betrekkingen tussen Vlaanderen en Nederland. Het Cultureel Verdrag uit 1995 was nog altijd geldig. Op 20 maart 2015 maakte de Vlaamse Regering in samenspraak met de Nederlandse overheid bekend een nieuwe commissie te installeren en de organisatiestructuur van de CVN bij te stellen.¹¹¹ Hoewel in het Cultureel Verdrag de bevordering van rechtstreekse samenwerking tussen personen en organisaties werd aangemoedigd, werd besloten de nieuwe commissie een meer ambtelijke vorm te geven en vier leden van de Vlaamse en Nederlandse ministeries van buitenlandse

¹⁰⁷ Vervaeke, ‘Vlaams-Nederlands feest, maar zonder commissie’.

¹⁰⁸ Tijn Sadée, ‘Twintig jaar vriendschap: lauw feest met lauw bier’, *NRC*, 15 februari 2016.

¹⁰⁹ Vandermeersch, *Geen Nederlander ligt er wakker van, geen Vlaming kan ervan slapen*, 28.

¹¹⁰ Raad voor Cultuur. Advies over internationaal cultuurbeleid. Den Haag, 8 maart 2016, 8.

¹¹¹ Bourgeois, *Nota aan de Vlaamse Regering*, 1.

zaken en cultuur aan te stellen. Deze commissieleden werden bijgestaan door twee Vlaamse en twee Nederlandse experts uit het culturele veld. Het secretariaat werd afgeschaft. Ook de taakstelling werd veranderd. In plaats van het uitbrengen van adviezen kreeg de nieuwe CVN de opdracht om knelpunten in de uitvoering van het Cultureel Verdrag en nieuwe samenwerkingsmogelijkheden te identificeren. Bovendien zal ze driejaarlijks een Staten-Generaal organiseren: een congres waar de stand van zaken in de betrokken beleidsvelden geëvalueerd wordt. Het geld dat was gereserveerd voor de CVN werd in 2016 besteed aan Vlaams-Nederlandse samenwerkingsprojecten in derde landen.¹¹² Dit vernieuwde mandaat betekende dat de CVN een hechtere band met de overheden zou moeten krijgen, maar ook dat de directe verbinding met de praktijk zo goed als verdween.

Volgens Devoldere, lid van de nieuwe samenstelling als niet-ambtelijke expert, gaat de nieuwe CVN door als een 'rituele commissie'.¹¹³ De CVN krijgt uitsluitend een monitorfunctie. Ze heeft alleen een faciliterende rol richting het culturele veld. De functie van makelaar en steunpunt voor Vlaamse en Nederlandse organisaties die een samenwerkingsverband aan willen gaan zou volgens de overheden in de toekomst vervuld moeten worden door instanties als deBuren en DutchCulture, die daarmee een belangrijke rol toebedeeld krijgen bij het omzetten van het Cultureel Verdrag in realiteit.

Het besluit om de nieuwe CVN anders in te richten heeft ook te maken met de sterk veranderde verhoudingen tussen Nederland en Vlaanderen gedurende de afgelopen decennia. Historisch gezien was Vlaanderen jarenlang de vragende partij ten opzichte van Nederland.¹¹⁴ Nederland daarentegen besteedde nauwelijks aandacht aan Vlaanderen en de politieke emancipatie die daar plaatsvond. Dat is inmiddels anders. Vlaanderen heeft meer autonomie gekregen, terwijl Nederland de positie als algemeen gidsland die het in de jaren 1990 innam langzaam kwijtraakte.¹¹⁵ De Nederlandse aandacht voor de Vlaamse wijze van beleidsinrichting, zoals het onderzoek van Van der Hoeven, laat zien dat Nederland Vlaanderen serieuzer neemt dan voorheen. In het kader van het BesteBuren-jaar werd er ook een beleidsuitwisseling opgestart, om te zien hoe beide gebieden van elkaar kunnen leren. Zo kan Vlaanderen zich ontwikkelen op het gebied van ondernemerschap in cultuurbeleid en kan Nederland naar het voorbeeld van de Vlaamse partner proberen de balans tussen economische efficiëntie en cultureel draagvlak terug te vinden. De nieuwe inrichting van de CVN gaat in lijn met deze recente ontwikkelingen uit van directer contact tussen de overheden en een groter vertrouwen in de autonomie van de culturele sector in zowel Vlaanderen als Nederland.

¹¹² Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2014. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2010* (Brussel 2015) 10.

¹¹³ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ Quirine van der Hoeven, telefonisch interview door Jonne van Galen, 12 mei 2016.

Conclusie

De CVN deed in de afgelopen twintig jaar diverse pogingen om vanuit het midden van de “onzichtbare kloof tussen noord en zuid”, zoals Vandermeersch in zijn Pacificatielezing treffend verwoordde, Nederland en Vlaanderen dichter bij elkaar te brengen. Die kloof kent een lange geschiedenis. Hoewel de twee gebieden meermaals tot dezelfde staat behoorden kon er nooit gesproken worden van een culturele eenheid in het hele gebied. Om een eigen positie binnen het in 1830 ontstane België te verwerven richtte de Vlaamse Beweging zich sterk op Nederland, vanwege de culturele verwantschap en de gemeenschappelijke taal. Door deze Vlaamse inzet zagen in de loop van de twintigste eeuw verschillende Vlaams-Nederlandse organisaties die ijverden voor samenwerking het levenslicht, vanaf 1946 aangevuld door een politiek Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord. Het is typerend voor de interculturele verhoudingen dat het initiatief voor dit akkoord vanuit Vlaamse politieke hoek kwam en dat de Nederlandse overheid slechts aarzelend instemde. Bij de totstandkoming van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 1995 gebeurde precies hetzelfde: de Vlaamse regering pleitte voor vergaande politieke samenwerking in meerdere disciplines, de Nederlandse politici gingen uiteindelijk akkoord met een voorzichtig geformuleerd verdrag dat slechts de beleidsterreinen cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn omvatte. De aan dit verdrag gekoppelde commissie bracht twintig jaar lang gevraagd en ongevraagd bilaterale beleidsadviezen uit, tot de commissieleden in maart 2015 collectief hun mandaat teruggaven. Demissionair voorzitter Onno Hoes verklaarde het aftreden van de CVN in een interview met *de Volkskrant* als volgt: “We krijgen steeds minder opdrachten, de samenwerking met de beide overheden verloopt steeds stroever en de financiële ondersteuning komt steeds later. Dat geeft aan dat de ministers ons niet meer helemaal serieus nemen, en dan zeg ik het nog heel netjes.”¹¹⁶ Hoewel de wijze waarop de teruggave van het mandaat verliep voor alle betrokken partijen nogal pijnlijk was, past de loop der gebeurtenissen in de ontwikkeling van de Vlaams-Nederlandse politiek-culturele relaties.

De grootschalige bezuinigingen in de cultuursector die in Nederland in 2009 werden ingezet hadden een desastreuze uitwerking op de CVN. De taakstelling van de commissie werd op initiatief van de Nederlandse overheid versmald tot het uitsluitend verstrekken van vraaggestuurde adviezen. Hierdoor werd het voor de CVN onmogelijk zich in het culturele veld te profileren en zich op te stellen als cultureel makelaar, volgens de commissieleden zelf één van de meest succesvolle functies van de CVN. In 2012 werd een nieuwe commissie geïnstalleerd. Onduidelijkheid over de gewenste

¹¹⁶ Vervaeke, ‘Vlaams-Nederlands feest, maar zonder commissie’.

profielen van de commissieleden zorgde ervoor dat niet alle door de beide overheden geselecteerde leden evenveel affiniteit met de Vlaams-Nederlandse kwestie hadden. Moeizame communicatie tussen alle betrokken partijen zorgde ervoor dat de misverstanden rond de missie, de positionering en de taakstelling van de CVN in de loop der jaren steeds groter werden. Bovendien werd de omgeving waarin de CVN actief was steeds complexer: de emancipatie van het Vlaamse cultuurbeleid, de actievere samenwerking tussen Vlaamse en Nederlandse ambtenaren en de toenemende zelfstandigheid van andere Vlaams-Nederlandse samenwerkingsinitiatieven leidden ertoe dat een externe adviesinstantie steeds minder toegevoegde waarde kreeg.

Een vergelijking tussen het Vlaamse en Nederlandse cultuurbeleid laat zien dat een hervorming van de CVN in 2015 enerzijds als noodzakelijk werd beschouwd, maar anderzijds moeilijk te realiseren was. De teruggave van het mandaat was gezien vanuit het Nederlands cultuurbeleid niet onlogisch. Reeds bij de ondertekening van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland in 1995 vormde het uitgangspunt van het internationale cultuurbeleid in Nederland de verantwoordelijkheid van culturele instellingen zelf om uitwisseling met het buitenland vorm te geven. Dit verklaart waarom de instandhouding van de CVN voor de Nederlandse overheid geen prioriteit had. Volgens Geert Hofstede is dit toe te schrijven aan de Nederlandse pragmatische instelling om gemaakte afspraken vlot te vernieuwen wanneer dat noodzakelijk wordt geacht. Ook de reactie van de Vlaamse politici strookt met de analyse van Hofstede. Een sterkere politisering, een groter belang van cultuur en een hevigere drang om de eigen Vlaamse identiteit te bevestigen zorgden ervoor dat er aan de CVN meer belang werd gehecht. Het feit dat de teruggave van het mandaat in Vlaanderen uitgebreid door de minister-president werd besproken terwijl het in Nederland geen enkele politieke melding kreeg in de vorm van een parlementair debat of regeringsnota is tekenend voor het verschil in betekenis die in beide gebieden aan cultuur wordt gehecht.

De toekomst van de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking

Deze struikelblokken tussen Vlaams en Nederlands beleid, de commissieleden onderling en tussen de CVN en de overheden vormen echter geen permanent obstakel voor de politiek-culturele samenwerking tussen de twee gebieden, omdat het wederzijdse belang weldegelijk heel groot is. Om beide gebieden wereldwijd op de kaart te kunnen zetten hebben Vlaanderen en Nederland elkaar nodig. Voor grote, machtige spelers buiten Europa, zoals de Verenigde Staten en China, zijn Nederland en Vlaanderen twee oevers van dezelfde rivier. Wanneer het erop aankomt om zich te presenteren in de richting van derde landen, bijvoorbeeld bij de Frankfurter Buchmesse in 2016, waar Nederland en Vlaanderen gezamenlijk als gastland optreden, loopt de samenwerking uitstekend. Voorts bevinden Nederland en Vlaanderen zich in de luxepositie dat er hoe dan ook

meerdere instellingen bestaan die zich met de bilaterale culturele samenwerking bezighouden. Het belang van samenwerking neemt echter niet weg dat er in een context van het efficiënt inzetten van cultuursubsidies kritisch moet worden gekeken naar de optimale opzet van door de overheid gesteunde Vlaams-Nederlandse samenwerkingsorganisaties.

De levensloop van de CVN van 1995 tot 2015 toont aan hoe het proces van Vlaams-Nederlandse samenwerking een verhaal is over het zoeken naar een constante. Devoldere omschreef de ontwikkeling van de internationale samenwerkingsverbanden tussen Nederland en Vlaanderen als een processie van Echternach: er is op de lange termijn sprake van vooruitgang, maar het proces verloopt traag en inefficiënt. De opzet van een adviserende commissie met een secretariaat bleek op den duur niet het beste instrument om het Cultureel Verdrag uit te dragen. Om de samenwerking toch voort te zetten werd een nieuwe commissie geïnstalleerd die een andere taakstelling meekreeg.

De nieuwe CVN stelt zich ten doel kansen in culturele samenwerking te signaleren, te stimuleren en te sturen. In plaats van als onafhankelijk adviesorgaan functioneert de nieuwe commissie meer als overkoepelende instantie die de reeds bestaande samenwerkingsinitiatieven kan monitoren. Deze vernieuwde opzet sluit aan bij de veranderde verhouding tussen Vlaanderen en Nederland gedurende de laatste twee decennia. Vlaanderen is sterk geëmancipeerd, op economisch, politiek, maar ook op cultureel niveau. Devoldere bevestigde dat de relatie tussen de twee gebieden zich op dit moment in een momentum bevindt: “Vlaanderen en Nederland zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardiger dan ooit.”¹¹⁷ Hoe deze verhouding en de positie van de CVN daarin zich ontwikkelt zal in de komende jaren moeten blijken en verdient verder onderzoek.

De hervorming van de CVN in 2015 was het resultaat van een historisch ingegeven asymmetrische verhouding tussen Vlaanderen en Nederland op het gebied van politiek-culturele betrekkingen. De verwachtingsvolle opstelling van Vlaanderen tegenover de desinteresse van Nederland wanneer het ging om bilaterale samenwerking zorgde ervoor dat de commissieleden de indruk kregen het vijfde wiel aan de wagen te zijn. Uiteindelijk was er sprake van een onoverkomelijke spagaat tussen het ambitieniveau van de commissie en datgene wat de CVN met zeer beperkte middelen in de praktijk kon realiseren.

¹¹⁷ Luc Devoldere, interview door Jonne van Galen, 12 april 2016.

English summary

In 1995, the governments of the Netherlands and Flanders signed the *Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland*, a treaty in which they agreed to work together as much as possible in the fields of culture, welfare, education and science. The treaty prescribed required the establishment of a committee composed of Flemish and Dutch experts from the cultural and political field to evaluate the execution of the agreements and to give independent advice to both governments. For twenty years this *Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland* (CVN) has been giving both demanded and unasked-for advice in the pursuit of improving the cooperation of Dutch and Flemish organisations in the cultural and social field. In 2015, the entire committee decided to resign. They declared that they felt not to be fully supported by the governments, which made it impossible for the committee members to put their tasks into effect. This study investigates the development in Dutch-Flemish cultural-political cooperation that led up to the establishment, performance and final resignation of the CVN.

To understand the course of life of the CVN it is important to gain an insight into the shared past of Flanders and the Netherlands and the way this past influenced the current political system and the perception of cultural policy in both territories. To be able to establish and protect a proper Flemish identity in distinction to the Walloons, cultural formation has always been a very important aspect in Flemish politics. Because of the shared language and history, Flemish politicians have tried in the past decennia to strengthen their political ties with the Netherlands. The Dutch government on the other hand has always valued the independence of the cultural sector, as a result of which the development of cultural policy has never been a political priority in the Netherlands.

The *Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland* came into being after years of political discussion. Where the Flemish government advocated far-reaching political cooperation, the Dutch government finally agreed to a restricted cultural treaty. During the first few years of its existence, the CVN did useful work by establishing study groups and giving advices on the improvement of Dutch-Flemish cultural cooperation. The committee also functioned as a cultural broker by bringing together cultural organisations that were interested in working together. However, the announcement of large cutbacks in the cultural budget in the Netherlands and (in a lesser extent) in Flanders around 2008 got the CVN into difficulties. More direct contact between civil servants, a focus on cultural cooperation with other, bigger countries like the United States and China and the emancipation of Flemish politics caused the interest of both governments in the CVN to fade. Even though the committee members did not agree, the governments decided to shorten the budget of the

committee and restrict their mandate to publishing government-demanded advises only. In 2012, a new committee was installed in which not all members had an evident affinity for the Dutch-Flemish case. Moreover, troublesome communication between everyone involved made the lack of clarity about the mission, position and actual function of the CVN grow increase more and more by the year. In 2015 the discrepancy in expectations about the task of the CVN in stimulating Dutch-Flemish cultural cooperation between the governments and the committee members caused the latter to quit. In line with the political traditions in both areas, the resignation of the CVN lead to quite some political discussion in Flanders, whereas in the Netherlands the same event did not receive a single political mention. All in all, the history of the CVN shows how the historical dictated asymmetrical relation between Flanders and the Netherlands still plays a role in the development of cultural policy in and between the two countries.

Literatuur

Aerts, Riemig, 'Over een mislukte staat, zonder nostalgie. Het Verenigd Koninkrijk van Willem I en de scheiding van 1830' *Ons Erfdeel* 48 (2005) 1, 5-20.

Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie Commissie Vlaanderen Nederland (CVN) en Vlaams Nederlands Huis deBuren* (Utrecht 2009).

Aspeslagh, Rob e.a., *Nederland en België in beeld. Wat weten, denken en vinden jongeren in België en Nederland van elkaars landen en bevolkingen? Een empirisch onderzoek in opdracht van de Belgisch-Nederlandse Vereniging* (Den Haag 2000).

Bergh, Greetje van den, 'Achtergrondnotitie mbt evaluatie van de werking van Vlaams-Nederlands Huis deBuren' (2008).

Bourgeois, Geert. *Nota aan de Vlaamse Regering. Betreft: hervorming Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland* (Brussel 20-03-2015).

Brempt, Dorian van der, 'Ik ben een cultuurflamingant', *De Tijd*, 24 augustus 2015.

Criekemans, David en Guy Janssens, 'De Belgische staatshervormingen en de Nederlands-Belgische betrekkingen' uit Duco Hellema, Rik Coolsaet en Bart Stol (red.), *Nederland-België. De Belgisch-Nederlandse betrekkingen vanaf 1940* (Amersfoort 2011).

Eppink, Derk Jan, *Vreemde burens. Over de politiek in Nederland en België* (Amsterdam/Antwerpen 2003).

Gerritsen, Marinel, 'Vlaanderen en Nederland: één taal, twee culturen?', *Neerlandia* 118 (2014) 1, 26-29.

Grembergen, Paul Van, Medy van der Laan, Atzo Nicolai en Jan Hoekema, 'Memorandum van overeenstemming inzake een *Vlaams-Nederlands Huis voor Europa in Brussel*' (Brussel 2004).

Hoeven, Quirine van der, *De grens als spiegel. Een vergelijking van het cultuurbestel in Nederland en Vlaanderen* (Den Haag 2005).

Hoeven, Quirine van der, *Van Anciaux tot Zijlstra: Cultuurbeleid en cultuurparticipatie in Nederland en Vlaanderen* (Den Haag 2012).

Hofstede, Geert, *Culture's consequence: comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations* (Thousand Oaks 2001).

Humes, Samuel, *Belgium. Long united, long divided* (Londen 2014).

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, *Cultuurbeleid in Nederland* (Den Haag 2002).

Oosterbaan Martinus, Warna, *Schoonheid, welzijn, kwaliteit. Kunstbeleid en verantwoording na 1945* (Den Haag 1990).

Raad voor Cultuur. *Advies over internationaal cultuurbeleid*. Den Haag: Raad voor Cultuur, 8 maart 2016.

Reynebeau, Marc, *Een geschiedenis van België* (Tielt 2003).

Sadée, Tijn, 'Twintig jaar vriendschap: lauw feest met lauw bier', *NRC*, 15 februari 2016.

Schramme, Annick, 'Het Culturele Verdriet van België', *Internationale Spectator* 65 (2001) 5, 280-283.

Steen, Iris, 'Idealisme versus pragmatisme. De Belgisch-Nederlandse culturele betrekkingen 1945-1980', *BMGN* 116 (2001) 4, 437-464.

Vandaele, Wilfried, 'Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 1995-2005', *Neerlandia/Nederlands van nu* 109 (2005) 1, 3-7.

Vandaele, Wilfried, 'Het Vlaams-Nederlands Cultureel Verdrag. Samenwerking van nu en straks', *Ons Erfdeel* 43 (2000) 1, 140-145.

Vandaele, Wilfried, 'Laat de (noorder)buren niet los', *De Standaard*, 26 maart 2015.

Vandermeersch, Peter, *Geen Nederlander ligt er wakker van, geen Vlaming kan ervan slapen. Over de onzichtbare kloof tussen noord en zuid* (Breda 2015).

Vanheste, Thomas, 'De Benelux: een oefenperk voor Europa en een voorbeeld voor de wereld, toen en nu?', uit de Buren en Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in Brussel, *Benelux: Stille Kracht in Europa. Interviews en essays over de Benelux* (Brussel 2014) 13-23.

Vervaeke, Leen, 'Vlaams-Nederlands feest, maar zonder commissie', *de Volkskrant*, 10 maart 2015,

Witte, Els, *De constructie van België 1828-1847* (Tielt 2006).

Witte, Els, 'Het natiebegrip in het zuidelijke krantendiscours aan de vooravond van de Belgische opstand (augustus 1829-juli 1830)' *BMGN - Low Countries Historical Review* 121(2), 222–239.

Wouters, Paul, *België-Nederland: verschil moet er zijn* (Rotterdam 2005).

CVN-documenten

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Activiteitenverslag 2001* (Brussel 2002).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Activiteitenverslag 2009* (Brussel 2010).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies November Music* (Brussel 2003).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies Nederlands-Vlaams centrum voor Europa in Brussel* (Brussel 2001).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies Nederlands-Vlaams Theaterfestival in München* (Brussel 2001).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies met betrekking tot de beleidswijzigingen Podiumkunsten CVN en introductie nieuw model voor de spreiding van voorstellingen tussen Vlaanderen en Nederland, (zgn. concentratieplaatsen of vuurtorens)* (Brussel 2000).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Advies BVN – satellietzender ("Het Beste van Vlaanderen en Nederland")* (Brussel 1998).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2010. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2010* (Brussel 2011).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2011. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2011* (Brussel 2012).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *CVN Jaarverslag 2014. Overzicht van activiteiten van de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen – Nederland in 2014* (Brussel 2015).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *De Grote Ontmoeting Nederland-Vlaanderen. Verslagboek* (Brussel 2009).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Sleutels tot verzilveren. Beleidsadvies over Vlaams-Nederlandse samenwerking richting Derde Landen* (Brussel 2013).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Tot hier. En nu verder!, Beleidsadvies over de Viering van 20 jaar Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in 2015* (Brussel 2013).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 12 juni 2012* (Brussel 2012).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 11 september 2013* (Amsterdam 2013).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 15 januari 2014* (Brussel 2014).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag Commissievergadering 26 maart 2014* (Brussel 2014).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Verslag eerste werkvergadering van de Gemengde Commissie Vlaanderen/Nederland ter uitvoering van het cultureel verdrag* (Den Bosch 1998).

Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland, *Voorbij de mythen. De Grote Oorlog toen en nu. Beleidsadvies over 100 jaar Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen en Nederland* (Brussel 2013).

Daalmeijer, Joop, *Evaluatie CVN/deBuren/jd190809* (Interne reactie op Andersson Elffers Felix, *Evaluatie en synergie Commissie Vlaanderen Nederland (CVN) en Vlaams Nederlands Huis deBuren* (Utrecht 2009), mail, 2009).

Parlementaire stukken

Actuele vraag over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN), naar aanleiding van het collectief ontslag van de leden van de Commissie CVN 2014-2015, 244.

Brief staatssecretaris Frans Timmermans aan commissievoorzitters W. van Gelder en H. Balthazar, 4 juni 2008, kenmerk DCO-155/08.

Kamerstukken II 1994-1995, 24337, 2.

Kamerstukken II 2014-2015, 49840 (kamerbrief).

Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap in het Koninkrijk België, Antwerpen 17 januari 1995.

Vraag om uitleg over de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland 2014-2015, 106.

Vraag om uitleg over de toekomst van het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN) 2014-2015, 1654.

Geraadpleegde websites

CVN, <http://cvn.be/>

De Nederlandse Taalunie, <http://taalunie.org/verdrag-inzake-nederlandse-taalunie>

Lies, Bas van, 'De geschiedenis van de Brakke Grond', <https://www.brakkegrond.nl/over-ons/de-geschiedenis-van-de-brakke-grond>

Geert Hofstede Instituut, <https://geert-hofstede.com/national-culture.html>

NRC, 'Kabinet bezuinigt 10 miljoen euro op cultuur', 16 september 2009, http://vorige.nrc.nl/kunst/article2361644.ece/Kabinet_bezuinigt_10_miljoen_euro_op_cultuur

Ons Erfdeel, 'Over ons', <http://www.onserfdeel.be/nl/over-ons>

Vlaamse overheid, *Internationaal cultuurbeleid*, <https://cism.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid>

Interviews

Bout, Dick van den, interview door Jonne van Galen, station Driebergen-Zeist, 27 mei 2016.

Devoldere, Luc, interview door Jonne van Galen, Place Victor Horta Brussel, 12 april 2016.

Hoeven, Quirine van der, telefonisch interview door Jonne van Galen, 12 mei 2016.

Van Hulle, Roxanne, interview door Jonne van Galen, Boudewijnlaan 30 Brussel, 12 april 2016.

Transcripties van de interviews

Interview met Roxanne Van Hulle

12-04-2016, 14.00u tot 15.00u

Departement Internationaal Vlaanderen, Boudewijnlaan 30, Brussel

Roxanne Van Hulle is beleidsmedewerker bij het departement Internationaal Vlaanderen. In de periode 2014-2015 is zij werkzaam geweest op het secretariaat van de CVN, eerst als projectmedewerker, vervolgens als projectleider.

J: Je hebt een jaar op het secretariaat [van de CVN] gewerkt. Wat was precies daar jouw functie?

R: Ik heb gewerkt kort als projectmedewerker en als projectleider. We waren met 2. 2 leden en de algemeen secretaris en dan een officemanager. Dat is het.

J: 4 mensen op het secretariaat dus.

R: Dat is ooit wel meer geweest hoor, maar niet meer dan 6 ofzo.

J: Oke. Even kijken. Wat deden jullie precies als secretariaat voor die CVN?

R: Ehm, ja, je had de commissie, die om de zoveel tijd bij elkaar kwam en eigenlijk als secretariaat bereidden wij die vergaderingen voor. Maar dat was wel, alle, op die manier dat wij adviestrajecten voorstelden op basis van problemen die wij zagen in de sector. Maar ook ineens die uitwerkten en echt wij legden bijna klare stukken voor aan de commissie en dan over in gesprek gingen met elkaar en dan zeiden ja of nee.

J: Oke, dus jullie waren het eigenlijk die met die adviesvoorstellen kwamen.

R: Ja, eigenlijk wel. Alle, in de tijd dat ik er zat he, ik weet niet hoe het ervoor ging. Ehm, ja, wij bedachten is nu een raar woord, maar ja, die kwamen wel allemaal van het secretariaat. Dus in dat jaar was de input van de commissieleden inhoudelijk zeer beperkt. Was vroeger heel anders hoor.

J: En vroeger betekent echt aan de begintijd van die CVN?

R: Ja, en de vorige commissie dat is een uitzondering. Luc bijvoorbeeld, da's iemand die er echt ook mee de stukken doornam en inhoudelijk aanvulde en tips gaf, maar meestal waren het zeer van ver betrokken.

J: Oke, dat is nog interessant, ik dacht eigenlijk dat de commissie meer deed.

R: Nee, ja, nee. Ik kan je een voorbeeld geven, ik kan je ook een agenda bezorgen, dan zie je echt de stukken die wij dan daar leggen. Een vergadering is ook in de tijd van Onno Hoes zeer een stuk of niet en dan met het traject verder. Hij deed dan een voorstel en (ik weet de termen niet meer, kan ik je nog wel bezorgen) een adviesvoorstel op basis daarvan moeten we daar dan onderzoeken en we vermoeden dit en dat. Dan zegt de commissie "is goed, ga daar mee verder" of "dat lijkt ons niet zo interessant". Maar ach, er gebeurde ... En dan doen we, ja ach, iedere stap die we dan namen daar deden we verslag van aan de commissie.

J: Even kijken. Want, dat einde van die CVN, dat zat er in die zin al een beetje aan te komen. Wat was de directe aanleiding volgens jou waardoor die commissie zijn mandaat teruggaf?

R: Ehm, er zijn een aantal dingen gebeurd, ook op personeelsniveau die niet de oorzaak waren maar die dat zo wat versneld hebben, maar ik denk niet dat dat van belang is per se. Maar ehm, het was een zekere onvrede in de commissie zelf richting de overheden dat ze zich eigenlijk niet erkend voelden in hun rol. En dat is denk ik ook deels terecht geweest. Ja, dat merkten wij ook op het secretariaat. Er werd niets gedaan met onze adviezen. Maar dat was ook langs elkaar. Wij hadden op dat moment ook een algemeen secretaris die heel raar... Ehm [lacht] ik moet nu oppassen dat ik niks verkeerd zeg, maar die, goh, met heel rare concepten altijd aankwam die wij dan moesten uitwerken, waar de overheid dan eigenlijk niet op zat te wachten. En zo werd dat zo een misverstand bijna.

J: Maar hoe zaten die commissieleden daar dan tussen? Want zij dan uiteindelijk dan degene geweest die dat mandaat teruggeven hebben.

R: Ja. Ehm, ja, zoals ik zeg ze voelden zich echt niet... bijvoorbeeld bij het BesteBuren verhaal, zijn zij ook niet geconsulteerd, alle, ze waren niet geconsulteerd door de overheden of door de BesteBuren-partners waardoor dat ja... ik denk dat dat de druppel was. Ik weet nog wel dat dat op de agenda stond. Ik kan dat ook wel nakijken se, ik kan u die laatste agenda doorgeven. Dat was voor hen echt een duidelijk teken van kijk, alle, of we er nu zijn of niet, het hoeft niet.

J: Maar, hoe voelde dat dan voor jullie als secretariaat in vergelijking met die commissieleden? Want jullie deden daar ook heel veel werk aan.

R: Ja, maar wij zaten ook op een... pff... de onderwerpen die wij uitwerkten daar waren een aantal van die zeer relevant waren, bijvoorbeeld de subsidiesystematiek in de podiumkunsten die heel verschillend was waardoor dat Nederlandse gezelschappen makkelijker naar Vlaanderen kwamen en omgekeerd moeilijker omdat er financieel gewoon... als wij... hoe zat het nou weer. Als een Vlaming naar Nederland gaat... Nee, ik weet het niet meer. Het is een andere manier van subsidie waardoor de uitkoopsom van het ene land, als u nu een Vlaming in Nederland neemt, hoger is dan omgekeerd.

J: En daar probeerden jullie dus wel iets aan te doen?

R: Dat kaartten wij dan aan. Van laat dat voorop want dat is een scheef trekking op een bepaald moment, of op die manier. Maar er waren ook andere adviestrajecten die dan meer door Marijn [de algemeen secretaris, red.] gepusht werden, die heel, heel, zwak waren. En dan hadden wij ook zo'n van... Ja je werkt daar wel aan, maar ge voelt dat daar niemand op zit te wachten. Als ge een expertenvergadering organiseert en er komt 3 man, dan weet ik ook al hoe laat het is. En ik zou dan persoonlijk gezegd hebben van "Oke, dit is... Als de sector zich daarvoor niet interesseert, is het niet interessant."

J: En hoe probeerden jullie dan die relevante onderwerpen uit de sector te halen?>

R: Dat was op basis van expertmeetings, over podiumkusten, en op basis van ja... Ook gewoon wel een beetje zelf denkwerk. Klinkt raar [lacht].

J: Eigen initiatief?

R: Ja, eigen initiatief.

J: Maar vooral vanuit het secretariaat dus, niet eens zozeer vanuit de commissie.

R: Nee.

J: Dat is nog bijzonder, want ik heb gelezen dat de commissie inderdaad het netwerk zou moeten voortbrengen.

R: Ja dat was eigenlijk zeer beperkt. Allez toen ik daar begon had ik ook dat idee, ik dat dat wij echt ter beschikking stonden van de commissie, maar die deden eigenlijk niet zo veel. Ik weet dat dat vroeger anders was hoor, want toen lag er een nadruk meer op sociaal cultureel werk bijvoorbeeld, of helemaal die sociale problematiek, en dan was er vanuit die commissie ook echt een werkgroep waarin dat er veel regelmatig samen gekomen werd en ook echt inhoudelijk met de commissie.

Maar die tijd heb ik niet meegemaakt. Dat was ook een frustratie van een aantal commissieleden hoor, die uit de vorige kwamen en die de manier van werken van de voorzitter was zeer zo... agenda afgaan. Dat was ook zo intern.

J: Dat lag dan ook aan de samenstelling deels. Hoe is die eigenlijk samengesteld?

R: Ehm, door de beide overheden die dat voorschrijven. En dat was ook een oorzaak zegt men, maar ik geloof dat wel hoor, dat langs Vlaamse kant... Nee langs Nederlandse kant waren dat iets meer hoog geprofileerde culturele mensen zoals... God hoe heet ze nu weer, van opera ballet en... Het zit ver [lacht]. Ik weet geen namen meer nu van die Nederlanders. Maar in die tijd waren er mensen uit de sector, van cultuur met een grote K, en langs Vlaamse kant was dat meer het sociaal-artistieke middenveld zoals wij dat noemen. Dat zijn mensen die niet in de sector staan, waardoor dat zo wat andere manieren van de onderwerpen benaderen was. Die nog wel meer echt richting die culturele onderwerpen gaan, en die Vlamingen meer sociaal-culturele op een samenwerking tussen gemeentes bijvoorbeeld. Ja, die onderwerpen.

J: En dat botste?

R: Dat botste wel soms.

J: Want, vroegen zij dan wel aan jullie in welke richting jullie het advies op moesten zoeken, want in die zin als jullie over de adviezen gingen, in hoeverre was het dan nog relevant waar die commissie zelf mee kwam?

R: Wij moesten ze wel consulteren, en dan had je wel van bepaalde commissieleden sturing als je ze individueel opbelde bijvoorbeeld, bijvoorbeeld dan Luc of... Hoe heet hij nu weer... Paul Salmon, zo'n sociaal-culturele, die had dan meer inhoudelijke input. Dat was zo'n beetje ja, die wouden dat dan in de vergaderingen doen, maar de anderen, de meeste Nederlanders die kwamen naar de vergaderingen om er dan tjak-tjak door te gaan, en dat was dan ja, zo'n frustratiepunt voor de Vlamingen.

J: Merkte je inderdaad veel verschil in werkwijze tussen Vlamingen en Nederlanders?

R: Ja, maar ik weet niet of dat ge dat per se kunt veralgemenen hoor. Ja, over het algemeen toen vertrouwden de Nederlanders dan meer op het secretariaat, ik denk ook niet dat die altijd alle stukken lazen zo op die manier. Eerder pro forma bijna, en de Vlamingen wouden wel echt inhoudelijk heel diep gaan en hoopten altijd op een soort dialoog met de Nederlandse commissieleden.

J: Maar hoopten er op, kwam dat er dan ook van?

R: Nee, omdat er in de agenda geen tijd voor was. Omdat de voorzitter, dat was ook een Nederlander, dat was Onno Hoes he, dat was zijn stijl niet.

J: Denk je dat inderdaad zo'n onbegrepenheid binnen zo'n commissie er dan ook toe leidt dat het uiteindelijk niet meer werkt of lag dat eerder aan de overheden?

R: Ik denk dat het... Ja, dat kan een oorzaak geweest zijn, maar normaal gezien is dat geen probleem omdat een voorzitter of een algemeen secretaris dat oplost. Die daar gewoon voeling voor heeft en die dat uit de weg haalt. Van de baan haalt. Zowel onze voorzitter als onze algemeen secretaris waren zo niet de beste...

J: Dat werkte niet.

R: Ja, dat werkte niet. Dus dat was echt zo bijna een opeenstapeling van toevalligheden die dan er toe geleid hebben dat de commissie... opgeheven is een groot woord. Wat op vlak van de overheid gebeurd is, daar kan ik niet veel over zeggen omdat ik dat niet weet, ik werkte hier toen nog niet, dat was toen Gaston [Pulinckx]. Daar zal van alles over gezegd geweest zijn onderling.

J: Je bedoelt de reactie van de overheid op...

R: Ja. Maar ik had toch wel het idee... Ik weet niet, dat werd altijd zo ook wel gezegd op de vergadering dat de overheden eigenlijk al een tijd van ons af wouden.

J: En merkte je dat ook in je dagelijkse werk?

R: Wij hadden niet veel overleg met de overheden, eigenlijk geen, maar je merkte als wij bijvoorbeeld een nieuw adviestraject opstartten op onze website dat er dan heel koel op gereageerd werd.

J: Maar ze hielden dus wel in de gaten wat er gebeurden?

R: Ja, dat wel ja.

J: Want, het leek me ook een lastige positie. In 2014 zijn er überhaupt geen adviesaanvragen binnengekomen

R: Nee, nee, die zijn allemaal uit onszelf gekomen. Dus de overheden vroegen ons ook niets se, ook al een indicatie als je een beetje nadenkt, als er niets gevraagd wordt...

J: Hadden jullie er dan nog wel motivatie voor om dat te doen?

R: Als personeel? Allez, ja, dat hing van het onderwerp af. Bijvoorbeeld podiumkunsten was één iets dat wel... ja... wat wel relevant was en dan wil je daar ook wel iets mee doen. Maar voor mij persoonlijk had gewoon het aankakten van dat probleem en gewoon naar een aantal mensen formuleren genoeg geweest. Maar vanuit de commissie omdat ze zich zo sterk wilden profileren, als ze niet gevraagd werd naar advies, moest dat van alles worden. Een groot advies, er moest een website aan gekoppeld, het moest nieuw, het werd allemaal profilering.

J: Oke, dus die commissieleden wilden juist daarom daar heel sterk op inzetten eigenlijk.

R: Ja vooral de algemeen secretaris en de commissie ging er in mee he. Het is ook niet dat de commissie er zelf mee gekomen is, maar bon, ze hebben het wel goedgekeurd. Ze konden ook nee zeggen he. De website is ook helemaal vernieuwd in dat jaar, heeft heel veel geld gekost. Ja, ik ben er altijd, nou ja goed, ik ben werknemer, maar ik vond dat allemaal helemaal verkeerde stappen zelf, het ging mij om de inhoud. En dat was ook een verschil. Luc was het daarmee eens, maar die Nederlanders die gingen mee in het verhaal van groot en veel zichtbaarheid en show.

J: En daar was bijvoorbeeld Luc het niet zo mee eens?

R: Nee nee, hij heeft ook nooit tegen gestemd ofzo he, maar er waren veel, alle, de commissieleden als Luc hadden snel door dat een lege... ja... dat het gewoon niets was... een lege...

J: Dat het nergens toe leidde?

R: Ja. Dat het meer lucht was dan inhoud. En ook onze tijdsbesteding kantelde naar heel veel nieuwsberichten plaatsen, alle Vlaams-Nederlandse onderwerpen opvolgen en herpubliceren.

J: Ja, dat herken ik van BesteBuren.

R: Ja, maar als dat je opdracht niet is... Ik weet nog dat Marijn zei "We moeten de referentie worden voor al het Vlaams-Nederlandse nieuws". Maar ja, dat is niet eigenlijk wat een adviescommissie moet doen se.

J: Daar werd ook op gewezen in parlementaire vragen die gesteld werden in het Vlaams Parlement. Weet jij hoe die commissieleden daar op reageerden? Het was Katia Segers die vrij fel was richting de ministers, onder andere over het feit dat CVN inderdaad helemaal niet geconsulteerd is over het BesteBuren-feest en zo. Waren alle commissieleden het daar dan ook mee eens?

R: Ja, daarover wel. Dat was ook terecht. Omdat dat echt het signaal was van als je ons daarin al niet betreft, dan vind je ons niet belangrijk. Daarover stonden ze allemaal op één lijn, maar als het over de beslissing om op te stappen ging was er aanvankelijk wel... De Nederlanders hadden eerst een brief geschreven dat ze hun ontslag indienden en dat ze vroegen de Vlamingen van hetzelfde te doen en de Vlamingen wilden eerst niet. Uiteindelijk is het wel gebeurd hoor, maar...

J: Hoe zijn die uiteindelijk daar toch toe gekomen?

R: Dat weet ik niet. Ineens was dat daar [lacht].

J: Het is toch wonderlijk dat het toch een Nederlanders-Vlamingen splitsing was daarin.

R: Ja, dat was ook wel, dat toonde ook dat er inderdaad een verschil in was. De Nederlanders hadden los van de Vlamingen dat besluit eigenlijk al genomen, wat eigenlijk al een signaal geeft. Als je als Vlaams-Nederlandse commissie unilateraal iets beslist is het zeer naar.

J: Had je ook het idee dat er vanuit verschillende overheden anders gereageerd werd, ook toen de commissie nog liep?

R: Hmm, nee, dat was vooral Marijn die met die overheden in gesprek was. Maar ik denk dat ze alle twee wel redelijk, alle, zeker waren dat ze het wouden. Ik weet niet wie daar eerst ofzo was, ze waren het er wel over eens. Het was ook, het ging nu wel over mijn werk, maar ik vond het toen ook, dat kost veel geld zo'n secretariaat en dat kan gewoon efficiënter, punt. Zoals het nu is.

J: Dus in die zin ben je het er eigenlijk wel mee eens? Ook al was het je eigen baan?

R: [Lacht] Ja ik weet het, toen wou ik dat niet zo zeggen, maar ik vind dat wel een goede beslissing. Als je een goede commissie hebt dan kunnen die doen wat ik daar zo aan deed. Zoals ik zeg, je hoeft niet een heel boek te publiceren om een probleem aan te kaarten. Als het opgepikt wordt door de juiste mensen wordt er vanzelf voor een oplossing gezorgd.

J: Ze wilden te veel doen, ze wilden iets uitvoeren wat niet haalbaar was.

R: Ja ze wilden daar te veel de uitvoering op hen nemen ja, en dat was ook de kritiek van de overheden. Ze zijn een adviesorgaan en geen uitvoeringsorganisatie zoals deBuren.

J: Wat jij dan ook wel terechte kritiek van de overheden vindt?

R: Ja.

J: Ehm, het viel me ook op dat inderdaad in het Vlaams Parlement het een paar keer besproken is en dat er inderdaad ook vragen zijn gesteld waarop Gatz en Bourgeois dan hebben gereageerd, weet je of dat soort dingen ook in Nederland voorbij zijn gekomen? Het viel op dat dat vrij veel aan de Vlaamse kant zat, dat er daar discussie was.

R: Dat weet ik niet en dat is inderdaad nog altijd... Want de middelen bijvoorbeeld die zijn nu ter beschikking gesteld voor initiatieven in derde landen, Vlaams-Nederlands. Dat staat duidelijk in parlementaire stukken langs Vlaamse kant. Maar in Nederland... Ja... Is er inderdaad weinig van terecht gekomen. Ik weet ook niet hoe het daar zo werkt, met stukken enzo, hier ken ik dat systeem.

J: Ja, er kunnen ook Kamervragen gesteld worden inderdaad.

R: Dat is niet gebeurd.

[...]

J: Misschien dat het aan Nederlandse kant allemaal al duidelijker was.

R: Ja, dat kan. Maar dat weet ik niet, en ik weet ook niet of je dat uit iemands mond gaat horen. Dat is politiek.

J: Ja, dat zijn inderdaad ook politieke zaken. Denk je wel dat uiteindelijk die CVN, wat jullie deden met die adviezen, dat dat bijdroeg aan de bloei van Vlaams-Nederlandse initiatieven? Dat het wel zin had?

R: Ik denk in een vorige commissie, van wat ik er van gehoord heb of gelezen, wel. Dat waren vooral op sociaal-artistiek vlak bijvoorbeeld bepaalde projecten die dan twee gemeenten aan elkaar koppelden als zustergemeenten ofzo en dat er dan inhoudelijk informatie uitgewisseld werd, daar werden wel echt dingen mee gedaan. Maar met onze adviezen soms hier en daar, ach, dat is een beetje... De BesteBuren werd dan in de commissie gezegd komt onrechtstreeks uit één van onze adviezen. Ja, is dat dan wel of niet...

J: Dat had anders ook wel plaatsgevonden?

R: Ja, dat wel.

J: Was dat niet frustrerend voor jou dan ook?

R: Ja, maar dat was al toen ik daar begon in begin zo'n heel rare... Toen was er al van alles gaande. Dus... Natuurlijk was dat frustrerend.

J: Maar in die zin konden jullie daar wel in schikken met de commissie? Of had je daar niet zo veel keus over?

R: Op den duur ken je de commissieleden en weet je aan welke je iets hebt en welke niet, op den duur wordt dat ook een geroddel. Dat wordt echt een hele nare situatie hoor. Dan worden er gesprekken gevoerd die je eigenlijk niet hoeft te voeren. Bon, ja dat was wel redelijk frustrerend. [...]

J: Want eigenlijk die onuitgesproken waardering waar die commissieleden over vielen gold voor jullie bijna nog meer.

R: Ik heb nooit een advies opgeleverd he, ik heb daar een jaar gewerkt en toen was het al zo... waren we al ongewenst. Dus werden we afgewerkt.

J: Denk je dat de nieuwe commissie die nu is ingesteld wel gaat werken?

R: Ik dank dat wel. Enfin, die hebben toch... Het is duidelijk waarvoor ze er zijn, wat er van hen verwacht wordt. Er is ook die Staten-Genraal aan verbonden waar dan naartoe gewerkt wordt. Allez niet alleen door de commissie maar ook door de Buren bijvoorbeeld, dat we daar nu ook een bijdrage...

J: Dat dat nu het uitvoerende deel wordt?

R: De nieuwe BesteBuren jaarsubsidie die jullie gekregen hebben is ook een leuk voorzien om daar aandacht voor te hebben. Ik denk dat de Vlaams-Nederlandse organisaties enzo dat die daar nog altijd waarde aan hechten ofzo.

J: Toch wel? En dus ook de overheden?

R: En dus ook de overheden ja, waar anders zou het echt zijn. Ik denk niet dat het zo pro forma nog een stukje CVN overgebleven is.

J: Dus daar heb je wel vertrouwen in?

R: Ja, daar wordt ook wel resultaat van verwacht. En nu ik weet dat er twee vergaderingen geweest zijn, maar ik volg ze zelf niet op. Maar het zal veel gedoe zijn om nog over die afhandeling... En die administratie, verschrikkelijk, dat is nog wel vervelend voor die commissie.

J: Wat daarmee gebeurt ja, dat staat nog in de kelder bij de Buren.

R: Maar dat ze van plan zijn ik weet niet rond welke onderwerpen...

J: En waarom denk je dat het nu wel beter zal gaan?

R: Omdat de commissie kleiner is denk ik ook, dus dat het iets informeler kan verlopen, en dat ze daarom hopelijk meer op de inhoud met elkaar in gesprek gaan. En dat ook degenen die er nu inzitten hopelijk, alle, ze kennen de voorgeschiedenis, dus als je kiest in die commissie te gaan zitten dan ben je wel overtuigd van *the greater good*, Vlaams-Nederlands.

J: Er zit dus toch nog wel toekomst in?

R: Ja, ik denk dat de relatie met de overheden nu ook gewoon terug loopt, en dat je daardoor ook kan werken.

J: Wat heb ik nog meer. De meeste dingen hebben we wel gehad.

R: Ja, er zijn ook, alle, bijvoorbeeld in de podium... je hebt dat waarschijnlijk gelezen, in de jaren '80 waren Vlamingen en Nederlanders... Die culturele sector had meer interesse voor elkaar. Het was een golf, een Vlaamse golf, een Nederlandse golf...

J: Dat had ik nog niet eens gevonden.

R: Er was een golf.

J: In de jaren '80 kwam inderdaad het Taalunieverdrag, en de Brakke Grond is ook in die tijd opgericht.

R: En dan was de frustratie vaak ja, die tijd is gepasseerd. En die tijd is gepasseerd, daar moeten we ook niet flauw over doen. Maar dat wil niet zeggen dat je niets meer voor elkaar kan betekenen.

J: Want wat denk jij persoonlijk, dat er wel echt nog wat inzit?

R: Ja, omdat ... Het klinkt echt verschrikkelijk cliché, maar je spreekt dezelfde taal [lacht], we verschillen wel, dat voel je wel, en dat is ook dikwijls hetgeen waarop het zo wat wrijft, maar als je die cultuurverschillen zal ik het maar noemen langs de kant zet kan je gewoon soms beter, nee, mooi werk leveren. Als je kijkt naar alleen al de podiumsector van de grensoverschrijdingen. Ook op beleidsniveau hoor, financieringsmodellen. Bussemaker heeft daar al een paar jaar terug denk ik iets over, alle, werk van gemaakt en nu is Gatz dat aan het doen. Die is zo'n ding... Dat zou net iets meer

samen bekeken moeten worden. Eigenlijk het warm water telkens opnieuw uitvinden, soms daarover, heeft toch nog wel zin.

J: Want waarom is het nu minder intensief dan in de jaren '80 ongeveer? Waarom heeft het elkaar nu minder nodig?

R: Hmm, ik denk niet dat het een rage was maar ik dat Vlaams toen gewoon hip was ofzo. Dat denk ik. In de culturele sector. Ja, dat was gewoon nieuw.

J: Hoezo nieuw?

R: Ja nieuw, dat was bijna een hype denk ik.

J: Ja in die zin begon Vlaanderen zich toen ook zeer te profileren als zichzelf. Interessant om uit te zoeken hoe dat inderdaad zo kwam dat opeens zo in de jaren '80...

R: Ja, Luc zal daar wel allemaal gevleugelde woorden voor hebben. Dat is zo'n geschiedenisman he. Ik ben meer een redelijk... soms is praktijk ook gewoon wat er is he. Dan ontstaan samenwerkingsverbanden puur omdat je elkaar op café tegenkomt. Dan hoef je niet altijd iets ernstigs er achter te zoeken. Ik denk... Ja dat kan ook zoiets geweest zijn he.

J: Dat het mensenwerk is.

R: Of ja, de hele groep Nederlanders die ineens samen op Herman Teirlinck zaten en dan krijg je ineens Vlaams-Nederlandse gezelschappen zoals... ik kan er nu geen noemen, maar er zijn er, dat komt daardoor.

J: Ja, dat zij ook Wilfried Vandaele in een interview dat ik heb gelezen, het blijft mensenwerk, als mensen niet goed met elkaar op kunnen schieten dan heeft het ook geen zin meer.

R: Ja en daarom denk ik ook, daar heb ik ooit eens in een advies dat nooit het levenslicht gezien heeft [lacht] gezegd dat onderwijs ook wel een belangrijkere rol mag gaan spelen. Of kan spelen.

J: In de samenwerking ook?

R: Ja, als je elkaar kent, dan vervaagt die grens Vlaams-Nederlands ofzo. Werk je gewoon samen.

J: Want onderwijs zit wel in de CVN, tenminste in het Cultureel Verdrag. Deden jullie daar nog wat mee?

R: Ja, kunstonderwijs hebben we aangeraakt, maar maakten we niet direct... We hadden kansen, maar zo pijnpunten niet. Dikwijls merkten we verschil. Dat vond Marijn dan heel interessant, maar als er geen problemen zijn... Allez, ge moet ook niet overal proberen samenwerking te zien en kansen, soms kan dat geen kwaad he? Kennisuitwisseling is altijd interessant, om te zien hoe de ander het doet, maar je moet niet alle systemen proberen gelijk te trekken he.

J: Dat was ook niet de insteek van de CVN toch?

R: Nee, maar die van Marijn helaas wel. [...] Ik zal even kijken waar we mee bezig waren. Podiumkunsten, taal en letteren, ik kan je telkens het laatste document bezorgen. Die zijn nooit gepubliceerd, maar dat was op het einde telkens wel een heel kort document met een status-quo.

J: Van de FotoPLUS?

R: Ja, op een bepaald moment hadden we gezegd tegen elkaar “we trekken ons er niets van aan”, [...] dat had dan telkens wel een mooi document opgeleverd, dus dat je daar wel dingen kan uithalen, inhoudelijk he. Taal en letteren. Erfgoed, oh wat was dat? Niets denk ik. En dan de CVN-scan, dat was het laatste waarmee we dan naar de overheden gegaan zijn, maar waar ze ook niet op zaten te wachten. Dat ging dan over... om eigenlijk heel het Vlaams-Nederlandse landschap te scannen en te zien en bijna een status-quo te geven.

J: Dat is nogal een omvangrijk project, een enorm project. Zeker als er eigenlijk geen vraag naar is.

R: Nee maar das was ook discussie over, hadden de overheden dat nu gevraagd of niet, er was wel op een bepaald moment gevraagd over ja ik denk toch een status-quo te geven naar aanleiding van BesteBuren, of ik denk naar aanleiding van de viering, dat was niet een adviesaanvraag maar de commissie had het dan toch zo begrepen, zie zo ver was het al gekomen, en dat was dat. Dat was een enorm project.

J: Is het ook wel af gekomen?

R: Nee, nee. Nee want dat was voor ons ook niet te doen, wij zijn ook geen statistiekenbureau se.

J: Nee dat lijkt me ook een onderzoeksproject van jaren. Maar het is wel opvallend dat daar dan wel mee begonnen wordt, terwijl het niet eens duidelijk is of het wel gewenst is.

R: Ja, zeg dat wel. Hmm Kan ik nu nog iets vinden? Ik ga eens in de agenda kijken van de commissie. [typen] Het laatste verslag. Maart een jaar geleden. Nou, nieuwe website gelanceerd, ah ja we

hadden ook een heel stageteam voor die FotoPLUS omdat dat te veel werk was, ehm... Ja, dat zegt ook al veel. [Quote vergadernotities]: “Enkele van de commissieleden geven aan dat ze het niet nodig vinden alle ingekomen en uitgaande stukken toegestuurd te krijgen. Ze willen gewoon de grote lijnen kennen.” Ja, dat geeft al wel aan [lacht]...

J: Wie had normaal het contact met de overheden, was dat de voorzitter?

R: Dat was Marijn, dat was de algemeen secretaris. Enfin, en de voorzitter natuurlijk, maar in de praktijk was dat Marijn. Maar dat verliep heel moeilijk, want dat was ook een hele moeilijke man. [...] Ik ga u gewoon alle verslagen toesturen. Wel vragen of dat mag, maar als het niet mag zal u wel de belangrijkste met betrekking tot... Dat je misschien ook een beetje lijn begint te zien.

J: Dank je, ja het is voor mij nu al een ontdekking dat jullie als secretariaat zo veel deden, want wat ik tot nu toe uit de verslagen en vooral jaarverslagen haalde was dat de commissie het allemaal deed en zelf met adviezen kwam.

R: Ja het werd altijd geschreven vanuit de commissie, maar eigenlijk zijn zij gewoon...

J: Maar juist omdat de commissieleden zelf ook af en toe aanbrachten “wij hebben zelf zo’n groot netwerk, en wij hebben zoveel ideeën”, maar het waren jullie.

R: Zij hebben wel een groot netwerk maar ge voelde ook dat er bij veel commissieleden, dat die ook geen beroep deden op hun netwerk omdat ze er ook bijna niet mee geassocieerd wilden worden. [...]

J: Wat eigenlijk niet de bedoeling zou moeten zijn.

[...]

J: Was dat [samenwerking met deBuren, Ons Erfdeel en de Brakke Grond, red.] ook al op dat punt vorig jaar, toen de CVN nog in functie was?

R: Nee. Was ook echt heel weinig samenwerking, dat vond ik al vanaf het begin. Bijvoorbeeld CVN en deBuren, die zitten in hetzelfde pand, in hetzelfde veld, maar we hadden nooit een vergadering samen. Of bij een expertmeeting, als we ze uitnodigden... [...]

J: Kwam het voor CVN dan echt als een verrassing dat deBuren werd aangewezen als organisator van het feestjaar?

R: Dat weet ik niet, toen was ik er nog niet. Maar dat is ook niet onlogisch want wij waren geen uitvoerende organisatie. Waren we graag geweest blijkbaar, maar...

J: Maar zelfs bijvoorbeeld met Ons Erfdeel, dat is Luc Devoldere, die zit daar toch ook zeer in?

R: Met Luc hadden we als commissielid natuurlijk overleg, maar inhoudelijk wat Ons Erfdeel deed ofzo niet. Hij consulteerde wel een publicatie ofzo, dat het goed was, en interessant, maar daar hebben we ook nooit mee aan tafel gezeten. De Brakke Grond ook niet. We gingen daar wel eens langs voor podiumkunstenadvies bijvoorbeeld, maar verder...

J: Ze werden niet mee betrokken?

R: Hmm, ze maakten structureel geen deel uit van onze werking, zo kan ik het stellen. Alleen ad hoc. Allez, ik merk dat het nu al veel beter is.

J: Terwijl de CVN dus niet meer bestaat?

R: Ja. Dat deBuren en de Brakke Grond in overleg zijn, en Ons Erfdeel ook. Dat is perfect.

J: Heeft dat er dan bijna mee te maken dat de CVN er niet meer is of...?

R: Misschien... Misschien wel. Maar ik denk dat dat dan echt... Dat moet dan persoonsgebonden zijn ja. Het is ook, ja, een vernieuwing he. Iemand nieuw bij deBuren, iemand nieuw bij de Brakke Grond [in 2015 trad bij beide instanties een nieuwe directeur aan, red.], en dat geeft... Als je iemand nieuw ergens zet dan gaan ze nadenken, wat willen ze doen, en als ze alle twee die reflex hebben om samen te werken, dat is perfect.

J: Denk je dat dat nu bij CVN dus ook gaat gebeuren? Nu er nieuwe mensen zijn?

R: Ik hoop het wel ja, ik hoop het.

J: Of zou zelfs de CVN niet eens meer heel erg nodig zijn, als je ziet dat het nu toch zelf al gaat?

R: Hmm, ik denk dat CVN wel nog nodig is om project overstijgend, alle, op strategisch niveau een aantal dingen te zien.

J: Dus die hebben zeker daar nog functie in?

R: Ja. Je kant niet verwachten van deBuren dat ze recht tegen de overheden in en anderen gaan signaleren of... Nee.

J: Dat ze echt het hele culturele veld in de gaten hebben.

R: Ja. Allez, beleid is nog altijd iets anders dan praktijk he. Dat is nu eenmaal zo.

J: Oke. Nou, ik heb denk ik al heel erg veel info.

R: Ja, maar ik denk dat het goed is dat je al die stukken krijgt gewoon. Vooral die laatste.

J: Nou, als dat mag uiteindelijk, als daar toestemming voor is... Dan heel graag.

R: En als ik nog iets, als je iets gezien hebt of nu twijfelt klopt dat nu wel, van iets dat ik gezegd heb, stuur het maar gewoon op.

J: Dankjewel, dat is heel fijn.

[...]

Interview met Luc Devoldere

12-04-2016, 18.15u tot 19.15u

Brasserie Midi Station, Place Victor Horta, Brussel

De Vlaamse classicus, schrijver en essayist Luc Devoldere is sinds 2002 hoofdredacteur en afgevaardigd-bestuurder van de Vlaams-Nederlandse culturele instelling Ons Erfdeel vzw. In deze hoedanigheid stelt hij zich ten doel de Vlaamse en Nederlandse cultuur in het buitenland bekend te maken en de culturele samenwerking tussen alle Nederlandssprekenden te bevorderen. Ons Erfdeel, dat bestaat sinds 1957, publiceert jaarlijks meerdere tijdschriften en boeken en zet zich actief in bij de organisatie van Vlaams-Nederlandse manifestaties, debatten en evenementen. In 2012 werd hij aangesteld als commissielid van de CVN. Bij de hervorming van de commissie in 2015 werd hij teruggevraagd bij de commissie als Vlaams cultureel expert.

L: Ik ben dus eigenlijk een collaborateur. Ik ben weer opgevist voor de nieuwe commissie.

J: Ja, u bent de enige toch? Die van de oude weer in de nieuwe zit.

L: Ik ben de enige. Kijk, onze instelling is een belangrijke, al zeg ik het zelf, is een belangrijke Vlaams-Nederlandse speler. Dus ja, Ons Erfdeel ja, als ze je dan vragen erin te blijven dan denk je “wij doen tenminste concreet iets”, he.

J: En ze hebben u echt gevraagd erin te blijven, in de commissie?

L: Ja. Het is natuurlijk een andere constellatie. [Koffie wordt gebracht.] Maar je wil beginnen bij het begin. Zeg nog eens wat jouw... Je maakt een proefschrift erover, een scriptie? Voor wie?

J: Nee het is een scriptie, voor mijn master Cultuurgeschiedenis.

L: En je doet dat in Utrecht he? Bij welke promotor?

J: Bij Asker Pelgrom.

L: Die ken ik dus helemaal niet. Is dat een fout van mij?

J: Nee helemaal niet, hij heeft eigenlijk helemaal niets met dit onderwerp te maken.

L: Ah, hij weet er weinig van. Dat is goed voor jou.

J: Zijn specialisatie is renaissancekunst in Italië dacht ik.

L: Ah dat vind ik wel heel interessant, ik ben een groot Italofiel, ik heb een paar boeken over Italië geschreven. Dat is zijn specialiteit? Dat is wel grappig. Ben jij bij het onderwerp gekomen?

J: Ja, omdat ik dus inderdaad bij deBuren stage heb gelopen, afgelopen half jaar.

L: Ah, dus het is bij deBuren dat je op dat onderwerp bent gestoten?

J: Ja. Ik heb het afgelopen half jaar BesteBuren opgevolgd, vooral de communicatie en organisatie van het slotfeest, en daar wou ik iets mee voor mijn scriptie en zo kwam ik op dit onderwerp waar nog heel erg veel vragen over zijn, die misschien hier en daar in overheden wel duidelijk zijn, maar het complete verhaal kon of wou niemand nog echt vertellen. Dus ik doe een poging om...

L: Ga jij langs bij Wilfried Vandaele?

J: Die naam ben ik al wel tegengekomen, maar nog niet.

L: Ah, ik zal je zeggen, Wilfried is nu kamerlid he voor de NVA, en hij is voorzitter van de interparlementaire commissie. Maar hij is jarenlang secretaris geweest van het Cultureel Verdrag in de tijd dat het nog goed liep. Was eigenlijk een goeie, was echt ook iemand die... Nu, hij komt van de NVA, dat is een Vlaams nationale partij, Vlaams nationalistische partij, maar hij behoort tot die generatie van de NVA, net als onze minister-president overigens, het is wel goed dat je dat weet hoor, in hun DNA zit nog altijd de vanzelfsprekende culturele samenwerking met Nederland. Dat is belangrijk om te weten, en dat is ook echt gemeend. Als je de geschiedenis kent van de Vlaamse beweging dan weet je dat die altijd belangrijk is geweest om de hele eenvoudige reden dat... De Vlaamse beweging heeft in zijn emancipatie Nederland in zijn geschiedenis nodig gehad. Als ik heel eerlijk ben is dat nu niet meer het geval. Maar dat wil dus zeggen dat de Vlaamse beweging een hele succesvolle beweging is gebleken, dat Vlaanderen, in grote mate, geëmancipeerd is binnen België. Maar dat sluit niet uit dat die samenwerking Vlaanderen-Nederland, ook voor heel wat mensen in Vlaanderen, nog altijd heel belangrijk blijft. Samenwerking op het vlak van de taal, de gemeenschappelijke taal, dus ook de letteren, de literatuur en de cultuur in het algemeen, omwille van die nabijheid, die gedeeltelijk gemeenschappelijke geschiedenis. Ik citeer daarbij altijd graag Paul Scheffer die al jaren geleden zei: "Als wij in Europa er niet in slagen", hij zei het als Nederlander uiteraard, "goed samen te werken met Vlaanderen, hoe kunnen we dan in Europa goed samenwerken?" Ik bedoel, als wij dat niet kunnen... Tja. Het feit dat je dezelfde taal spreekt, ook al zei de Vlaamse vertegenwoordiger gisteren nog altijd... Ik zeg het ook vaak, "we zijn gescheiden door

dezelfde taal". Dat is een brutale natuurlijk. Nee we spreken wel dezelfde taal, en eigenlijk is dat heel belangrijk bij vormen van samenwerking. Dus, ja. Maar Wilfried is misschien voor jou ook, als je nog wat... Want hij heeft heel die geschiedenis mee, uit de periode toen het nog eigenlijk echt goed ging he. Toen je nog twee voorzitters had.

J: Een Vlaamse en een Nederlandse?

L: Een Vlaamse en een Nederlandse. En ik moet zeggen.. dus hij heeft die commissie jarenlang goed geleid. De Nederlandse voorzitter was toen Frits Niessen, en die ken ik natuurlijk heel goed, want tot eind dit jaar is dat mijn Nederlandse adjunct. Hij wordt 80, dan houdt hij er mee op. Je moet beseffen, Frits is betrokken geweest bij Ons Erfdeel sinds 1957, kun je je dat voorstellen? Dat is bijna 60 jaar. Tot in de jaren '80 en '90 was lid van de Twee Kamer voor de PVDA. Dat was in de periode Jonne, dat in de Tweede Kamer in Nederland het cultuurbeleid werd uitgestippeld door 3 actieve Kamerleden. Dat is nu ondenkbaar geworden. Dat was Aad Nuis voor D66, zegt de naam Aad Nuis u nog iets? Die is nog minister geweest. Belangrijke criticus geweest en schrijver, hij is een hele tijd de echtgenoot geweest van... Hoe heet ze nu ook alweer? Die Joods-Nederlandse prachtige schrijfster en columniste, die op het einde nog de minnares van Simon Carmiggelt was. Renate Rubinstein.

J: Klinkt als een interessant literair figuur.

L: Ah... Maar ik wil maar zeggen. Aad Nuis was voor D66, Frits Niessen voor de PVDA, en de derde naam was Beinema voor het CDA.

J: En die maakten gezamenlijk cultuurbeleid.

L: Ja. Maar echt waar hoor. Dus Frits die is een tijdje voorzitter geweest van de commissie, en de Vlaamse voorzitter was een oud-minister van cultuur, toch ook niet min, Hugo Weckx, Brusselaar, leeft nog, lid van de CD&V, ons CDA. Dat waren eigenlijk de gloriejaren van de commissie in die tijd he.

J: En welke jaren zijn dit precies? Rond 2005?

L: Ja. Alles voor 2005, want die laatste jaren waren eigenlijk al slabakkende jaren. Een overgangsfiguur is Guy Janssens geweest, als secretaris. Dat was een journalist van de openbare omroep. Was een hele goeie man hoor. Is een paar jaar diplomaat geweest, Vlaams vertegenwoordiger in Den Haag en heeft dan ook een paar jaar deze commissie geleid. Hij is toen vervroegd weggegaan, ja omdat hij eigenlijk terug naar de journalistiek wilde. Dan is mijn eigen voorzitter, mijn eigen voorzitter van Ons Erfdeel he, de Gouverneur van Oost-Vlaanderen, Herman

Balthazar. Maar hij heeft eventjes puin moeten ruimen, of de meubelen in stand houden. En dan is die commissie naar huis gestuurd, met dank, en is een nieuwe commissie opgetuigd. En dan kom ik in het vizier.

J: En dit is in 2012?

L: Ja.

J: Waarom heeft hij puin moeten ruimen? Wat was er daar mis gegaan?

L: Ja puin, laat ons eerlijk zijn, in die periode voelde je al dat eigenlijk de twee overheden, ja, die commissie niet meer 100 procent steunden. Die commissie kostte geld, je weet er zijn ontzettend veel culturele verdragen die Nederland sluit met bijvoorbeeld de Seychellen of de Volksrepubliek China, en Vlaanderen dus ook. Maar goed, een van die culturele verdragen, je weet het cultureel verdrag gaat terug tot 1946, toen was het Cultureel Verdrag België-Nederland, in 1995 is in het kader van onze staats hervorming een verdrag geworden tussen Vlaanderen en Nederland he. En dan krijg je die... De commissie. Maar goed, oke, je kreeg ook een secretariaat, en dat was natuurlijk uniek.

J: En die is meteen ingesteld met de commissie?

L: Ja, in 1995 ja. Maar als je echt de geschiedenis wil moet je echt nog even langsgaan bij Wilfried. Wilfried Vandaele. Die kun je ook in Brussel opzoeken, lid van het Vlaams Parlement.

J: Dat is een hele goeie.

L: En zoals ik zei, niet toevallig, voorzitter nu van de Interparlementaire Commissie. Je weet, voor de Vlaams-Nederlandse samenwerking zijn er eigenlijk maar drie instellingen he. Nu de commissie er niet meer is, dat is de Taalunie, deBuren en Ons Erfdeel.

J: En een organisatie als de Brakke Grond is alleen vanuit Vlaanderen?

L: Ja, die wordt ook vaak genoemd bij de meubelen van de Vlaams-Nederlandse samenwerking omdat die natuurlijk in Amsterdam zitten. Maar als je kijkt naar de structuur... De Brakke Grond is opgericht als een soort speerpunt van de Vlaamse cultuurexport in Amsterdam, en bij uitbreiding in Nederland. Ik zeg het nu een beetje kort door de bocht, maar wordt alleen door Vlaanderen gesubsidieerd, dus dan weet je het wel he. De drie andere net genoemden en de commissie, met het secretariaat van de commissie, waren duidelijk door Vlaanderen en Nederland aangestuurde en gesubsidieerde instellingen. Wij zijn een privé-organisatie, bij al die genoemde organisaties, maar wij

kunnen natuurlijk ook niet bestaan zonder subsidies van Vlaanderen en Nederland, dat weet je he. Overigens Jonne, je weet, dit jaar moeten Wim Vanseveren, uw vroegere baas, en ik diep in elkaars ogen kijken, want we hebben de opdracht gekregen om Ons Erfdeel en deBuren heel sterk te doen samenwerken. Er zijn heel goede redenen voor he. En dat gaan we denk ik ook oen, maar natuurlijk wel vanuit een... Ik bedoel vanuit onze eigen onafhankelijkheid gaan we proberen een gemeenschappelijk programma in elkaar te knutselen. Want we werken natuurlijk op bepaalde vlakken al heel goed samen he.

J: Heeft dat ook te maken met het 'herijken' van de CVN, zoals Bourgeois het zei?

L: Ja. Het is wel waar, je kunt eigenlijk wel zeggen, daarom noem ik nog eens alle instellingen van de Vlaams-Nederlandse samenwerking... Ik denk dat we op dit moment weer in een momentum zitten dat zowel in Vlaanderen... Misschien op dit moment nog eerder in Vlaanderen dan in Nederland, maar goed, beide landen, er wordt nagedacht over een nieuwe positionering van al deze instellingen. En in die zin is de commissie van het Cultureel Verdrag, en met name dan het secretariaat, want ja daar zaten vrijgestelde mensen, dat kostte dus ook echt geld, zijn die in het kader van die denkoefening... Je moet overigens niet denken dat dat allemaal heel bewust gebeurd he Jonne, je moet niet denken dat er een soort masterplan is he. Maar, in het kader ook laat ons heel eerlijk zijn van besparingen bij beide regeringen, heeft men eigenlijk eerst heel goed gekeken naar CVN en zich de vraag gesteld: "hebben we dat eigenlijk echt nodig?" En ik moet, nu kijk ik terug naar 2012, dus de nieuwe opgetuigde commissie, toen heeft men dus een nieuwe commissie opgesteld, En als je kijkt naar de samenstelling van die leden, zeker aan Nederlandse kant, dat was wel een commissie om U tegen te zeggen he, daar zaten toch interessante mensen bij, met statuur he. Henk Pröpper ken ik goed, leidt, hij is nu even met ziekteverlof he, als je hem nog zou willen spreken. Maar goed, ik denk niet dat je hem te spreken gaat krijgen. Leidt de grootste uitgeverij van de Lage Landen, De Bezige Bij, daar zat Youri Albrecht bij, de directeur van De Balie, daar zat Cas Smithuijsen bij, de nu net vorig jaar gepensioneerde directeur van de Boekmanstichting, en daar zat... Haar naam ontsnapt mij nu ook... Els? De directeur van de opera en het Nederlands ballet. Van der Plas. Dat waren serieuze mensen he. Aan Vlaamse kant, goed, zat ik daarbij, Katia Segers, is prof communicatie aan de VUB in Brussel en nu ook parlementslid voor de s.pa, de sociaaldemocraten in het Vlaams Parlement, wie zat daar nog bij... Dat is ook wel iets vreemds. Aan Vlaamse kant had je er twee mensen bij die heel duidelijk uit de sociale sector kwamen. En dat heeft dus te maken met het feit dat in 2012, toen de nieuwe commissie werd samengesteld, is Vlaanderen trouw gebleven aan de letter en de geest van het verdrag van de culturele samenwerking, waar niet alleen cultuur maar ook welzijn en de sociale sector in zat, en Nederland heeft vanaf het begin gezegd "mwah, wij gaan er alleen culturo's

insteken". Maar dat is een beetje vreemd van in het begin dat... Die twee die zaten, dat waren twee heren, een vakbondsleider uit Oost-Vlaanderen, verbonden met het ACV, de christelijke vakbond, en de ander was een directeur sociale zaken van een stad in Limburg, Genk. Die zaten daarbij, maar die hadden geen pendant aan Nederlandse kant. Daar had je echt alleen cultuurmensen. Nu ik moet zeggen in 2012, ik had, nou ja ik kende natuurlijk de geschiedenis, u weet, in het boek Prediker staat er "veel kennis is veel lijden", ik voelde toen al: dit vertrekt niet onder een goed gesternte, alhoewel dit een heel sterke commissie is. Omdat... De structuren waren van dien aard dat de middelen al niet echt groot waren, waarmee dat secretariaat moest werken. En overigens, op het einde van die periode zijn die middelen ook echt serieus... Daar is nog serieus in gesneden, en dan werd het eigenlijk onmogelijk om nog iets ernstigs te doen. Dus als je nu cynisch bent zou je kunnen zeggen, maar ik ben geen cynicus, als je cynisch bent zou je kunnen zeggen: in 2012 heeft men nog een nieuwe commissie met toeters en bellen opgetuigd, maar dan was men al bezig met een exit-scenario. Ik denk niet dat dat het geval was, maar, men is eigenlijk eerlijk gezegd niet onder een heel goed gesternte gestart. En komt daar nog bij, en dat is de olifant in de kamer natuurlijk, de olifant in de kamer die bij de hele afhandeling van de geschiedenis niet is genoemd, maar die nu ook wel mag genoemd worden vind ik, is de aanstelling van de nieuwe secretaris. Ja dat was een miskleun he.

J: Ja, dat heb ik al vernomen.

L: Vanaf het begin heb ik me afgevraagd: wie heeft deze man hier benoemd?

J: Dat is niet bekend hoe hij erbij is gekomen?

L: Nee. Ik weet alleen... Een bepaalde politieke kleur speelt wel mee, maar hoe dat dan het geval is, dat weet ik niet. Man met een liberale signatuur.

J: Die secretaris, wat was hij voor beroep, wat deed hij voordat hij bij de CVN kwam?

L: Goede vraag, je moet hem even googelen om dat te weten. Marijn Harmsen ter Beek, hij woont in Roosendaal. Hij had een ver verleden in de muziekwereld, als percussionist, en dan had hij zo'n soort bestaan... Ik denk dat hij nog altijd lid is van de Staten van Brabant. Noord-Brabant. Kun je nagaan he. En dan, denk ik, zat hij ergens in consultancy ofzo. Maar goed, ik kan mij vergissen. Maar, die man heeft dat niet goed gedaan. Hij heeft dat niet goed gedaan naar binnen, is achteraf gebleken, dat zal Roxanne je misschien ook verteld hebben, hij heeft dat niet goed gedaan met zijn eigen mensen, een beetje pijnlijk afgelopen, hij heeft dat ook niet goed gedaan naar buiten. Hij had zo'n soort behoefte om zich overal te positioneren. Soms kwam hij ergens binnen als een hond in een kegelspel, of als een olifant in een porseleinwinkel, en het vreemde was dat hij dat niet altijd zag. Hij gaf de indruk...

Hij gaf aan mij een heel gladde indruk altijd. Hij had zo'n soort taalgebruik waar ik heel moe van werd, ik ben zeer gevoelig voor de manier waarop mensen spreken, want als je filoloog bent dan he... Maar het was een soort gladde, wollige... Maar eigenlijk heeft dat dus de zaak niet vooruit geholpen he. Plus ook de voorzitter. Eigenlijk is ook de fout gemaakt, op dat moment, en ik denk dat wij dat zelf ook... We dachten, we dachten op dat moment "mwah, hebben we eigenlijk ook twee voorzitters nodig? Laten we ons dat pragmatisch bijeenhouden." Dus Onno Hoes was de burgemeester van Maastricht toen he. Maar bij hem had ik ook al het gevoel, van in het begin, die man heeft niet de affiniteit met de commissie en de Vlaams-Nederlandse samenwerking die die vorige figuren die ik genoemd heb, Frits Niessen, Hugo Weckx, en mijn eigen voorzitter in die laatste periode, Herman Balthazar, die vanzelfsprekend wel hebben. Die hebben daar een hart voor, die hebben daar een kennis van. Dat was zo iemand, letterlijk een vergadertijger he. Die werd ingevlogen met zijn chauffeur, als het, ja, wij moesten ons meestal aanpassen aan zijn ehm... Ja, ik versta dat, overigens ook een liberaal, waarmee ik nu overigens geen link wil leggen, maar ik heb mij achteraf altijd afgevraagd: wie heeft die voorzitter benoemd, wie heeft die secretaris benoemd, wat zit daar achter? In elk geval, als je er achteraf naar terugkijkt zou je kunnen zeggen dat in 2012, ook al werd die commissie toen met veel toeters en bellen opgetuigd... Dat is achterafkennis, dat is achteraf he. Je zou kunnen zeggen, het is bijna al de kroniek van een aangekondigde mislukking. Waarop dan, en nu trek ik een conclusie, waarop de commissie dan echt is vastgelopen is op de spagaat van het ambitieniveau van die mensen in de commissie en wat het secretariaat in de praktijk echt kón realiseren, want uiteindelijk waren zij heel pover bemand. Je had dus Marijn, die moest iets doen maar het werd nooit helemaal duidelijk wat hij gedaan heeft, Roxanne heeft gedaan wat ze kon, zij had niet de mogelijkheid en de middelen om echt iets tot stand te brengen. En ik geef toe, vanaf in het begin, is gekozen voor thema's waarvan ik misschien had moeten zeggen, nou ja, dat zal dan misschien ook heel cynisch geklonken hebben, "begin er niet aan, wat dat heeft geen zin." Ik herinner mij nog... Je weet wat de commissie doet volgens de statuten, gevraagde en ongevraagde adviezen geven aan de overheden over Vlaams-Nederlandse samenwerking.

J: Dat is zeer breed.

L: En ik herinner me, één van die adviezen die toen is gegeven is een advies over de Eerste Wereldoorlog, maar eerlijk gezegd, het probleem was een beetje dat in Vlaanderen met name, ja jullie hebben natuurlijk geen Eerste Wereldoorlog gehad he, dus het spijt me te moeten zeggen, dat jullie daar niks van weten.

J: Dat is een beetje zo, dat speelt niet.

L: Het speelt ook helemaal niet, dat jullie daar geen band mee hebben, wat ook heel normaal is. En Vlaanderen is al jaren daar mee bezig, zelfs vanuit de overheden, om dat cultureel-toeristisch sterker op de kaart te zetten. En die hele machinerie die liep al eigenlijk. Dus dat advies, je moet dat maar eens bekijken, dat hield eigenlijk maar weinig om het lijf. Als ik heel eerlijk ben.

J: Hoe werd zo'n thema dan gekozen, als het eigenlijk alleen aan Vlaamse kant speelde?

L: Goede vraag, ik herinner mij niet precies meer hoe dat gekozen werd, maar het secretariaat is vanaf het begin altijd een beetje achter de feiten aan gehold. En toen al bleek dat het ontzettend moeilijk was voor het secretariaat en voor de commissie om zich op de kaart te zetten. Je moet ook weten dat in 2012, je hebt nu dat feest mogen organiseren in Antwerpen, tot vóór 2012 organiseerde de commissie, he, dus het secretariaat zo'n feest. Maar er is ooit eens zo een feest geweest, in Antwerpen, een jaar of 7/8 geleden, echt zo'n groot publieksfeest, toen hebben de overheden gezegd "dat is allemaal heel leuk en heel interessant, maar ehm... Dat kost veel geld en waartoe dient dat?" In elk geval toen wij aantraden als commissie in 2012 hebben wij de boodschap gekregen dat wij eigenlijk operationeel niets meer mochten doen. Maar je moet dan beseffen Jonne, dan komt dus dat jaar eraan van BesteBuren. En mijn Nederlandse commissieleden hebben nooit begrepen, ik kon het hen ook niet uitleggen, zij worden gevraagd in een commissie plaats te hebben over Vlaams-Nederlandse samenwerking, en zij mogen niet betrokken worden, bij de concrete uitwerking van het jaar BesteBuren, want het is uitbesteed aan deBuren en DutchCulture, zoals je maar al te goed weet. Begrijp je? Dat was zoiets van: wat zitten we hier eigenlijk te doen? Nu in het najaar van 2014 wilden de Nederlandse leden eigenlijk al ontslag nemen, omwille van al die redenen, he. Wat zitten wij hier te doen, hier komt niets uit, wij worden niet ernstig genomen... Ik herhaal, maar dat werd toen nog niet volledig duidelijk. Ik voelde al wel dat er op de werkvloer niet goed gewerkt werd omdat de algemeen secretaris heel slecht om kon met zijn mensen, maar ik hoorde ook wel dat hij in de sector overal potten brak, onze voorzitter kwam dan zelf ook een beetje in andere stormen terecht... Maar goed, onze voorzitter zat gewoon formeel vergaderingen voor he, daar ging ook niets van uit. Dus alle parameters stonden eigenlijk heel slecht. En toen gingen de twee overheden nog eens besparen en toen werd het bespottelijk. Dus is heb eind september nog de Nederlandse leden kunnen overtuigen om... Neem toch geen ontslag, want dat zou een heel slecht signaal zijn geweest, als alleen de Nederlandse ontslag hadden genomen.

J: Waarom kwam dat per se alleen vanuit de Nederlandse leden, dat die dus ontslag wilden nemen?

L: Omdat Nederlanders Nederlanders zijn Jonne. En omdat bij hen, begrijp je? Ik weet hoe dat werkt. Misschien ben ik dan ook te... Hoe moet ik dat nu zeggen... Ik weet dat zoveel commissies, die zijn er

nu eenmaal, omdat die culturele verdragen er zijn en je moet die machinerieën gaande houden. Dat is ook niet onbelangrijk, wat ik nu zeg dat klinkt heel ehm... Ik ga het anders zeggen. Je moet de verdragen en je moet de instellingen en je moet de organisaties die op één of andere manier de Vlaams-Nederlandse samenwerking gaande houden, die houdt men best in stand. Ook al weet ik dat uiteindelijk het werk gedaan moet worden door mensen en instellingen op de vloer. Zoals ik, en dat durf ik te zeggen voor mijn instelling, dat is niet mijn verdienste, wij zijn al meer dan een halve eeuw concreet daarmee bezig. Wij kunnen een palmares voorleggen, wij zijn in wezen uitgever, maar goed, wij coördineren en wij leveren het discours over wat er reilt en zeilt op cultureel en maatschappelijk gebied in de Lage Landen sinds de jaren '60. Mijn instelling heeft mee aan de wieg gestaan van de Taalunie, bij wijze van spreken. Ik bedoel, al onze redacties, onze raad van bestuur, zijn gemengd, bestaan uit Vlamingen en Nederlanders, dus wij weten hoe het werkt, wij weten hoe het gaat. Ik zag wel dat dat niet goed aan het lopen was, maar ik had er geen belang bij om dat te doen ontploffen. Ik heb er nog altijd geen belang bij, daarom zit ik ook in de nieuwe commissie. Ik heb er geen belang bij, om dat te laten ontploffen. In die zin ben ik, zijn wij, pragmatisch. Om de liefde van God, het is al zo moeilijk, uiteindelijk zijn wij twee verschillende landen he Jonne, en twee verschillende politieke culturen ook. En er zijn altijd, dat weet ik... Een processie van Echternach he, er zijn altijd incidentjes. Dan gaat het weer eens achteruit, maar uiteindelijk gaat het altijd wel weer vooruit. Omdat het welbegrepen wederzijdse eigenbelang is zo groot dat wanneer het er op aankomt, zoals nu bij Frankfurt, dat loopt goed. Daar zijn ook wel spanningen natuurlijk, er zijn altijd spanningen, maar uiteindelijk loopt dat goed omdat wij weten dat we elkaar nodig hebben. En in onze beste momenten kunnen we elkaar dan verstaan. Ja? Ik ben daar heel, heel, heel pragmatisch in hoor. En voor de rest gaan wij onze eigen gang natuurlijk ook, gelukkig. En wij willen helemaal niet bij Nederland horen politiek, ook al roept Wilders dat. Dat is, nou ja... Ja, Vlaanderen is ook op dat vlak geëmancipeerd he, het is wat het is. Ik herhaal nog eens, tot en met mijn generatie was dat zeer duidelijk. Ik ben opgevoed met idee: wij hebben Nederland nodig, want Nederland heeft de taal en die hebben wij nog niet, en Nederland heeft het culturele model dat wij ook nog niet hebben. Ik zeg zo maar, in mijn middelbare school in de jaren '70... De Nederlandse kranten zijn beter dan de Vlaamse. Je hebt de Republiek der Letteren in Vrij Nederland, bestaat nu niet meer, je hebt het supplement van de NRC in de jaren '80 opgericht door K. L. Poll, ja... Dat was de norm, ook voor ons. Je kunt nu zeggen dat... Ik vind de NRC nog altijd de beste krant in het taalgebied hoor. Maar, Vrij Nederland heeft geen Republiek der Letteren meer he. Vlaanderen is in die laatste 30 jaar sterk geëmancipeerd. Economisch, politiek, en ook cultureel. Enfin, we hebben nog allemaal al onze problemen natuurlijk, daarover gaat het niet, maar de verhouding in die zin, tussen Vlaanderen en Nederland is ook veranderd. Ik bekijk dat positief, ik vind, we zijn ook altijd een verschil in kritische massa he, wij zijn

met iets meer dan 6 miljoen, jullie zijn met 17 miljoen, met bijna 3 keer zo veel. Jullie leven in een nog altijd vind ik een veel stabielere staatsconstructie die al veel langer bestaat. Wij leven in een veel moeilijker, complexer land met een veel zwakkere staatsconstructie. Voilà, dat is nu eenmaal zo. Dus er zijn ok veel verschillen. Maar, we zijn niet gelijk, maar we zijn wel gelijkwaardiger dan ooit. En dat is een goed momentum. Ik koester dat. Om een idee te geven: in 1993 zijn we ook zagezegd samen opgetrokken naar Frankfurt he, met de literatuur, maar toen had je één ongelofelijk sterke Amsterdamse machine, het Nederlands literair productie- en vertalingenfonds, en die waren zo lief van de Vlamingen mee te nemen, wij hadden nog niet eens een literair fonds, en jullie betaalden alles, en jullie domineerden ook alles. Nu zijn de fondsen gelijkwaardig en hebben ze ook evenveel ingelegd he, elk een miljoen euro. Dat vind ik een veel beter model ook. Want jullie hebben ook zware klappen gekregen met de Zijlstra-besparingen, dus ik vind... Het positieve daaraan is, dat wij juist onze culturele kracht nu ook... Ook omdat jullie heel wat minder middelen hebben dan in die glorieuze jaren '80 en '90, wat glorieuze jaren waren voor de cultuurpolitiek in Nederland he, jullie waren toen echt een model voor de wereld bij wijze van spreken. Als je die subsidiëringmachine bekeek... Maar ja, dat is ook... Dat is een budgettaire, economische toestand, he. Maar ik bekijk het positief, dus in die zin, de samenwerking is op basis van gelijkwaardigheid, ze is ook pragmatischer, ze is redelijker, soms gebeurt ze niet in bepaalde sectoren. Ja, oke, als ik heel eerlijk ben, onze designers, of zelfs onze beeldende kunstenaars... Die kijken naar New York, en naar Parijs misschien nog een beetje en naar Londen... Die kijken niet meer naar Amsterdam he, en omgekeerd... Maar, in alle cultuuruitingen die echt te maken hebben met taal, dus alles wat met taal en literatuur en podiumkunsten te maken heeft, toneel en theater, ja, is er toch nog wel een heel sterke verstrengeling. Johan Simons zit weer in Gent, Ivo van Hove maakt vanuit Toneelgroep Amsterdam nu furore in de wereld, ja...

J: En heeft de CVN daar deels aan bijgedragen, de afgelopen jaren?

L: Als ik heel eerlijk ben, kijk, wat ik daarnet zei: ik vind het dus belangrijk dat je instrumenten hebt, die op de één of andere manier die samenwerking incarneren of zelfs ritualiseren. Maar laat ons eerlijk zijn, we hadden dus die prachtig opgetuigde commissie, het algemeen secretariaat, dat heeft jarenlang gewerkt, de bedoeling was dat het dus gevraagd en ongevraagd onafhankelijke adviezen gaf aan de overheden. Eigenlijk, om dat nog eens kort te zeggen, als ik de verhalen hoor van mijn voorgangers: er is 20 jaar, sinds 1995, gevochten om de ambtenaren buiten te houden, daar is men relatief goed in geslaagd, en als je nu kijkt naar de commissie waarin ik zit...

J: Allemaal ambtenaren.

L: Voilà. [...] Eigenlijk zijn we nu weer af, dus ik was al blij dat de middelen min of meer weer in de sector... Ik begrijp wel, ik kan begrip opbrengen voor het idee. Heb je moeilijke budgettaire tijden, heb je een echte commissie nodig, en dan zeker een uitgebreid secretariaat, om dat te regelen, als je een paar instellingen hebt? Je hebt deBuren, je hebt Ons Erfdeel, je hebt de Taalunie, en voor de rest heb je al die organisaties die, als het erop aankomt toch ook samenwerken, in het veld, op de vloer, dan kan ik begrijpen, dat de politiek gezegd heeft, want uiteindelijk hebben zij het gezegd, we schaffen het af. Maar ik herhaal, er zit zo zo'n soort fatale historiek, historische dynamiek in het verhaal he. Omdat die parameters zelfs met die mooi opgetuigde commissie in 2012 toch al fout zaten he. Slechte aanstelling van een secretaris, een niet echt betrokken, relatief afwezige voorzitter, een spagaat van het ambitieniveau van de commissie en wat het secretariaat echt kon, kon maken, kon uitvoeren, en dan de afloop die we gekend hebben. En wat we nu hebben, is, ja, laat ons zeggen, men wil eigenlijk een soort rituele commissie toch aanhouden, dat dat niet onbelangrijk is. Wij zijn nog maar twee keer samengekomen, eerste keer in Brussel en een keer in Den Haag, dus de vergadering wordt voorgezeten door het hoofd van Vlaanderen Internationaal, dus de hoogste ambtenaar van de cultuuradministratie en wordt voorgezeten door jullie internationale culturele ambassadeur van samenwerking van BuZa. Dus Renilde Steeghs en Koen Verlaeckt. Die worden gesecondeerd door ambtenaren van OCW en bij ons van het kabinet van het ministerie van cultuur. En daar zitten als waarnemers, niet stemgerechtigden, zitten daarbij in Nederland hebben ze op ze Vlaams vertegenwoordiger, Axel Buyse, een Vlaamse diplomaat, en ik denk eigenlijk aan Nederlands niveau, eens kijken, de Nederlandse ambassadeur in Brussel denk ik he. Maryem van den Heuvel. Maar die is nog maar net... Van haar zal je niet veel vernemen denk ik. Ik vind het een... Ik heb haar al ontmoet, ben bij haar thuis op de residentie geweest, een hele intelligente vrouw met niveau, fiducia hebben. Goede ambassadeur denk ik. Dat is niet onbelangrijk he. Dat Nederland een goede ambassadeur in België heeft. En daar zitten dan twee externen bij, twee Vlaamse en twee Nederlandse. Wij zijn dan zogezegd onafhankelijk he. Ja wij zijn natuurlijk onafhankelijk.

J: De onafhankelijken, dus de niet-ambtenaren in dit geval?

L: Ja. Dat ben ik, en dat is Guy Coolen, dat is een Vlaming, hij komt uit de muzieksector en hij heeft iets in Rotterdam. Je moet maar eens naar de site kijken, je kan zijn naam wel vinden. Maar Guy vraagt zich ook wel af denk ik, waarom zitten zij hier, wat doen wij hier. Want uiteindelijk, wij gaan om de 3 jaar, de eerste keer volgend jaar in 2017, zal er een soort Staten-Generaal van de Vlaams-Nederlandse samenwerking zijn. Ik krijg dan een gevoel, maar daar mag je me ook niet op quoten, ik zucht dan ook even, begrijp je? Overigens, wij gaan dat zelf doen. Volgend jaar bestaat Ons Erfdeel 60 jaar he, het moederblad. Samen met deBuren gaan wij 4 colloquia organiseren, eigen 4 Staten-

Generaals, maar die naam mag niet meer gebruikt worden dus ik noem het State of the Union. En het eerste grote debat dat zal doorgaan is nu al in oktober, en Brussel en dat zal zijn inderdaad 'zin en onzin van gezamenlijke culturele diplomatie in derde landen.' Ik vind dat een mooi thema hoor, een mooi thema. Het twee thema zal zijn, en dat is ook een heel interessant thema, als je kijkt naar de economische en inhoudelijke verstrengeling van ons uitgeefwezen. Zowel de krantensector, ja, de meeste Nederlandse kranten zijn in handen van Vlaamse bedrijven. De Persgroep en het Mediahuis. Dat zijn de kranten. Maar dat heeft geen impact, kranten zijn nog altijd nationaal georganiseerd in hun referentiekader he. Je ziet natuurlijk opiniestukken heen en weer gaan, tussen de Volkskrant en de Morgen en tussen de NRC en de Standaard, maar in hun feitelijke berichtgeving, in de bulk van die berichtgeving, blijven dat kranten gericht op Vlaanderen, op België, en op Nederland he. Ook al is Peter Vandermeersch de hoofdredacteur. Maar dan het je ook de wereld van de boeken. En ook dat is heel interessant, omdat... De hamvraag voor mij is daar, dat heeft weer te maken met die vraag van culturele emancipatie, eigenlijk nu is het nog altijd zo dat een Vlaamse schrijver als het er op aankomt wil uitgegeven worden in Amsterdam, omdat dat een culturele... Het is niet alleen een culturele verheffing, maar het is ook natuurlijk een economische verheffing, omdat hij dan echt vanuit... In Amsterdam liggen dé uitgeverijen van het taalgebied. Alhoewel er zijn natuurlijk ook uitgeverijen in Vlaanderen. Maar de vraag is: is dat binnen 10 jaar nog zo? Is dan binnen 20 jaar nog zo? Zullen binnen 10 of 20 jaar Vlaamse schrijvers helemaal niet meer de behoefte hebben om uitgegeven te worden in de grachtengordel? Mijn eerste 2 boeken zijn ook uitgegeven in Vlaanderen, mijn volgende 3 in Amsterdam. Ja. En mijn laatste dan weer bij De Bezige Bij Antwerpen, ja dat is natuurlijk ook Vlaanderen, één van de laatste boeken voor De Bezige Bij Antwerpen, is niet opgeven maar, je weet dat de zelfstandigheid van De Bezige Bij Antwerpen is opgeheven. Want Harold Polis is daar nog weggegaan, heeft nu zijn eigen uitgeverij. Maar met name, ik weet niet of je Vlaanderen opvolgt, Harold Polis, zijn uitgeverij die ook die naam nu heeft, Harold heeft echt een missie. Die wil een Vlaamse uitgeverij maken die ook qua symbolisch kapitaal een grachtengordeluitgeverij evenaart. Voor Vlaamse schrijvers.

J: En gaat dat lukken?

L: Moet nog blijken. Maar, je kunt niet meer zeggen dat dat niet zal lukken. Niets is eeuwig gebeiteld, begrijp je?

J: En twintig jaar geleden was dat nog wel zo dat...

L: Tuurlijk, en voor de meeste Vlaamse schrijvers is het nog altijd zo, dat zij het als een verheffing zien van hun status als ze in Amsterdam, dat was voor mij ook zo, worden uitgegeven. Maar dat zijn

interessante vragen. Dat is het tweede debat, enfin we gaan dat apart doen he, kranten en boeken, je moet dat toch uit elkaar houden. Dan gaan we nog een debat of samenwerking met de kunstsector, en een debat over economische samenwerking. Iets totaal anders, maar ook dat is boeiend he. Rotterdam en Antwerpen. Moeten die elkaar blijven... Ze moeten elkaar niets wijsmaken, natuurlijk zijn dat concurrenten. Maar vanuit Shanghai bekeken, voor Chinezen is dat misschien één haven he. Er zijn daar ergens... Die interessante logistieke poort voor West-Europa, ja daar zijn twee kades. En die ene kade heet Rotterdam en die ander die heet Antwerpen. Ze hebben allebei hun troef he. Maar er zijn nog andere vlakken. Je weet jullie eerste exportland is Duitsland en jullie tweede exportland is België en ik denk dat ons eerste exportland nog altijd Nederland is. En tweede Duitsland. [Rectificatie: ook voor België is Duitsland het eerste exportland. Nederland is het tweede.] Dus die economische verstrengeling is zo evident dat we het ook daar even over willen hebben. Dus ik wil maar zeggen, wij willen ook die dingen organiseren.

J: Maar dit is inderdaad de Buren en Ons Erfdeel. Maar die commissie, gaat die daar nog wat mee doen of niet?

L: Ik heb nog gemeld aan die commissie... Nee wij doen ons ding, begrijp je? Kijk Jonne, als ik nu heel eerlijk ben dan denk ik: het is goed dat de commissie nog bestaat. Ze bestaat, laat ons eerlijk zijn, in een afgeslankte vorm. Alles wat de commissie gemaakt heeft in die vorige periode bestaat niet meer. Er is blijkbaar geen behoefte meer aan adviezen, onafhankelijke adviezen. Oke, dat zij zo. De commissie die we nu hebben is niet meer dan een commissie die de samenwerking wil monitoren. Omdat het nog altijd om een belangrijk cultureel verdrag natuurlijk gaat en we willen diplomatieke incidenten toch vermijden. Ze is samengesteld zoals ze is samengesteld. Dus als je het bekijkt vanuit de vorige commissie zijn we weer terug bij af. Als ik eerlijk ben, je moet maar eens naar de verslagen kijken, je mag die verslagen opvragen he, wie is de secretaris van de commissie, Quirine, die ken je he? Quirine van der Hoeven. Vraag bij Quirine gewoon eens het verslag op van de twee laatste vergaderingen. Lees zelf, en dan zal je zien dat het enige dat nu gepland staat in 2017 is inderdaad een soort Staten-Generaal, de stand van zaken. Ik noem dat de monitorfunctie. Operationeel uiteraard zal zij niets doen. Het idee is, en daar is veel voor te zeggen, laat de actoren in het veld de dingen doen en wij faciliteren alleen maar.

J: En dat is vanuit de overheden gezegd?

L: Ja, en ik moet wel zeggen, één van de sterkste punten is nu ook: het zal aan DutchCulture en aan Wim Vanseveren van de Buren gevraagd worden: evalueer, en daar kom jij in de picture, evalueer dat BesteBuren-jaar en probeer daar de *best practices* zoals dat heet uit te halen, en mee te nemen, en

te verankeren en ehm... Ja, continuïteit te geven in de nieuwe vorm van samenwerking. Ik moet bekennen, ja oke, laat ze maar doen. Ik blijf... Ik ben niet sceptisch, maar ik denk ja... Ik vond het een fantastisch jaar he, overigens, maar ja, je moet ook eerlijk zijn, er waren middelen om tegen actoren te zeggen: doe dingen samen. Als die middelen er niet meer zijn, vraag ik mij af of al die kleine actoren nog spontaan elkaar gaan zoeken om dingen samen te doen. Daar moeten we ook eerlijk zijn en pragmatisch. Voilà. Ik heb het gevoel dat ik de essentie gezegd heb, maar misschien heb jij nog iets?

J: Ik denk het zeker. Een hoop dingen die ik...

L: En daarom zit ik daarin Jonne, net zoals ik in de commissie zat die de Taalunie heeft doorgelicht. Op een bepaald moment vragen ze je dat. De Taalunie moest voor de overheid in zijn verhouding met de IVN he, was een beetje tricky voor mij, ja want ik... Dezelfde ambtenaren die binnen OCW en binnen Vlaanderen over het dossier van de Taalunie gaan, gaan over mijn dossier. Dus ik heb aan de minister gezegd: ik wil dat wel doen, maar ik wil niet dat dat negatief afstraalt op mijn persoon, dat is nog het minst, maar op mijn huis he. Maar ja, ze hadden een Vlaming nodig, dus ja. Dan denk ik: ja oke, ik ben nu eenmaal een betrokken partij. Ik behoor tot de meubelen... Mijn huis behoort tot de meubelen van Vlaams-Nederlandse samenwerking. Wij weten waar het over gaat. Wij zijn die samenwerking genegen. Ja, dus, als ze me nu dan vragen... [...]. Het is ook niet slecht dat ik erbij ben, dat ik weet wat er allemaal leeft.

J: U bent op de hoogte in ieder geval.

L: Voilà. Maar het is een mooie casus die je hebt gekozen hoor, het is een mooie casus die toch toont hoe het verhaal van de Vlaams-Nederlandse samenwerking een continue zoeken is, beetje een processie van Echternach, dus twee stappen vooruit, eentje achteruit, je zou kunnen zeggen: da's één stap achteruit he. Maar aan de andere kant, de tijden veranderen ook he. Is dit nog het beste? Eigenlijk is de commissie, en zeker met het secretariaat niet het beste instrument gebleken om de Vlaams-Nederlandse samenwerking te monitoren.

J: Dat was ook precies wat Roxanne zei.

L: Er zijn ook budgettaire... Je moet ook heel nuchter zijn he, het zal nog jaren duren he Jonne, het zijn budgettair moeilijke tijden he, we moeten elkaar niets wijsmaken.

J: En dat zal nog wel blijven inderdaad. Voorlopig.

L: Dus, voilà. In Utrecht ken ik natuurlijk goed Geert Buelens. Die heeft een leerstoel Nederlandse literatuur! Is een Vlaming, is lid van de academie in Gent, Frits van Oostrom zit in onze raad van bestuur. En Paul Schnabel ook. Dat zijn twee... Frits is nog altijd... Hoe heet dat bij jullie? Die tophoogleraren die eigenlijk geen college meer moeten geven. Universiteitshoogleraren, zoiets.

J: Speciaal hoogleraar? Iets dergelijks.

L: En studeer je dan af, na dit?

J: Ja, hierna ben ik klaar.

L: En wat ga je dan doen, wat wil je doen?

J: Dat is de grote vraag nog. Het liefst in de cultuursector aan de slag, maar ik moet nog ontdekken wat uiteindelijk de beste functie gaat zijn. Maar wat ik tot nu toe bij deBuren heb gedaan beviel heel goed en was ook goed om het te leren kennen, te zien wat er überhaupt is. En dan moet ik nu nog gaan kijken wat de mogelijkheden zijn.

L: Mooi. Dus je bent daar geweest vanaf september? Dus eigenlijk vanaf het moment dat Wim binnenkwam, je hebt Dorian niet meer gekend?

J: Nee, ik heb hem een paar keer ontmoet, maar ben dezelfde dag als Wim begonnen.

L: Ja ook in deBuren is veel veranderd he Jonne, de middelen die Dorian had, nam, kreeg, iedereen vraagt zich af hoe hij het deed, ja die tijd komt ook niet direct meer terug.

J: Volgens mij is Wim zich daar heel erg bewust van.

L: Ja, ja. Heel erg diffuus ook, deed ook wel, je weet, deBuren heeft ook de boodschap gekregen om toch meer focus aan te leggen op Vlaams-Nederlandse dingen en in die zin komt dat perfect ook uit voor ons. De mentale horizon van deBuren en van ons is dezelfde, ik bedoel, bij ons is de focus breed hoor, maar alles wat gebeurt in Vlaanderen en Nederland op cultureel maatschappelijk gebied. Ik ben zelfs... Op een bepaald moment belt hij me op, Dorian, met een prachtig citybooks project. "Luc, wil je naar Venetië? Samen met Cees Nooteboom?" Oke. Drie schrijvers gingen naar Venetië, het was ongelooflijk. Dat was Dorian, je moest terugkomen met een tekst. En die tekst werd dan in 4 talen vertaald. Ik heb die tekst ingesproken in het Nederlands en in het Italiaans ook. Het is nog vertaald in het Engels en in het Frans en is dan door acteurs ingelezen... Ja, dat was een prachtig project, maar ik denk dat dat nu niet meer zou kunnen.

J: De laatste is Antwerpen geweest. Ik ben heel benieuwd wat deBuren nog verder gaat doen. Ik ben in ieder geval blij de organisatie te hebben leren kennen.

L: Ja, goeie mensen

J: Ik zal het zeker nog volgen wat er allemaal gaat gebeuren, ook in het kader hiervan.

L: Je was er bij, bij dat dubbelinterview met Torfs en Vincent Ikke, was je daar niet bij?

J: Nee.

L: Dat was een maand geleden, dat doen we al 6 jaar samen. Gewoon een interview met 2 mensen, één onderwerp, eerst in deBuren en dan 2 maanden later in ons blad, dus ja. Simpeler kan niet, vorm van samenwerking. We delen gewoon de kosten, dus dat is perfect.

J: Maar dat gebeurde hiervoor ook al.

L: Ja ja, we hebben al heel wat samengedaan. We gaan nog meer doen. Ik herhaal, dus die 4 colloquia, dat dat perfect op ons pad komt, zowel dat van deBuren als van ons. Mooie debatten met veel mensen ook publiek, en dan neerslag in het blad.

J: Dat laat ook zien dat zo'n overkoepelende commissie niet eens zo heel erg meer nodig is.

L: Ja. Maar ja, je moet opletten, er zijn soms mensen die roepen dat de Taalunie ook niet nodig is he.

J: Is die volgens u wel nodig?

L: Ja, breek me de bek niet open. Ik weet nu alles, nou ja alles, ik weet nu zeer veel over de Taalunie. Als je in zo'n commissie zit... Ja, ik blijf natuurlijk beweren dat... Je kunt van alles zeggen over die organisatie, wat er fout aan is, maar het idee dat aan de grondslag ligt van die instelling, dat idee ben ik zeer genegen natuurlijk als Vlaming en als Belg. Je weet dat wij hard genoeg gezeurd hebben in de jaren '70 tot Nederland zuchtend zei: allez het is goed. We zullen een Taalunie oprichten. En je kent onze boutade: wees blij dat de Taalunie bestaat, want ze zou nu nooit meer opgericht worden. Dus koester ze. Koester een instelling, een supranationale instelling die een taal koestert.

J: Inderdaad ook, dit heb ik ergens gelezen in een interview met u, dat Vlaanderen het gewild heeft en Nederland het aanvaard heeft. Is dat dus nog steeds zo met de CVN?

L: Je zal het misschien mutatis mutandi kunnen zeggen ja. Omdat dus wij, maar dat is historisch, in de historiek van Vlaanderen zijn wij heel lang vragende partij geweest ten opzichte van Nederland. Ik

heb er ook nog veel over geschreven. Jarenlang heeft Nederland eigenlijk geen aandacht, nooit aandacht gehad voor België, voor Vlaanderen, voor die emancipatie. Het was wel een aardig landje waar je doorreed op weg naar Frankrijk en mensen spraken een raar taaltje, en men had daar niets tegen maar... Maar dat is wel veranderd, dus dat vind ik ook weer positief. Kijk, Quirine van der Hoeven, haar doctoraalscriptie, meer dan 10 jaar geleden denk ik...

J: 2012, dat valt mee.

L: Zij deed een onderzoek naar het Vlaamse cultuurbeleid van Anciaux. Het idee al, dat men in Nederland zegt: we gaan dat cultuurbeleid even onder de loep nemen veronderstelt al opmerkzaamheid, aandacht, belangstelling. Misschien zit daar iets goeds in voor ons. Begrijp je? Vanaf 2000 zijn die dingen beginnen kantelen. Is er echte aandacht gekomen vanuit Nederland, je kent de klassieke dingen waarin Nederland een zeker respect heeft voor wat er in Vlaanderen is, dat is de zorgsector en ons onderwijs. Dus in die zin... Samenwerking verandert altijd, de modus, de vormen van de samenwerking veranderen, en de attitudes... Maar ik ben dus helemaal geen pessimist he. Ik ben een realist en een pragmaticus, op dat vlak. Er zal altijd iets zijn dat even fout loopt. Ik kan u een verhaal over die middelen die nu zijn ingezet, in Londen loopt dat goed. Omdat je daar een goeie Vlaamse diplomaat hebt, goede Vlaamse en Nederlandse attachés en die liggen elkaar goed. Die kunnen samen iets op poten zetten. In Parijs heeft dat eigenlijk nu, is dat nu niet goed gelopen. [...]. En misschien omdat Vlaanderen in Parijs geen cultureel attaché heeft, en dat ze zich onzeker voelen. Ja dat heb ik meegemaakt, op de eerste rij. Dat was een voorbeeld van slechte samenwerking. [...]

J: Er zijn dus ideeën, maar de uitvoering...

L: En zeker dus buitengaats, het heeft echt te maken met het temperament en het karakter en de hanerigheid of niet-hanerigheid van diplomaten, in de uitvoering. Je moet een hart hebben voor de ander, of ten minste belangstelling.

J: Dat is ook precies wat ik in een interview met Vandaele heb gelezen. Die zei: het blijft mensenwerk. Als mensen goed met elkaar kunnen opschieten dan krijg je een goed project. Nou, ik kan hier zeker wat mee. Heel erg bedankt.

Telefonisch interview met Quirine van der Hoeven

12-05-2016, 10:10 tot 10:50

Quirine van der Hoeven is momenteel hoofd internationaal cultuurbeleid en plaatsvervangend hoofd algemeen beleid, Directie Erfgoed en Kunsten bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in Nederland. Ook is zij een expert op het gebied van cultuurbeleid in Nederland en Vlaanderen. In 2005 publiceerde zij de studie *De grens als spiegel. Een vergelijking van het cultuurbestel in Nederland en Vlaanderen*. In 2012 promoveerde zij met de dissertatie *Van Anciaux tot Zijlstra. Cultuurbeleid en cultuurparticipatie in Nederland en Vlaanderen*. Recentelijk werd zij door het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken gevraagd zitting te nemen in de hervormde CVN, die in 2015 van start ging. Zij vervult deze taak als ambtelijk commissielid samen met de Nederlandse Renilde Steeghs en de Vlaamse Koen Verlaeckt en Luc Delrue.

Q: Hai, met Quirine

J: Hallo, met Jonne

Q: Oh, ik heb jou al aan de telefoon [lacht]. Sorry dat ik wat later was hoor, maar ik had nog een aansluitend overleg en dat was even uitgelopen.

J: Geen probleem.

Q: Het ging over het internationaal cultuurbeleid waar op het moment wel wat over in de publiciteit is. Ik weet niet of je het gevolgd hebt?

J: Deels wel ja, maar ik heb me vooral heel erg gefocust op de CVN.

Q: Nou ja, wij hadden het even met de onderzoekers die het internationaal cultuurbeleid hebben doorgelicht hadden we even een overlegje om te spreken hoe zij nou aankijken tegen berichtgeving daarover in de Telegraaf en dat soort dingen. De actualiteit vraagt dus even wat aandacht, vandaar dat ik dus wat later was.

J: Geen probleem. Ik wil eerst eigenlijk even vragen of het ok is dat ik dit gesprek opneem, dan kan ik het uitwerken. Het is eigenlijk alleen puur voor mezelf, dat ik weet wat er precies gezegd is.

Q: Nee dat is goed. Dan wil ik eigenlijk gelijk terugvragen of inderdaad ook het concept... of ik het ook terugkrijg zeg maar, dat ik ook kan kijken wat er in het rapport terechtkomt.

J: Ja, natuurlijk. Dat zal ik zeker opsturen. Goed, ja, ik had een paar vragen voorbereid wat voor mijn informatie voor mijn scriptie nog handig is om te weten. Ik heb inderdaad uw twee boeken goed doorgelezen, *De grens als spiegel* en *Van Anciaux tot Zijlstra*, dus dat geeft al heel veel informatie. Maar er staat over de CVN niet heel veel in. Heeft u wel een idee over de toegevoegde waarde van de CVN aan het Nederlandse en Vlaamse cultuurbeleid? Had dat een toegevoegde waarde?’

Q: In die zin... Even nog vooraf hoor, maar spreek jij nog met Justus de Hooge?

J: Nee, daar spreek ik niet mee.

Q: Want hij is zeg maar de accounthouder van... of hij heeft de afgelopen jaren de contacten met de CVN ook wel meegemaakt en gehad. En hij doet ook de Taalunie en Ons Erfdeel, dus als je misschien nog iemand wilde spreken zou hij misschien ook wel interessant zijn, dat is iets wat ik je in ieder geval nog wilde meegeven. En wat ik inderdaad... Mijn onderzoek, want dat is iets wat wel vaak voor verwarring zorgt hoor, ging natuurlijk echt over het beleid in Vlaanderen en het beleid in Nederland en de vergelijking daartussen, en niet zozeer over de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen. Dus dat is ook de reden dat ik... Ik heb ook helemaal niet gekeken naar de Vlaams-Nederlandse culturele instellingen, omdat dat niet de vraagstelling van mijn onderzoek was.

J: Het ging ook meer over participatie.

Q: Ja en ook natuurlijk wel over... Daar achter weg komt natuurlijk wel hoe ziet de hele systematiek en het hele stelsel in Vlaanderen eruit, hoe ziet het in Nederland eruit en wat zijn de verschillen en wat kun je daaruit... wat voor verklaringen zijn daarvoor. Ik denk dat je op basis daarvan wel iets kan zeggen over CVN en hoe je daar tegenaan kijkt, maar als zodanig heb ik natuurlijk CVN niet bekeken.

J: Nee, dat komt er ook wel uit naar voren.

Q: Intussen ben ik natuurlijk wel betrokken bij de CVN in de zin dat ik ambtelijk lid ben vanuit OCW.

J: Klopt, van de nieuwe commissie. Wat was uw motivatie om daarin zitting te nemen, in die commissie?

Q: Nou kijk in die zin, motivatie... Ik ben benaderd door BuZa om dat te doen, omdat inderdaad de keuze was gemaakt een gemengde commissie te maken met ambtelijke en niet-ambtelijke leden. En gezien mijn ervaring met Nederland-Vlaanderen en cultuurbeleid kwam ik wel naar voren als een voor de hand liggende kandidaat daarvoor. Ik vind het ook erg leuk.

J: Ik was er inderdaad ook niet door verrast uw naam daar te zien staan. Wat... Misschien moet ik de vraag anders stellen. Wat vindt u nu uw meerwaarde aan de commissie, aan uw zitting in de commissie?

Q: Even kijken hoor, ik denk wat er goed aan is, doordat ik er in zit, of doordat er een ambtelijke vertegenwoordiger van OCW in zit, kan goed de verbinding worden gemaakt met het beleid, dus eigenlijk datgene wat de CVN doet, slaat daarmee goed aan op de ontwikkelingen die beleidsmatig ook spelen, dus die kunnen elkaar ook versterken. Wat het ook tot gevolg heeft is natuurlijk de keuze dat CVN geen advies meer uitgeeft aan departementen. Dat was natuurlijk eerst de functie van CVN, een belangrijke taak, en, nou ja, ook al door de keuze het een ambtelijke commissie te maken is dat niet meer aan de orde, want ik kan niet mezelf gaan adviseren. Uiteraard.

J: Dus nu is het wel het idee dat de CVN in directer contact staat met de overheden? Want dat was wel het probleem van de vorige.

Q: Nou ja, in die zin staat het in directer contact met de overheden door de aanwezigheid van ambtenaren in die commissie.

J: Ja, oke. Dat is inderdaad een verandering.

Q: Want je geeft aan: dat was eerder een probleem?

J: Ja, ik heb teruggevonden dat het contact met de overheden af en toe te wensen overliet. Daarom werd deels ook gezegd dat de overheden niet genoeg aandacht gaven. Ehm, dus dat was deels het probleem van de vorige CVN, kreeg ik de indruk. Ziet u dat ook zo, of heeft u een ander idee?

Q: Nou ja tot nu toe ging het volgens mij meer over de aansluiting van. Dus de aansluiting van wat de CVN wilde en wat de departementen wilden, en dat dat onvoldoende goed op elkaar aansloot, dus dat veroorzaakt dan natuurlijk onvrede aan beide kanten eigenlijk. Dat de CVN het idee had van ja dit is onze taak en wij doen heel hard ons best en wij vinden geen gehoor bij de departementen, ja en andersom dat wij zoiets hadden van ja... Nou ja in die zin wanneer je iets vanuit de overheid ondersteunt wil je natuurlijk dat je daar ook mee... Nou ja dat dat optimaal werkt zeg maar.

J: Ja natuurlijk. Want hoe keek u aan tegen die teruggave van het mandaat van de CVN?

Q: Nou, hoe keek ik daar tegenaan, kijk in die zin had ik daar natuurlijk geen... in die zin nauwe betrokkenheid bij en was dat voor mij gewoon een gegeven, kijk dat gebeurde gewoon, het is niet zo dat ik daar nou hevige emoties of gedachtes bij had, het is wel zo natuurlijk dat ik dacht van nou dit

stond wel te gebeuren, zeg maar. Dat je wel merkt dat dat iets was van... Dat je al langer het gevoel had van hé daar gaat iets veranderen.

J: En had dat voorkomen kunnen worden? Had u een idee hoe dat anders gelopen had kunnen zijn?

Q: Ehm, ik zit even te denken of het aan mij is om daar iets van de vinden, want ik heb zelf... Ik had op dat moment niet per sé directe betrokkenheid of een rol in, dus ik vind het een beetje vreemd om vanaf de zijlijn daar dingen over te gaan roepen. Meer in zijn algemeenheid... Kijk als je natuurlijk kijkt naar... Dan neem ik weer even de pet van onderzoeker, kijk wat je natuurlijk wel ziet is dat met dit soort dingen het een aandachtspunt is van de mate waarin dit... de CVN zeg maar in Nederland en Vlaanderen heeft ook weer een hele andere positie zeg maar en dat zegt natuurlijk ook weer wat over de verschillende rollen die Nederland en Vlaanderen überhaupt in die samenwerking innemen. En dat heeft natuurlijk alles te maken met ook gewoon de politieke cultuur. Dat heb je dan natuurlijk in mijn onderzoek kunnen lezen, dat voor Vlaanderen... Het valt in ieder geval op zeg maar dat de betrokkenheid van Vlaanderen in al die culturele samenwerkingen er over het algemeen op hoger niveau betrokkenheid is zeg maar. Dus dat. En dat heeft natuurlijk met verschillende dingen te maken. En de eerste is natuurlijk al dat Nederland gewoon een stuk groter is, dus dat... Waar in Vlaanderen een secretaris-generaal van het departement CJSM aan tafel zit is dat in Nederland niet de secretaris-generaal, en ook niet de directeur-generaal. En dat heeft met verschillende dingen... Dus de schaalgrootte, dat Nederland gewoon groter is, dat dingen gewoon lager belegd zijn in de organisatie, het heeft ook te maken met verschillende beleving zeg maar van cultuur in Nederland en Vlaanderen, en het belang van culturele instellingen daarbij. Nou ja, ik bedoel dan verder terug in de tijd, de hele taal en cultuur wat natuurlijk voor Vlaanderen heel belangrijk is voor hun positie en hun samenwerking en nou ja de ontwikkeling van Vlaanderen als aparte entiteit, daar speelt cultuur gewoon een behoorlijk stevige rol in, en in Nederland is cultuur gewoon één van de terreinen... Eén van de beleidsterreinen, en op nationaal niveau niet het beleidsterrein dat bovenaan staat wat betreft het lijstje van onderwerpen.

J: Nee, dat had ik inderdaad goed uit het onderzoek gehaald.

Q: Ja, als je dus ook ziet inderdaad... Nou ja sowieso dat een minister-president in Vlaanderen ook verantwoordelijk is voor het onroerend erfgoed bijvoorbeeld, dus dat zie je gewoon dat dat in Nederland dat daar wat meer afstand is. Dat was op zich wat dat betreft een heel mooi gebaar van Nederland ook dat Rutte in het Vlaams parlement heeft gesproken, en daar ook mooie woorden heeft gesproken over het belang van cultuur en culturele samenwerking. Dat werd ook door de Vlamingen enorm op prijs gesteld.

J: Ja, dat was ook heel duidelijk ter plekke ja.

Q: Ja, zo zie je echt wel wat voor betekenis dat heeft.

J: Maar er is dus echt wel een soort verschuiving gaande? Wat dat haalde ik ook uit het onderzoek, dat Vlaanderen aan het emanciperen is.

Q: Ehm, nou ja kijk dat is natuurlijk in die zin een proces dat al decennia lang aan de gang is en waarvan je nu zelfs op een aantal punten kan zeggen van... Dat er een aantal domeinen zijn waar we juist naar Vlaanderen kijken, van hé, hoe... Eerder was Vlaanderen juist altijd een beetje calimerohouding zal ik maar zeggen, maar dat is natuurlijk wel gekanteld zeg maar, ook door de hele politieke situatie in Nederland met een Wilders, met ja de... Nou ja ook Nederland was in de jaren 1990 natuurlijk ook Nederland als gidsland in een heleboel dingen. Nu is die positie van Nederland daarin toch wat minder sterk geworden. En, nou ja, wij als Nederland konden afgeven op De Winter en het draagvlak dat hij had in Nederland, of eh in Vlaanderen, en het Vlaams nationalisme et cetera, nou ja inmiddels zitten wij in hetzelfde schuitje. Wij kunnen ons niet meer opstellen als wij zijn beter, zal ik maar zeggen.

J: Luc Devoldere zei dat heel mooi: Nederland en Vlaanderen zijn nog niet gelijk, maar wel gelijkwaardiger dan ooit.

Q: Ja, dat denk ik zeker, en dat zie ik ook wel... Wij zijn ook vorig jaar een beleidsuitwisseling gestart, en nou ja daar zie je ook gewoon dat de manier waarop in Vlaanderen gekeken wordt naar ondernemerschap et cetera dat dat denken daar ook nu op gang komt, maar dat je tegelijkertijd ook wel ziet dat er daar misschien zelfs ook wel meer balans in de discussie is, omdat in de andere kant inderdaad dat draagvlak voor cultuur nog zodanig is dat wel gezegd wordt ja we moeten nog wel... Het kan niet alleen maar gaan om ondernemerschap en om geld verdienen en het is altijd die balans die daar in zit. Maar als het gaat om instrumenten kijken ze wel naar Nederland van hé wat hebben jullie op touw gezet, aan de andere kant hebben wij dan weer zoiets van hé dat Vlaamse investeringsfonds is interessant, wat zouden wij daar van kunnen opsteken, zou dat passend zijn.

J: Er zijn dus wel grote verschuivingen geweest en gaande.

Q: Ja, en in die zin hebben we natuurlijk ook wel gekeken naar... Nou ja dat dat ook wel iets is waarvan we denken daar kan de CVN een rol in spelen zeg maar, kansen te signaleren van welke zaken kunnen we nou... Bieden ruimte voor meer intensieve samenwerking of uitwisseling, ja.

J: Heeft de vorige CVN, dus de afgelopen twintig jaar daar ook al een rol in gespeeld, dat die twee beleidsstructuren dichterbij elkaar kwamen?

Q: Ja, ze hebben natuurlijk ook wel allerlei adviezen uitgebracht, en, nou ja, ik denk natuurlijk ook aan zoiets aan de podiumkunsten, hebben ze natuurlijk ook een soort van vergelijking gemaakt, van wat zijn knelpunten voor samenwerking et cetera, dus daar hebben zij natuurlijk ook eh...

J: Maar dat is inderdaad ook weldegelijk opgepakt door de overheden, door jullie de beleidsmakers?

Q: Ja sommige dingen wel, en sommige dingen ook niet zeg maar, ik bedoel het is ook niet zo dat dat allemaal is opgepakt hoor.

J: Maar er werd wel naar gekeken, wat er gezegd werd?

Q: Ja, zeker. Om nog maar te noemen bijvoorbeeld... Nou ja ze hebben natuurlijk geadviseerd om zo'n soort BesteBuren-jaar te organiseren. Dat was natuurlijk een advies van de CVN.

J: Ja, dat is inderdaad gebeurd. Wat was het grootste struikelblok bij de samenwerking tussen de Nederlandse en Vlaamse overheid op dit gebied? Op het gebied van cultuurbeleid?

Q: Wat was het grootste struikelblok?

J: Ja of is. Mijn scriptie focust zich op de afgelopen twintig jaar, dus ergens in die periode.

Q: Ja, dan heb je het specifiek over de CVN of niet?

J: Ja, algemeen kan ook, maar dan toegespitst op de CVN.

Q: Ja. Ehm, het grootste struikelblok, ja dat is wel een goede vraag. Kijk wat ik zelf altijd ... Wat gewoon heel verschillend... Het zijn die subtiele verschillen die de samenwerkingen aan de ene kant interessant maken maar ook wel lastig. Dus ik zie dat zelf zo ook wel. Dus alleen al verschillen gewoon in de manier waarop de overheden georganiseerd zijn. Dus bijvoorbeeld in Vlaanderen wordt gewerkt met een kabinet, dus de directe ondersteuning van de minister, nou ja voor Nederland is dat al een onbekend fenomeen, het is voor ons inderdaad soms niet helemaal duidelijk wat doet het kabinet, wat doet het departement, wie kan je waar op aanspreken. En wat bijvoorbeeld een ander verschil is dat over het algemeen in Nederland de verantwoordelijkheden op een lager niveau belegd zijn. En dat is ook echt cultuurverschil, in Nederland zit je in een vergadering en kun je je ergens over uitspreken, en in Vlaanderen is het over het algemeen dat het vaak ook meegenomen moet worden, dat er dan een besluit over wordt genomen zeg maar.

J: Oke, dat komt echt van hoger af.

Q: Dus in Nederland is het vaker... Even heel cliché he [lacht], in Nederland vallen de besluiten gewoon tijdens de vergadering, want er wordt verwacht als jij daar zit dat jij je dan kunst uitspreken over wat of... Wat jou ministerie vindt of jouw directeur of de DG of de minister, maar dat is in Vlaanderen soms wat anders. Maar dit zijn inderdaad meer algemeenheden want wat ik al zeg, ik was maar bij... Voor de CVN, niet dat ik nou echt daar één op één bij betrokken was, dus het is ook lastiger om daar ehm...

J: Misschien hoe het bij de overheden overkwam, in hoeverre er tussen de twee regio's bij de CVN moeilijkheden waren?

Q: Op zichzelf heb ik niet het gevoel dat er tussen Nederland en Vlaanderen nou zo veel lucht zat in de manier waarop er tegen de CVN werd omgegaan, zeg maar. Het was eerder dat het zat tussen de CVN en Nederland en Vlaanderen zeg maar aan de andere kant. Ik heb niet het gevoel dat daar tussen Nederland en Vlaanderen nou zo veel lucht zat. Wel misschien in de mate waarin het gevoel was van verandering is gewenst en wanneer doen we dat zeg maar, hoe gaan we dat aanpakken.

J: Dat viel inderdaad, wat u net ook al zei, dat in Vlaanderen sneller een minister er iets over zei. Het viel me ook op dat überhaupt in Vlaanderen er best veel parlementaire discussie is terug te vinden over die CVN, over de teruggave van het mandaat, van Nederlandse zijde bijna niet. Is daar wel over gesproken in Nederland? Hoe reageerde de Nederlandse overheid bijvoorbeeld op die teruggave van het mandaat?

Q: Nou ja op een gegeven moment is er wel zo'n verklaring geplaatst en die is dan afgestemd met ons. Maar het klopt inderdaad dat het in Vlaanderen... Nee dat zegt inderdaad iets over de andere inbedding van dit geheel in Vlaanderen als in Nederland. En dat heeft te maken met de zaken die ook noemde, dat het een andere positie heeft en bij ons ook niet is wat uitgebreid in parlement wordt besproken en waar onze minister-president zich mee bezig houdt.

J: Zoals in Vlaanderen gebeurde. Want wat ook opviel is dat Katia Segers die discussie een beetje heeft aangezwengeld, in het Vlaams parlement, maar van Onno Hoes heb ik vrij weinig terug kunnen vinden. Heeft dat hier ook mee te maken? Dat het de ondervoorzitter is geweest, voormalig ondervoorzitter, en niet de voorzitter?

Q: Weet ik niet, nee dat weet ik gewoon niet.

J: Oke. Zou ook nog een verklaring kunnen zijn. Even kijken. Ik heb dan ook nog een vraag over meer het functioneren van de CVN zelf, in hoeverre u daar inderdaad iets over kan zeggen. Heeft u een idee dat het Nederlandse dan wel het Vlaamse cultuurbeleid een rol heeft gespeeld bij de invulling van de agenda van de CVN? De themakeuze?

Q: Ja ik weet in ieder geval dat de CVN zich daar behoorlijk op baseerde. Ik heb ook wel eens gesprekken gevoerd met Charlotte was dat denk ik toen nog, en we hebben ook een keer een gesprek gevoerd met de secretaris. Omdat hij inderdaad ook graag die aansluiting wilde maken met welke zaken er in het cultuurbeleid speelden, en hij sprak toen ook wel uit dat hij graag meer de verbinding wilde maken met het cultuurbeleid.

J: Dus er werd wel op gelet?

Q: Ja, zeker. Dus in die zin is er nu ook misschien wel meer connectie... Komt dat misschien ook meer tot uiting in de CVN in die zin dat er... Door mijn vertegenwoordiging. Want er is natuurlijk ook voor de vorige... De voor-vorige commissie zeg maar, daar zaten natuurlijk ook ambtenaren in. Maar dat zat vanuit OCW de directeur internationaal beleid in, dus wat je dan zag was dat er vanuit BZ natuurlijk wel iemand vanuit internationaal cultuurbeleid in zat, vanuit OCW dan de directeur internationaal beleid, maar dat er niet iemand vanuit cultuurbeleid inhoudelijk in zat.

J: En dat is nu wel het geval.

Q: Dat is nu wel het geval. Dus je zou kunnen zeggen dat toen de afstand tot inhoudelijke ontwikkelingen in het cultuurbeleid wat groter was. Nou ja in ieder geval sprak toen de secretaris ook wel de wens... Hij zei ik wil heel graag inspelen op ontwikkelingen die er zijn, dus toen hebben we hem ook van informatie voorzien en hem ook gezegd van nou dit zijn in ieder geval thema's die er spelen.

J: Daar waren wel gesprekken over.

Q: Ja. Kijk wat voor ons wel altijd een vraag was, was inderdaad die adviesfunctie. Kijk voor het nationale beleid hebben wij natuurlijk de Raad voor Cultuur, die adviseert. Dus dat riep natuurlijk hier vanuit het nationale cultuurbeleid vragen op, van wat is nou de rol van die CVN als het gaat om adviezen? Wat voor status hebben die adviezen? En kijk het was nou niet zo dat wij die adviezen moesten opvolgen ofzo.

J: Nee, dat was vrijblijvend.

Q: Dus in die zin was dat soms inderdaad wel wat lastig.

J: Was dat ook te merken, dat een advies van de Raad voor Cultuur bijvoorbeeld ook serieuzer werd genomen dan een advies van de CVN?

Q: Nou ja kijk bij ons zit... Zeg maar de adviezen van de Raad voor Cultuur zitten gewoon ingebed in het hele proces hier. Dus als we... Nou ja nu natuurlijk eind mei komen de nieuwe subsidies voor de basis infrastructuur, en ze hebben natuurlijk gewoon een wettelijke taak om te adviseren. Dus als ze adviseren over monumenten et cetera, ja dat komt gewoon hier binnen en daar moet de minister gewoon op reageren. En dat is met de CVN anders.

J: Dus in die zin een andere status.

Q: Dat was met de CVN anders, laat ik het zo zeggen, want nu heeft de CVN niet meer die adviesfunctie.

J: Nee, dus in hoeverre had de CVN dan ook kansen om echt bij te dragen aan bilaterale culturele initiatieven?

Q: Daar schemert een beetje in door dat je het gevoel hebt dat het niet zo was.

J: Toch wel, maar wat blijkt is dat in de laatste paar jaren er weinig adviezen zijn uitgebracht, omdat er inderdaad een wisselwerking was tussen de overheden en de CVN die niet heel soepel liep, en dat is waar de CVN zelf op een gegeven moment in protest ging. Maar dat kan ook aan henzelf gelegen hebben.

Q: Ja misschien. Ik denk dat het goed is om ook even goed naar de taakopvatting van de CVN te kijken, want volgens mij was die wel breder dan advisering.

J: Die is in 2011 naar alleen advisering gegaan. Daarvoor was die inderdaad breder.

Q: Nou ja, maar hun taken waren wel breder, laat ik het zo zeggen.

J: Daar was discussie over, wat inderdaad precies de taken waren.

Q: Ja, ja, nou dat was misschien dat inderdaad interessant. Want ze deden natuurlijk wel meer dan advisering. Maar goed, op zichzelf denk ik wel dat zij met hun missie gericht op het bevorderen van die Vlaams-Nederlandse samenwerking en kansen en belemmeringen signaleren en kansen

stimuleren... Dat op zichzelf een goede basis biedt om dat te doen. Ja en of dat op een gegeven moment goed uit de verf is gekomen dat is een tweede.

J: Ja precies. Maar op zich had de CVN daar ook geen invloed meer op, in dat geval.

Q: In de zin van?

J: Als ze hun advies hadden uitgebracht, was het meestal niet meer aan hen om er daarna nog op door te gaan, toch?

Q: Nee, oke. Maar als je natuurlijk zegt: onze rol is om adviezen te schrijven, gevraagd en op eigen initiatief, en je doet dat aan de regeringen, ja dan moet je ook een overtuigend advies uitbrengen en dan hopen dat daar mee verder wordt gegaan. Dat is die zin niet anders dan de Raad voor Cultuur. Die kunnen ook een advies uitbrengen waarvan wij denken nou wij kunnen daar niks mee, dan zegt de minister van nou, de Raad kan dit vinden, maar ik doe het niet [lacht].

J: Ja, dat is waar. Dat hoort ook bij adviesinstellingen.

Q: Ja precies. Maar dan is ook de vraag: was het ook inderdaad de juiste rol, om echt als adviesinstelling te fungeren.

J: In die zin is dat nu echt veranderd. Weet u waar die verandering precies vandaan is gekomen, wie die hervorming heeft uitgedacht, die nu in 2015 geweest is?

Q: Nou ja dat was ook op het departement hier, zowel Buitenlandse Zaken als Cultuur als hier internationaal beleid, dat is OCW-breed als aan de Vlaamse zijde internationaal en cultuur.

J: Ja, dat is inderdaad echt in overleg gegaan.

Q: Ja, daar hebben ook wel Renilde Steeghs en Koen Verlaeckt, nu de huidige voorzitters zeg maar, hebben daar ook wel het voortouw in genomen gezamenlijk.

J: Dat is inderdaad in goed overleg gebeurd.

Q: Nee en daar bleek ook eigenlijk heel veel overeenstemming te zijn. Ik ben zelf heb ik zeg maar een soort uitwerking gemaakt op basis van de eerste vergadering van wat zijn nou de verschillende taken, en die zijn ook deels terecht gekomen op de website, gecommuniceerd. We hebben ook wel een brede uitwerking maar daar was eigenlijk ook met de niet-ambtelijke leden... Ik bedoel we hadden er wel discussie over, maar er was heel snel overeenstemming over. Dat was echt opvallend.

J: Dan blijkt wel op zich dat Nederland en Vlaanderen op één lijn liggen.

Q: Ja. Zeker.

J: Die website enzo, die is vrij recentelijk nog door de oude CVN vernieuwd. Wordt die door de nieuwe CVN ook nog gebruikt, binnenkort?

Q: Onze secretaris Gaston Pulinckx, die ken je geloof ik ook wel, die heeft nu zeg maar in die zin websitebeheer, maar wij vullen hem niet meer aan, het is niet meer dat wij die website nu... Ja er moet natuurlijk wel nog wat aan gebeuren, omdat het nu denk ik enigszins verwarrend is omdat er zo heel veel informatie op staat.

J: Nou op zich is het een heel goed archief.

Q: Ja zeker, maar daar moet je wel denk ik wat duidelijk in zijn, tenminste dat zou ik wel wenselijk vinden, om iets meer onderscheid te maken. Om nog eens te kijken van nou welke dingen zijn nou goede achtergrond die er gewoon helemaal op kunnen, en welke dingen zijn inderdaad toch meer van de oude CVN. Het is niet handig om dat nu met elkaar te gaan laten verwarren, want dat werkt misschien niet.

J: Dat kan ik me inderdaad voorstellen nog.

Q: En omdat we ook zeg maar minder dan... Dat heb je waarschijnlijk ook gemerkt, wij zijn niet heel actief naar voren getreden als 'Wij zijn de CVN'. In die zin zien we ook zeg maar meer onze rol ten dienste te staan van die culturele samenwerking en dat te stimuleren en te sturen, maar als zodanig zeg maar is het niet onze rol om te zeggen: de CVN moet op zichzelf heel zichtbaar zijn, met een website en zo, dat zie ik niet als onze rol.

J: Dat is wel een groot verschil met de vorige CVN.

Q: Ja. Dus wij hebben ook niet zeg maar een secretariaat met mensen zitten die daar allemaal mee bezig zijn zeg maar.

J: Klopt. Is er nog wel reactie gekomen uit het culturele veld op die hervorming van de CVN?

Q: Tot nu toe eigenlijk heeft mij weinig berichten bereikt. Dat heeft tot nu toe nog niet zo heel veel opgekomen. Ik weet niet of jij nog veel dingen hebt gehoord?

J: Nee, nauwelijks.

Q: Nee dat komt natuurlijk ook wel omdat we zo iets hadden van de willen de aandacht uit laten gaan naar het BesteBuren-jaar, wat de opbrengsten daarvan zijn, en dat we zo iets hadden van : ja het gaat er niet echt om van wij zijn nu de nieuwe CVN, we hebben dat ook wel redelijk low-profile gehouden, dus dat is misschien ook niet bij iedereen... Natuurlijk wel bij de inner circle van Nederland-Vlaanderen mensen zeg maar, die weten het wel, maar niet dat we dat nou heel breed uit hebben gezet. In die zin was dat ook omdat... Nou welke lessen trekken we nou uit dat BesteBuren-jaar, wat zijn de goede elementen, welke rol kan de CVN vervullen om die goede elementen verder te brengen, en, nou ja, op die manier, daar gaan wij binnenkort weer verder over praten.

J: Dus dat komt nog op een later tijdstip. Misschien zelfs in 2017, met de Staten-Generaal.

Q: J, want dan wordt het inderdaad ook wat meer zichtbaar.

J: Oke, het moet zich nu nog allemaal even vormen en dan...

Q: Ja, zeker, ja.

J: Even kijken. Ja, het wordt me nu wel duidelijker, vooral hoe deze hervorming is gegaan, want daar heb ik heel weinig over kunnen terugvinden. Wat natuurlijk ook logisch is als je zegt dat dat niet heel erg van de daken is geschreeuwd.

Q: Nee, en ik bedoel, dat gaat natuurlijk voor de rest gewoon zoals besluitvorming gaat, want het is natuurlijk wel gewoon een verdrag waar we het hier over hebben, dus dat moet wel voorgelegd worden aan de bewindslieden en geaccordeerd worden et cetera, dus dat is gewoon natuurlijk helemaal op die manier gegaan.

J: Maar inderdaad nu meer intern ook dan die vorige CVN dat deed.

Q: Ja.

J: Dat maakt wel veel duidelijk. Even kijken, of ik nog meer had opgeschreven. Volgens mij heb ik de meeste vragen nu wel beantwoord. Heeft u zelf nog iets waarvan u dacht: dit viel me heel erg op aan de CVN of aan inderdaad de CVN tegenover dat cultuurbeleid in Vlaanderen en Nederland?

Q: Nou, kijk, waar we als departementen wel ook mee bezig zijn is hoe verhouden al die instellingen zich tot elkaar. Want in die zin is dat natuurlijk ook wel interessant om te zien. Want je hebt deBuren, je hebt de Brakke Grond, je hebt... Nou ja je hebt het BesteBuren-jaar gehad, we hebben CVN, dus in die zin is het natuurlijk ook nu wel het moment om weer eens te kijken van hé, hoe verhouden die

dingen zich tot elkaar, dus daarover zijn we ook wel met Vlaanderen in overleg, van... Dat is natuurlijk ook concreet van hoe het gaat met beheersovereenkomsten die er moeten komen en hoe kun je nu die verschillende instellingen... Want nou ja, heel veel meer geld zal er waarschijnlijk niet voor komen, hoe kun je nu zorgen dat je met de middelen die we hebben zo goed mogelijk samenwerkt?

J: Ja. Dus er is ook wel meer samenwerking te verwachten?

Q: Nou ja, in die zin, die samenwerking is er al wel, maar meer hoe verhouden die verschillende instellingen zich tot elkaar, doen ze de dingen die ze moeten... Zeg maar, is dat nu optimaal georganiseerd, daar kijken we nu natuurlijk wel naar. En kijk in die zin zijn we met Nederland en Vlaanderen natuurlijk in een enorme luxepositie, dat we gewoon allemaal instellingen hebben die zich met Nederlands-Vlaamse samenwerking bezighouden, want dat hebben we helemaal niet met andere landen. Dus in die zin, en dat moeten we ook koesteren. Want er hangt altijd een beetje zo'n zweem omheen van: ja, nu wordt de CVN weer afgeschaft, en er is geen geld meer voor een nieuw deBuren-jaar... Maar we moeten dit ook wel in een context plaatsen van, ja, dat er best wel druk is op budgetten, en van het cultuurbeleid dat daar ook best wel kritisch naar wordt gekeken. Nou ja kijk maar naar de hele discussie rond het internationaal cultuurbeleid nu, dus dat we ook wel onze zegeningen mogen tellen zeg maar, en dat we met de dingen die we nu in handen hebben, die instellingen ook niet als zodanig ter discussie staan, kun je gewoon hele mooie dingen bereiken. Dus dat zie ik ook wel als een taak van de CVN om gewoon te zorgen van, die samenwerking die door die instellingen wordt weergegeven, om ervoor te zorgen dat die gewoon zo goed mogelijk tot stand komt.

J: Dat lijkt me een hele mooie inderdaad. Want dat budget wat er was voor de CVN, dat wordt voorlopig voor projecten in Derde Landen uitgegeven, is dat voor komende jaren ook nog zo, of wordt dat dan meer in de andere samenwerkingen gestoken?

Q: In die zin is dat natuurlijk wel de uitspraak die nu gedaan wordt dat we dat geld nu voor de samenwerking in Derde Landen gaan inzetten, maar we hebben het er nog niet over gehad hoe we dat voor de rest nog gaan doen.

J: Nee oke, dan moet dat nog blijken. Maar de overkoepeling is er in ieder geval met de nieuwe CVN.

Q: Ja, zeker.

J: Nou, dat lijkt me een hele mooie ook om mee af te sluiten. Heel erg bedankt in ieder geval alvast. Ik ga het allemaal verwerken.

Q: Geen dank en ja, succes, en wat ik zei ik zie graag ook het concept tegemoet.

J: Dat zal over ongeveer een maand zijn.

Q: Geen probleem. Druk genoeg nu, dus dat komt mooi uit, dan kunnen we er dan gewoon even naar kijken, als we nog aanvullingen hebben, of als we nog zeggen van: nou dit klopt niet of wat dan ook kunnen we nog eh...

J: Ja zeker, dat zal ik zeker doen. Bedankt!

Q: Nou geen probleem. Veel succes he, hai!

Notities interview met Dick van den Bout

27-05-2016, 09.45u tot 10.15u

Station Driebergen-Zeist

Vanwege onvoorziene problemen met het opnameapparaat zijn hier, met instemming van Dick van den Bout, de uitgewerkte notities van het interview weergegeven.

Dick van den Bout is voormalig directeur van SCOOP, het Zeeuws sociaal-cultureel planbureau. Hij is actief in sociale, culturele en educatieve sector in de Zuidwestelijke Delta en Vlaanderen. Van 2003 tot 2012 had hij zitting in de CVN.

J: Wat wijst u aan als aanleiding van de teruggave van het mandaat van de CVN?

D: De laatste periode het ik het niet zo gevolgd. De oorzaak van de neergang van de CVN zat echter vooral aan Nederlandse zijde. De politiek in Nederland heeft besloten de CVN niet meer te willen, ambtenaren moeten daar dan rekening mee houden. De werkzaamheden van de commissie werden bemoeilijkt: er was altijd wel wat. Neem dat onderzoeksbureau uit Utrecht [AEF, evaluatierapport 2009]. Die voerden geen onderzoek uit om te kijken wat de commissie betekent, maar meer wat er mis is en hoe CVN klein of kleiner gemaakt kon worden.

Zelf was ik aanwezig bij veel ontmoetingen tussen gemeenten. Daar werd heel veel informatie uitgewisseld. Die uitwisselingen werden steeds meer in de commissie gezien als een werkwijze die er toe doet. Dat soort succesvolle ontmoetingen waren belangrijk, maar werden uiteindelijk doodgezwegen door de overheden en het onderzoeksbureau.

Persoonlijk denk ik dat de commissie een belangrijke rol heeft gehad dingen aan te jagen. Door deze ontmoetingen te faciliteren. Eigenlijk maakte de commissie met relatief weinig middelen veel mogelijk.

In de periode nadat ik weg was [2012] heb ik de CVN in elkaar te zien duikelen. Het werd een weinigzeggend college waarin men vergaderde, maar waar het elan en de kracht uit weggehaald was. De opdracht was nog enkele adviezen uit te brengen. De opdracht werd wel heel klein.

Nu heb ik vanuit mijn eigen positie in Zeeland bijvoorbeeld ook weer gesprekken met Vlaanderen, die heel nuttig en nodig zijn. De prikkel die CVN had is eruit gehaald. Jammer, jammer. De commissie

was niet duur, er was een kleine staf, maar de maakten veel waar. Het had de waarde van een miljoenenbedrijf, dat veel deed met een paar ton. De Vlaamse overheid werkte wel mee.

De bloeiperiode van de CVN was vanaf 2001. Vanaf 2008/2009 werd het moeilijker. De Nederlandse overheid wilde niet meer. Om wie precies het binnen de overheid ging werd niet duidelijk. De Nederlandse overheid leek eerder naar China te kijken dan naar de naaste buur Vlaanderen. Dat is oliedom, het is heel erg belangrijk te investeren in je burens. We zijn ten slotte één taalgebied. Koester dat, ontwikkel dat verder, ook op het gebied van cultuur, onderwijs, in de taal, in de wetenschappen. Investeer daarin. Breek dat niet af.

Maar het moest goedkoper. Dat was naar mijn gevoel het enige waar het om ging. Daar werden redeneringen bij bedacht. Minder geld, minder of geen ontmoetingen. Men was meer bezig met het voortbestaan van CVN dan met de ontwikkeling van de Vlaams-Nederlandse samenwerking. Het hielp ook niet mee dat er een aantal dragende mensen vertrokken, zoals adjunct-secretaris Mieke Langenberg -Tissot van Patot, daarvoor ook de secretaris. Voorzitters als van Gelder en Balthasar hebben enorm getrokken CVN overeind te houden. Ze hebben alles er aan gedaan, maar het mocht niet lukken.

Het werd steeds kaler, steeds meer zoeken naar geld. Vanuit Nederlandse zijde kregen we het gevoel dat ze het eigenlijk niet meer wilden. Persoonlijk had ik bij de vorming van de nieuwe commissie onder leiding van Onno Hoes het gevoel dat het de laatste ronde was.

Nogmaals, de ontmoetingen waren goed: tussen gemeenten, ambtenaren, er waren conferenties. Het was mooi geweest als we verder hadden kunnen bouwen. Het is eigenlijk hele twijfelachtige politiek geweest. Ik ben er van overtuigd dat het aan Nederland lag. In Vlaanderen was er altijd onthaal. Daar hebben we veel gesprekken met ministers gehad.

Het onderzoeksbureau heeft een kwalijke rol gespeeld. Het was een heimelijk onderzoek, met een dubieus rapport. Kwalijk. Nederlandse ambtenaren die de CVN wel goedgezind zeiden later dat ook zij vast zaten. Ze zaten in een spagaat. Jammer allemaal! De stekker moest eruit..

Vanuit mijn eigen rol heb ik nog steeds met heel veel partijen uit het veld contact. Het is ook nog steeds nodig: we zijn één taalgebied, we hebben veel met elkaar van doen. Die stroming tussen de gebieden is nodig, het maakt rijker. We hebben zo veel uit te wisselen. Blijf dat mogelijk maken, juist ook in periode van crisis. Vlamingen toonden zich bijvoorbeeld heel creatief met *creative industries*. Daar kan Nederland weer van leren. Zeeland is ook eigenlijk meer gericht op zuiden, en dat is ook

zeker nodig. De relatie van de Vlaamse overheid en de zuidelijke provincies wordt sterker. Voor het verder brengen van initiatieven is een instantie als de CVN nodig, in mijn ogen nu nog steeds.

De CVN in de huidige, nieuwe vorm is niet zichtbaar. Het is puur ambtelijk. Burgers en gemeenschappen moeten verbonden worden. De wereld is meer dan ambtelijk. Dat was het kwalijke van het onderzoeksbureau: juist de ontmoetingen, die in het rapport verzwegen werden, doen er toe. Het rapport stuurde aan op ambtelijkheid. De essentie van de CVN werd vergeten. De commissie stond machteloos, het was vechten tegen de bierkaai. Die lichte prikkel van ontmoetingen is nog steeds nodig.

Bijvoorbeeld de Uitagenda. Die is in Vlaanderen een groot succes, in Nederland niet. Vanuit Zeeland kijken we daarom meer naar Vlaanderen, om beide iets aan dit project te hebben. Dit soort initiatieven waren allang in het hele Nederlandse taalgebied mogelijk geweest met een actieve CVN.

Het leek ook wel of de medewerkers van de CVN niet meer hun best mochten doen. Voor de laatste commissie werd een samenstelling gekozen waar je goed over na moet denken. De gekozen personen waren een garantie om het bestuurlijk rustig te houden. De vorige commissieleden stonden meer in het thema, ze zetten zich meer in voor vernieuwing en waren steviger geworteld in de regio dan laatste commissie. Vanuit de laatste commissie heb ik geen initiatieven gezien waar dingen werden uitgetoetst. Als je alleen maar een paar adviezen uitbrengt dan is er sprake van verambtelijking, terwijl die commissie ervoor juist dingen in beweging zette. Het was puur een kwestie van beleid. Het idee was: we moeten bezuinigen, dus we stoppen ermee. Daar ging het uiteindelijk om. Er was bij de Nederlandse overheid een besluit genomen: we doen het niet meer. Eigenlijk is de CVN gewoon gewurfd. Er heerste een no-nonsense beleid in die periode. Het ging niet meer over inhoud, maar over geld. Er werd besloten: de CVN vinden we niet meer belangrijk. De Vlaamse overheid heeft in eerste periode dat het lastig werd nog zijn best gedaan om de opheffing van de CVN te voorkomen, maar ook die liep tegen gesloten deuren aan. De Vlaamse ministers hebben geprobeerd het te redden, maar het is uiteindelijk om zeep gebracht.